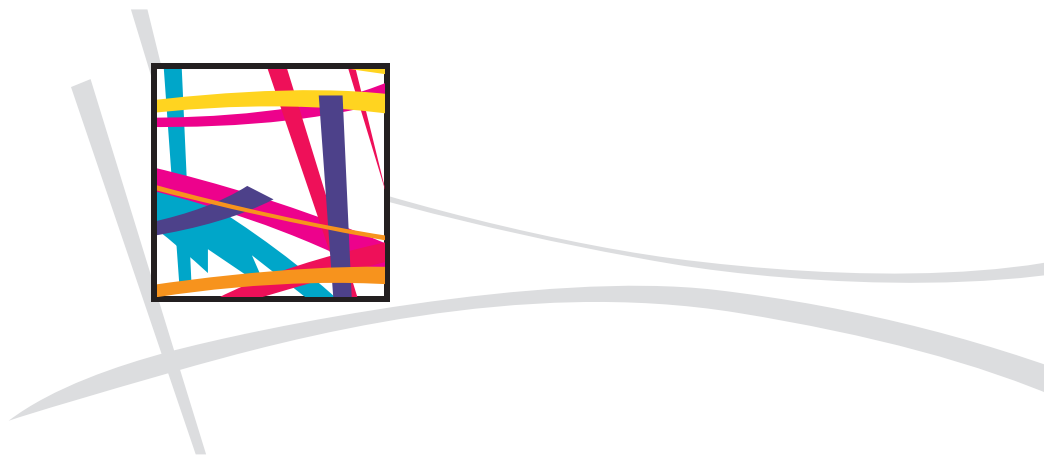

ДОВІДНИК
ЧИТАЧА

■ ВСТУП

Як користуватися цим довідником	5
---------------------------------------	---

■ ПІДСУМКИ САМІТУ

• Стамбульська декларація: наша безпека в новому сторіччі	7
• Комюніке Стамбульського саміту	10
Головні досягнення Стамбульського саміту	27

■ ТРИ ГОЛОВНІ СКЛАДОВІ ПОРЯДКУ ДЕННОГО

■ Операції та місії Альянсу

• Заява щодо Іраку	31
• Заява щодо Афганістану Генерального секретаря НАТО	33
Місія НАТО з підготовки сил безпеки Іраку	34
Розширення діяльності НАТО в Афганістані	38
Подальша присутність на Балканах	45
Операція „Ектив ендевор” (Active Endeavour)	49

■ Питання обороноспроможності

• Заява для преси засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів оборони у Стамбулі	51
• Заява для преси засідання Комітету планування оборони на рівні міністрів оборони у Стамбулі	52
Виконання Празьких зобов'язань щодо обороноспроможності	53
Доповнений пакет заходів оборони проти тероризму	57
Розвиток Сил реагування НАТО	59
Посилення захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї	62
Забезпечення відповідності потенціалу НАТО поставленим цілям	64

■ Партнерські зв'язки Альянсу

• Заява голови засідання Ради євроатлантичного партнерства на найвищому рівні	65
• Євроатлантичне партнерство – зміна пріоритетів і оновлення	67
• План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій	77

• Звіт про План дій Партнерства проти тероризму	80
• Заява голови засідання Ради Росія – НАТО на рівні міністрів закордонних справ	91
• Заява голови засідання Комісії Україна – НАТО на рівні глав держав і урядів	94
• Вдосконалення і розвиток Середземноморського діалогу	97
• Стамбульська ініціатива співпраці	101
Розширення відносин НАТО – ЄС	105
Розвиток партнерства	113
Політика відкритих дверей НАТО	120
Розвиток співпраці Росії і НАТО	123
Подальший розвиток відносин Україна – НАТО	130
Вдосконалення Середземноморського діалогу	135
Стамбульська ініціатива співпраці	138

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ ЦИМ ДОВІДНИКОМ

„Ми, глави держав та урядів країн -- членів Північноатлантичного альянсу, зібралися сьогодні в Стамбулі, щоб підтвердити наші зобов'язання щодо колективної оборони і спільно визначити шляхи протидії загрозам безпеці, що постали перед країнами НАТО на початку XXI сторіччя”.

Із Стамбульської декларації: наша безпека в новому сторіччі

Стамбульський саміт проходив у період безпрецедентної активності Альянсу. НАТО бере участь у численних операціях та місіях від Гібралтарської протоки до Афганістану. На саміті були прийняті важливі рішення, спрямовані на посилення військової спроможності членів Альянсу ефективно виконувати поточні і майбутні місії та операції. Це був перший саміт лідерів 26 країн НАТО після приєднання семи нових членів у березні 2004 року. На саміті глави держав та урядів ще раз підтвердили, що НАТО залишається відкритою для подальшого розширення і продовжуватиме політику зміцнення існуючих та налагодження нових партнерських відносин.

Саміт проходив в той час, як суверенна влада була передана іракському Тимчасовому уряду. В Стамбулі лідери країн НАТО узгодили рішення щодо надання підтримки Тимчасовому уряду у підготовці іракських сил безпеки і доручили Північноатлантичній раді розробити заходи для практичного виконання цього рішення.

Ці рішення знайшли відображення у відповідних документах, ухвалених на саміті. Тексти містять інформацію про весь спектр місій і партнерських відносин Альянсу.

У цьому довіднику представлені всі офіційні тексти і декларації, оприлюднені або ухвалені на Стамбульському саміті. Кожен текст наводиться в повному обсязі і відображає офіційні позиції НАТО та країн, що брали участь у різних засіданнях у Стамбулі.

Довідник також містить додаткову інформацію, що доповнює офіційні тексти і декларації. Ця інформація дає читачеві можливість отримати необхідні пояснення щодо політики та діяльності Альянсу, про які йдеться в офіційних текстах і комюніке.

Матеріали у довіднику розподілені за тематикою, починаючи з Комюніке Стамбульського саміту, в якому викладені всі результати і досягнення цього саміту. Робота саміту мала три складові – операції та місії, обороноспроможність і партнерські відносини – кожній з яких присвячений окремий розділ довідника.

Примітка: Посилання на колишню Югославську Республіку Македонія у цьому тексті позначені зірочкою (*), що відповідає такій примітці внизу сторінки: „Туреччина визнає Республіку Македонія за її конституційною назвою”.

Стамбульська декларація: наша безпека в новому сторіччі

Проголошена главами держав та урядів, які брали участь у засіданні Північноатлантичної ради 28 червня 2004 року в Стамбулі

Ми, глави держав та урядів держав -- членів Північноатлантичного альянсу, зібралися сьогодні в Стамбулі, щоб підтвердити наші зобов'язання щодо колективної оборони і спільно визначити шляхи протидії загрозам безпеці, які постали перед країнами НАТО на початку ХХІ сторіччя.

НАТО є втіленням життєво важливих партнерських відносин між Європою і Північною Америкою. Наш Альянс заснований на принципах демократії, індивідуальної свободи і верховенства права. Ці цінності, закладені в Статуті ООН і Вашингтонському договорі, є основою унікального трансатлантичного зв'язку.

Ми вітаємо принципово важливі досягнення НАТО в справі поширення свободи в Європі. Сьогодні ми вітаємо сім нових членів. Їх участь у саміті підтверджує нашу відданість неподільній, вільній і мирній Європі. Ми знову підтверджуємо, що наш Альянс залишається відкритим для всіх європейських демократичних держав, незалежно від їх географічного розташування, які прагнуть і можуть взяти на себе зобов'язання, пов'язані з членством і приєднання яких до Альянсу зміцнить спільну безпеку і стабільність в Європі.

Колективна оборона залишається головним завданням Альянсу. Однак загрози, що стоять нині перед НАТО, докорінно змінилися. Ми і надалі дотримуватимемося зобов'язань щодо активної протидії цим загрозам, з урахуванням того, що їх спектр значно розширився порівняно з минулим. Сучасні загрози включають тероризм і розповсюдження зброї масового знищення. Північна Америка і Європа разом протистоять цим загрозам. НАТО бере участь у боротьбі з тероризмом, зміцненні безпеки і забезпеченні стабільності у багатьох регіонах світу. Сьогодні, як і завжди, єдність Альянсу є принципово важливою, а принцип неподільності безпеки членів Альянсу є засадничим. Ми рішуче налаштовані ефективно протистояти загрозам нашої території, збройним силам і населенню, звідки б вони не надходили.

Для протистояння загрозам безпеці Альянс адаптується через здійснення військових операцій та інших видів діяльності, через співпрацю з партнерами та процес трансформації обороноспроможності.

Сьогодні ми ухвалили заходи, спрямовані на посилення ролі НАТО в забезпеченні підтримки афганського керівництва. Ми надамо ресурси, необхідні для успішного виконання цієї місії.

НАТО також здійснює військові операції на Балканах і в Середземномор'ї і надає підтримку Польщі у керівництві Багатонаціональною дивізією в Іраку. Ми також ухвалили окрему заяву щодо Іраку.

Рішення НАТО щодо закінчення дев'ятирічної місії у Боснії засвідчило успіх Альянсу в припиненні війни і встановленні миру в країні. Ми вітаємо рішення Європейського Союзу щодо початку нової операції в Боснії і сподіваємось на подальшу співпрацю.

НАТО продовжує розвивати співпрацю у вирішенні спільних проблем безпеки з Європейським Союзом і державами Європи, зокрема, Росією, Україною, країнами Центральної Азії і Кавказу, а також з державами Середземномор'я і розширеного Близького Сходу. Сьогодні ми прийняли рішення, спрямовані на подальше зміцнення цих відносин з метою посилення ефективності співпраці у вирішенні завдань XXI сторіччя.

НАТО трансформує свою військову спроможність відповідно до змін у стратегічному середовищі. Йде процес розвитку нової командної структури, Сил реагування НАТО, Батальйону захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї. Все це забезпечить НАТО швидші і потужніші військові сили. Але трансформація – це не подія, а процес. Ми продовжуватимемо процес трансформації, подальшого зміцнення оперативної спроможності і відпрацювання процедур для забезпечення ефективних збройних сил, спроможних до швидкого розгортання. З цією метою ми просимо Генерального секретаря НАТО і Північноатлантичну раду розробити на чергових засіданнях заходи, необхідні для впровадження процесу трансформації і доповісти нам про виконання цього доручення на наступному саміті НАТО.

За всю історію існування Північноатлантичного альянсу перед ним поставало багато складних завдань, які вимагали готовності до змін, але Альянс довів свою гнучкість в адаптації до нових обставин. Нині, коли ми вступаємо в нову добу небезпеки і надії, НАТО залишається незамінним мостом через Атлантику, підсилюючи спільні політичні підходи військовою потужністю. Ми поновлюємо наші зобов'язання проводити консультації, обговорення і діяти спільно як союзники. Ми переконані, що НАТО залишатиметься нашим незамінним знаряддям захисту свободи і безпеки.

Комюніке Стамбульського саміту

Ухвалене главами держав та урядів, які брали участь у засіданні
Північноатлантичної ради 28 червня 2004 року в Стамбулі

1. Ми, глави держав та урядів країн -- членів Північноатлантичного альянсу, підтверджуємо незмінну цінність трансатлантичного зв'язку і НАТО, що є основою нашої колективної оборони і головним форумом для проведення консультацій з питань безпеки між Європою і Північною Америкою. Наші 26 країн об'єднує відданість демократії, індивідуальній свободі і верховенству права, а також вірність цілям і принципам Статуту ООН. Ми маємо спільні погляди, які викладені у Вашингтонському договорі, і повністю дотримуємось зобов'язань щодо колективної оборони наших громадян, територій і збройних сил. Трансатлантична співпраця є принципово важливою для захисту спільних цінностей і протистояння загрозам і викликам, звідки б вони не надходили.
2. На попередньому саміті в Празі у 2002 році ми ухвалили рішення щодо трансформації Альянсу, який матиме нових членів, нові ресурси і нові відносини з партнерами. Декілька місяців тому сім нових країн – Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія – приєдналися до Альянсу в процесі найвизначнішого раунду розширення в історії НАТО. Сьогодні на Стамбульському саміті ми визначили подальші кроки і напрямки трансформації, спрямованої на адаптацію структур, процедур і ресурсів НАТО відповідно до вимог ХХІ сторіччя. Ми підкреслюємо, що ці заходи не повинні сприйматися як загроза будь-якій країні або організації. Наш Альянс виконує численні місії, спрямовані на забезпечення стабільності там, де виникає потреба захистити наші цінності і безпеку.
3. Сьогодні ми:
 - прийняли рішення щодо розширення діяльності Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані, зокрема, через збільшення кількості Груп з відбудови провінцій (ГВП) і посилення нашої підтримки у проведенні наступних виборів;
 - узгодили рішення щодо завершення успішної операції СФОР у Боснії і Герцеговині і схвалили готовність Європейського Союзу розпочати виконання нової місії в країні згідно з мандатом ООН (Розділ VII), що базуватиметься на домовленостях „Берлін-плюс” між двома організаціями;

- підтвердили, що постійна присутність сил КФОР залишається необхідною умовою подальшого забезпечення стабільності і розвитку політичного процесу в Косові;
 - прийняли рішення щодо вдосконалення військово-морської операції в Середземномор'ї „Ектив ендевор” з метою посилення її значення в боротьбі з тероризмом;
 - прийняли рішення запропонувати уряду Іраку свою допомогу в підготовці національних сил безпеки відповідно до ухвалені нами окремої заяви щодо Іраку;
 - ухвалили доповнений пакет заходів, спрямованих на посилення ефективності наших індивідуальних і колективних внесків у міжнародну боротьбу з тероризмом;
 - прийняли рішення щодо подальшої трансформації наших військових сил, що має забезпечити їх відповідність сучасним вимогам, ефективність застосування і виконання всього спектра місій Альянсу;
 - підтвердили політику відкритості Альянсу для нових членів і закликали Албанію, Хорватію і колишню Югославську Республіку Македонія * продовжувати проведення реформ, що є необхідною передумовою їх вступу в Альянс;
 - ухвалили заходи, спрямовані на подальше посилення євроатлантичного партнерства, зокрема, на активізацію відносин з нашими партнерами в стратегічно важливих регіонах Кавказу і Центральної Азії; а також
 - прийняли рішення щодо вдосконалення Середземноморського діалогу і пропозицій співпраці країнам розширеного Близького Сходу в межах Стамбульської ініціативи співпраці.
4. Підтримання миру і стабільності в Афганістані є головним пріоритетом НАТО. Керівництво Міжнародними силами сприяння безпеці, що діють згідно з мандатом ООН, продемонструвало готовність Північноатлантичної ради приймати рішення щодо здійснення операцій, спрямованих на підтримку нашої спільної безпеки. Метою НАТО є надання допомоги у побудові безпечного і стабільного Афганістану, який керуватиметься урядом, сформованим на засадах широкого багатоетнічного представництва, з урахуванням принципів гендерної рівності, цілковито інтегрованим у міжнародне співтовариство і готовим до співпраці з сусідніми державами. Встановлення і підтримання миру в Афганістані є необхідною передумовою добробуту афганського народу і успішності нашої спільної боротьби з тероризмом. Ми і надалі будемо працювати задля досягнення цієї мети і зобов'язуємось зробити свій внесок у МССБ, необхідний для успішного завершення нашої місії в Афганістані.

5. Ми будемо поступово розширювати сферу діяльності МССБ, за погодженням з афганським урядом, через створення додаткових Груп з відбудови провінцій. Ми і надалі будемо належним чином координувати свою діяльність і співпрацювати з відповідальними за операцію „Ендюрінг фрідом”. Успішне проведення загальнонаціональних виборів стане історичною віхою в процесі демократичного розвитку і мирної еволюції Афганістану. У відповідь на запит президента Карзая МССБ зараз забезпечують процес реєстрації виборців і будуть у межах своїх можливостей надавати підтримку афганському уряду в гарантуванні безпеки під час проведення виборів. Після виборів афганський уряд повинен розробити на основі Боннської угоди перспективний план, що забезпечить національне примирення, тривалий мир, стабільність і дотримання прав людини. МССБ надавали допомогу у роззброєнні воюючих формувань і організації зберігання зібраної зброї. Боннський процес продовжує розвиватись, створюються легітимні політичні інституції. Проекти реконструкції, реформа сектора безпеки та інші ініціативи змінюють щоденне життя громадян на краще. Ми суворо засуджуємо напади на цивільних працівників міжнародної допомоги, які роблять вагомий внесок у побудову майбутнього Афганістану.
6. Ми закликаємо керівництво Афганістану активізувати процес роззброєння, демобілізації та реінтеграції, зокрема, виведення військових підрозділів з Кабула та інших міст. Ми надамо афганському керівництву необхідну підтримку в межах мандата МССБ у боротьбі з виробництвом і контрабандою наркотиків. Ми готові допомогти афганському уряду побудувати краще майбутнє для Афганістану разом з виконавцями операції „Ендюрінг фрідом”, Місією допомоги Афганістану ООН, Європейським Союзом та іншими присутніми в країні міжнародними організаціями. Ми також закликаємо сусідні країни надати допомогу, що відповідатиме потребам афганського уряду. Ми висловлюємо подяку Канаді за її роль у діяльності МССБ і очікуємо нових здобутків від Єврокорпусу.
7. Середовище безпеки в стратегічно важливому балканському регіоні є стабільним, але залишається вразливим. Альянс і надалі обстоюватиме мир і стабільність на Балканах, збереження територіальної цілісності і суверенітету всіх країн регіону. Ми дотримуватимемось наших зобов'язань поки ситуація в регіоні не стане мирною і стабільною і не розпочнеться процес поступової інтеграції всіх балканських країн в євроатлантичні структури. Усі країни регіону повинні взяти на себе і забезпечити здійснення реформ, які є нагальними. Поглиблення співпраці між країнами

регіону сприятиме стабільності і економічному розвитку. Ми вітаємо покращання співпраці з Міжнародним трибуналом з військових злочинів у колишній Югославії, але підкреслюємо, що відповідні країни повинні співпрацювати з Міжнародним трибуналом в повному обсязі, зокрема, в справі притягнення до відповідальності тих, хто був звинувачений Трибуналом, а саме Радована Караджича і Ратко Младича, а також Анте Готовіна, згідно з Резолюціями Ради Безпеки ООН 1503 та 1534.

8. Позитивний розвиток ситуації в Боснії і Герцеговині дав нам можливість прийняти рішення щодо завершення успішної операції СФОР до кінця цього року. Ми вітаємо готовність Європейського Союзу розпочати нову місію в країні відповідно до мандата ООН (Розділ VII), на основі домовленостей „Берлін-плюс” між двома організаціями і сподіваємось на подальшу тісну співпрацю. Довгострокові політичні зобов’язання Альянсу щодо Боснії і Герцеговини залишаються незмінними, військова присутність Альянсу в країні буде обмежена діяльністю штабу НАТО. Штаб НАТО в Сараєво, головним завданням якого є надання дорадчої допомоги в проведенні оборонної реформи, також виконуватиме певні допоміжні оперативні функції, наприклад, в галузі протидії тероризму і забезпечення захисту збройних сил, надаватиме в межах наявних засобів і можливостей підтримку діяльності Міжнародного трибуналу в справі затримання обвинувачених у скоєнні військових злочинів, забезпечуватиме обмін розвідувальними даними з ЄС. Дейтонські / Паризькі мирні домовленості залишаються в силі як засади забезпечення миру і стабільності в Боснії та Герцеговині.
9. Присутність сил КФОР в Косові залишається суттєвим фактором подальшого зміцнення безпеки і розвитку політичного процесу. Ми підтверджуємо свої зобов’язання щодо побудови безпечного, стабільного, багатоетнічного Косова на основі цілковитого впровадження Резолюції 1244 Ради Безпеки ООН, узгодженої політики досягнення стандартів перед визначенням статусу Косова і механізму перегляду стандартів. Ми суворо засуджуємо спалах насильства в березні 2004 року, що призвів до загибелі людей і руйнування об’єктів релігії і культури, і не будемо миритись з будь-якими діями, що мають на меті зрив політичного процесу. Ми закликаємо всі заінтересовані сторони прискорити процес реконструкції і забезпечити умови для безпечного повернення переміщених осіб. Ми закликаємо всі етнічні спільноти до конструктивної співпраці у забезпеченні міжнародних стандартів, до розвитку діалогу на всіх рівнях і до участі в роботі місцевих цивільних установ. Ми також закликаємо їх взяти активну участь у

виборах, що мають відбуватися в жовтні і забезпечити їх чесне і мирне проведення. Ми вітаємо призначення pana Сьорена Єссен-Петерсена Спеціальним представником Генерального секретаря ООН в Косові. Для забезпечення подальшого прогресу НАТО співпрацюватиме з ООН, ЄС, ОБСЄ та іншими міжнародними організаціями, а також з Контактною групою, засідання якої представники НАТО будуть відвідувати, коли в цьому буде потреба.

10. Військово-морська операція спостереження і супроводу „Ектив ендевор” є прикладом готовності і спроможності Альянсу протидіяти тероризму. В березні цього року операцію було поширено на всю територію Середземномор’я. Продовжується робота щодо подальшого підвищення ефективності цієї операції в межах боротьби з тероризмом, зокрема, через підтримку країн-партнерів і країн-учасниць Середземноморського діалогу. Ми вдячні за пропозиції щодо внеску в забезпечення операції, які надійшли від Росії та України, і запросили обидві держави до обговорення можливого формату їх участі. Всі аналогічні пропозиції заінтересованих країн щодо надання підтримки будуть розглядатися на індивідуальній основі. В процесі аналізу операції „Ектив ендевор” НАТО може розглянути можливість протидії відповідно до норм міжнародного права контрабандним перевезенням або застосуванню з терористичними цілями ядерної, хімічної та біологічної зброї, засобів її доставки та матеріалів для її виготовлення.
11. Ми щиро вдячні громадянам усіх країн, які брали участь в операціях під керівництвом НАТО, за їх професіоналізм та відданість справі миру і безпеки. Ми усвідомлюємо, наскільки успішність наших операцій залежить від тих контактів, які вони налагоджують з урядами і населенням територій, на яких здійснюються операції. Ми віддаємо шану тим, хто втратив життя або був поранений під час виконання місій і висловлюємо свої глибокі співчуття їх близьким та рідним.
12. Тероризм і розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) та засобів її доставки зараз створюють найбільшу загрозу Альянсу і міжнародній безпеці.
13. Ми беззастережно засуджуємо тероризм, незалежно від його мотивації і проявів, і боротимемось з ним допоки в цьому буде необхідність. Альянс забезпечує важливу трансатлантичну складову протидії тероризму, яка передбачає найтіснішу взаємодію між Північною Америкою і Європою. Ми сповнені рішучості продовжувати боротьбу з тероризмом в усіх його проявах

відповідно до міжнародних законів і принципів ООН. Наші підходи до проблеми тероризму та його причин передбачають цілковите впровадження Резолюції 1373 Ради Безпеки ООН щодо боротьби проти тероризму і є комплексними і багатоскладовими, що передбачає застосування політичних, дипломатичних, економічних і, в разі необхідності, військових засобів.

Терористичні акти, зокрема ті, що були здійснені в Стамбулі минулого року та в Мадриді в березні цього року, продемонстрували серйозність загрози, яку створює тероризм в усьому світі. Захист від тероризму може передбачати заходи військових сил на основі рішень Північноатлантичної ради, спрямовані на стримування, протидію, оборону та захист від терористичних нападів або у разі загрози таких нападів, що можуть спрямовуватись з-за кордону і створювати безпосередню загрозу населенню, території, інфраструктурі та збройним силам будь-якої країни -- члена Альянсу. Антитерористичні заходи можуть, зокрема, передбачати дії, спрямовані проти терористів або тих, хто надає їм захист і підтримку. Відповідно, сьогодні ми ухвалили пакет заходів, що повинні забезпечити посилення ефективності наших індивідуальних і колективних внесків у міжнародну боротьбу з тероризмом, серед яких передбачені такі, що мають запобігти придбання терористами ЗМЗ. Ці заходи включають:

- вдосконалення обміну розвідувальною інформацією між нашими країнами, зокрема, через наш Розвідувальний відділ боротьби з тероризмом, а також перегляд існуючих розвідувальних структур у штаб-квартирі НАТО;
- розвиток можливостей швидкого реагування на запити країн щодо надання допомоги у забезпеченні захисту від терористичних нападів та в подоланні їх наслідків, зокрема, у разі застосування хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї (ХБРЯЗ) і, в цьому контексті, забезпечення підтримки діяльності Багатонаціонального батальйону захисту від ХБРЯЗ;
- надання допомоги в гарантуванні безпеки під час проведення окремих широкомасштабних заходів із застосуванням літаків системи раннього попередження і управління (АВАКС) включно;
- підвищення ефективності операції „Ектив ендевор” як складової боротьби проти тероризму;
- посилення ефективності заходів у межах операцій на Балканах і в Афганістані, спрямованих на створення середовища, що унеможливає розвиток тероризму;
- вдосконалення засобів оборони проти терористичних нападів, зокрема, через нашу програму розвитку нових передових технологій; а також

- поглиблення співпраці з нашими партнерами, зокрема, через впровадження нашого Плану дій на випадок надзвичайних ситуацій та Плану дій Партнерства проти тероризму, а також співпраці з іншими міжнародними та регіональними організаціями, зокрема, шляхом активізації процесу консультацій та обміну інформацією з Європейським Союзом.

14. Політика Альянсу, спрямована на підтримку процесів встановлення контролю над озброєннями, роззброєння і нерозповсюдження зброї масового знищення буде і надалі відігравати ключову роль у досягненні цілей Альянсу в галузі безпеки, зокрема, в запобіганні розповсюдженню зброї масового знищення і засобів її доставки. Ми наголошуємо на важливості дотримання і цілковитого виконання всіма країнами прийнятих зобов'язань щодо контролю над озброєннями, роззброєння і нерозповсюдження зброї масового знищення, необхідності посилення існуючих міжнародних домовленостей щодо контролю над озброєннями і нерозповсюдження ЗМЗ та багатосторонніх режимів нерозповсюдження та експортного контролю. Приєднання усіх членів НАТО до усіх існуючих відповідних режимів нерозповсюдження ЗМЗ, безперечно, відіграє дуже позитивну роль. Сьогодні ми:

- підтверджуємо наші зобов'язання щодо впровадження Договору про нерозповсюдження зброї масового знищення, який є наріжним каменем процесу роззброєння і протидії розповсюдженню ЗМЗ, і забезпечення дотримання положень цього договору всіма країнами, що підписали його;
- наголошуємо на важливості інших міжнародних домовленостей, зокрема, Конвенції про заборону бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї (КБТЗ), Конвенції про заборону, виробництво, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення (КХЗ), та Гаазького кодексу поведінки проти розповсюдження балістичних ракет;
- підтримуємо Резолюцію 1540 Ради Безпеки ООН, що закликає всі держави забезпечити ефективні національні режими експортного контролю, ухвалити і впровадити закони щодо кримінальної відповідальності за розповсюдження ЗМЗ, вжити спільних заходів для унеможливлення несанкціонованого придбання ЗМЗ, а також вжити заходів для припинення контрабанди ЗМЗ і відповідних матеріалів;
- підтверджуємо нашу готовність докласти спільних зусиль для скорочення кількості і забезпечення надійного зберігання ядерних і радіологічних матеріалів;

- підтверджуємо нашу рішучість докласти спільних зусиль для запобігання і стримування розповсюдження ЗМЗ та засобів її доставки;
 - підтримуємо План дій щодо нерозповсюдження ЗМЗ, ухвалений Великою вісімкою 10 червня; а також
 - вважаємо важливим досягненням викриття мережі розповсюдження ЗМЗ А.Хана і проведення відповідного розслідування.
15. Альянс підтверджує свою підтримку Ініціативи щодо безпеки в боротьбі з розповсюдженням ЗМЗ та Заяви щодо принципів інтердикції, спрямованих на вдосконалення координації та підвищення ефективності заходів перешкоджання і запобігання транспортуванню ЗМЗ, систем її доставки та відповідних матеріалів між країнами та недержавними структурами, що створюють загрозу розповсюдження ЗМЗ. Альянс підтримує заходи Ініціативи, які відповідають національним законам та відповідним міжнародним угодам і нормам міжнародного права, включно з Резолюціями Ради Безпеки ООН. Ми закликаємо наших партнерів та інші країни приєднатися до Ініціативи та забезпечити її впровадження.
16. Альянс вітає проголошене 19 грудня 2003 року рішення Лівії щодо згортання програм розвитку ЗМЗ під наглядом національного керівництва і обмеження радіуса дії ракет до 300 кілометрів. Ми сподіваємось на подальший прогрес у цій галузі. Водночас ми закликаємо Лівію забезпечити дотримання фундаментальних прав людини.
17. Ми підтверджуємо наші зобов'язання відповідно до Договору про звичайні збройні сили в Європі (ЗЗСЄ), який є наріжним каменем європейської безпеки, а також наголошуємо на необхідності якнайшвидшого набуття чинності Адаптованого договору. Ми нагадуємо, що виконання решти Стамбульських зобов'язань Республікою Грузія та Республікою Молдова сприятиме процесу ратифікації Адаптованого договору ЗЗСЄ членами Альянсу та країнами-учасницями. Ми схвалюємо досягнення 2003 року щодо виведення російського контингенту збройних сил з Республіки Молдова. На жаль, у 2004 році не було досягнуто значного прогресу і процес виведення військ не було завершено до 31 грудня 2003 року, відповідно до рішення, ухваленого в форматі ОБСЄ. Важливо докласти зусиль для якнайшвидшого завершення цього процесу. Ми будемо продовжувати здійснювати його моніторинг через механізми ОБСЄ і готові надати необхідну підтримку. Ми закликаємо Грузію і Росію якнайшвидше узгодити невирішені питання, як це передбачено їх спільною Стамбульською заявою 17 листопада 1999 року і відновити переговори на відповідному

представницькому рівні. Ми вітаємо намір країн Альянсу, що не підписали Договір ЗЗСЄ, приєднатися до Адаптованого договору після того, як він набуде чинності. Їх приєднання забезпечить необхідне посилення європейської стабільності і безпеки.

18. Ми вважаємо вагомим досягненням прогрес у процесі трансформації обороноспроможності Альянсу. Це довгостроковий процес, який повинен забезпечити спроможність Альянсу ефективно виконувати весь спектр нових місій за непростих умов сучасної безпеки, а також адекватно і оперативно реагувати на загрози, з якими ми стикаємося сьогодні, включаючи тероризм і розповсюдження зброї масового знищення. НАТО повинна забезпечити мобільні військові сили, спроможні до розгортання на великих відстанях і до виконання тривалих операцій.
19. Відповідно до завдань, визначених на Празькому саміті в листопаді 2002 року:
 - Багатонаціональний батальйон захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї (ХБРЯЗ) досягнув рівня цілковитої оперативної готовності;
 - мобільні Сили реагування НАТО (СРН) досягнуть початкового рівня оперативної готовності в цьому році, як і було заплановано;
 - впровадження вдосконаленої командної структури НАТО продовжується, зокрема, створено Об'єднане командування з питань трансформації (ОКТ);
 - відбувається процес впровадження національних Празьких зобов'язань щодо обороноспроможності, здійснюються багатонаціональні заходи із забезпечення ефективності стратегічного морського і повітряного транспортування, заправки літаків у повітрі, налагодження Наземної служби спостереження Альянсу, що посилить нашу обороноспроможність у багатьох аспектах; а також
 - ми вивчаємо можливості протидії дедалі більшій ракетній загрозі території Альянсу, його збройним силам і населенню, що передбачає застосування політичних та оборонних засобів, а також заходи стримування. Відповідно до рішення, ухваленого в Празі, проводиться техніко-економічне обґрунтування створення системи протиракетної оборони і аналіз ракетної загрози.
20. Протистояння сучасним загрозам потребує відповідних оборонних ресурсів. Окремі держави можуть використати надлишкові ресурси реформованих національних оборонних структур та реінвестувати їх з метою створення нових ефективних мобільних формувань. Країни повинні забезпечити готовність і спроможність надати ці

ресурси. Альянс повинен бути спроможним діяти швидко і має для цього все необхідне. Водночас ми прагнемо і надалі вдосконалювати політичний процес прийняття рішень через проведення детальних консультацій, що забезпечують правильне розуміння мети і засобів, визначення чіткої стратегії і цілей перед початком операції, а також сприяє вдосконаленню процесу планування, що має на меті забезпечити ефективність внесків країн в операції Альянсу з урахуванням суверенного права кожної країни приймати рішення щодо використання національних збройних сил.

21. З метою покращання ефективності проведення операцій та вдосконалення зв'язку між політичною угодою щодо початку операції та забезпеченням відповідних збройних сил, сьогодні ми:
- схвалили рішення семи нових членів Альянсу взяти на себе Празькі зобов'язання щодо обороноспроможності і підтвердили нашу готовність надати їм необхідну підтримку; схвалили досягнення співпраці між групами, що забезпечують Празькі зобов'язання щодо обороноспроможності та План дій щодо розвитку європейської обороноспроможності; в розробці національних планів особливу увагу ми приділятимемо подоланню існуючих недоліків, виконанню національних зобов'язань, подальшому розвитку проєктів багатонаціональної співпраці, в яких беруть участь наші країни, забезпеченню оперативної сумісності наших збройних сил та трансформації їх відповідно до змін, що відбуваються в середовищі безпеки;
 - схвалили звіт міністрів оборони щодо подальших заходів, спрямованих на підвищення ефективності наших збройних сил, що передбачає ухвалення в Стамбулі політичних цілей високого рівня і відповідних національних цілей підвищення ефективності, а також узгодили рішення щодо подальшої роботи, яка має забезпечити, з урахуванням національних пріоритетів і зобов'язань, структуру, підготовку та оснащення сухопутних військ для виконання операцій під егідою НАТО або інших міжнародних організацій;
 - схвалили вдосконалення процесів планування Альянсу, які забезпечують їх відповідність поточним та майбутнім оперативним вимогам. Ми доручили Північноатлантичній раді підготувати на її регулярному засіданні комплексні політичні рекомендації, спрямовані на забезпечення Стратегічної концепції в усіх галузях обороноспроможності, плануванні та розвідці, що відповідатимуть вимогам Альянсу, зокрема, забезпечать оперативну сумісність та мобільні збройні сили, спроможні виконувати широкомасштабні та обмежені операції, здійснювати їх водночас, якщо виникне така потреба, а також спроможні діяти

спільно в складних умовах безпеки. Питання координації окремих аспектів процесу планування потребують подальшого вивчення;

- схвалили результати роботи, спрямованої на вдосконалення процесу формування сил, що беруть участь в узгоджених операціях Альянсу і Сил реагування НАТО, зокрема, ці вдосконалення передбачають довгостроковий, комплексний і проактивний підхід, а також сприятимуть процесу прийняття рішень щодо необхідних військових ресурсів; а також
- вирішили, що необхідно активізувати роботу із забезпечення захисту театру бойових дій від балістичних ракет. Відповідно, ми ухвалили засади Багаторівневої системи активного захисту театру бойових дій від балістичних ракет; схвалили намір держав щодо створення тристороннього Спеціального підрозділу розширеної протиповітряної оборони, який буде надано в розпорядження Альянсу; відзначили досягнення військового керівництва НАТО в забезпеченні захисту діючих формувань Альянсу, СРН включно, від балістичних ракет.

22. Рішення, прийняті на Стамбульському саміті, та подальші вдосконалення, які ми започаткували і впровадження яких ми доручили Північноатлантичній раді, спрямовані на забезпечення Альянсу сучасними, ефективними і мобільними збройними силами, що цілком відповідатимуть сучасним і майбутнім завданням.
23. Ми запропонували Генеральному секретарю НАТО і Північноатлантичній раді підготувати і забезпечити заходи, необхідні для повноцінного розвитку процесу трансформації, включаючи питання менеджменту і фінансового забезпечення. Ми очікуємо результатів аналізу агенцій НАТО, які становлять основу допоміжної діяльності на наступне десятиріччя. Ми також звертаємось до Генерального секретаря з дорученням забезпечити вчасне і ефективне виконання проекту будівництва нової штаб-квартири НАТО.
24. Діяльність НАТО в галузі озброєнь повинна відповідати новим військовим потребам Альянсу. Ми підкреслюємо важливість взаємовигідної трансатлантичної співпраці у військово-промисловій галузі.
25. Ми відзначаємо успіхи політики відкритих дверей Альянсу і запевняємо, що сім нових членів НАТО не є останніми. Двері Альянсу залишаються відкритими. Ми вітаємо успіхи Албанії, Хорватії та колишньої Югославської Республіки Македонія* у

виконанні Щорічних національних програм у межах Плану підготовки до членства в Альянсі і закликаємо їх продовжити виконання відповідних реформ. Ми також схвалюємо їх зусилля в забезпеченні регіональної стабільності і співпраці. Ми бажаємо успіхів усім трьом країнам і будемо й надалі надавати їм допомогу у здійсненні реформ. НАТО розглядатиме кожну країну-кандидата окремо, оцінюючи результати реформ, передбачених Планом підготовки до членства, який є основним механізмом забезпечення готовності країни-кандидата до вступу в Альянс. Ми доручаємо міністрам закордонних справ країн НАТО забезпечити поточний аналіз процесу розширення, включаючи виконання Планів підготовки до членства, і доповісти нам про результати. На наступному саміті ми розглянемо цей звіт і на його основі оцінимо прогрес, досягнутий країнами-кандидатами.

26. Останні раунди розширення НАТО і Європейського Союзу є визначними кроками на шляху до вільної і цілісної Європи, а також вагомим підтвердженням, що наші організації мають спільні цінності і стратегічні інтереси. Ми задоволені прогресом, досягнутим у розвитку стратегічного партнерства НАТО – ЄС на основі та після ухвалення домовленостей „Берлін-плюс”. НАТО і ЄС успішно співпрацюють на західних Балканах і готові надати країнам регіону допомогу в процесі їх подальшої інтеграції в євроатлантичні структури. Відносини НАТО – ЄС охоплюють широке коло питань, що становлять спільний інтерес в галузі безпеки, оборони, врегулювання кризових ситуацій, боротьбу з тероризмом, розвиток сумісних і взаємодоповнюючих військових ресурсів, а також планування на випадок надзвичайних ситуацій. Ми маємо намір і надалі співпрацювати для подальшого розвитку стратегічного партнерства НАТО – ЄС відповідно до домовленостей між двома організаціями, дотримуючись принципів прозорості та поваги до автономії кожної з двох організацій.
27. Сьогодні ми ухвалили рішення щодо подальшого зміцнення євроатлантичного партнерства на основі результатів, досягнутих у період, що минув після Празького саміту. Виконання цих рішень передбачає, що країни-партнери дотримуватимуться своїх зобов'язань щодо захисту і забезпечення прав людини та інших засадничих принципів і свобод, які вони взяли на себе як члени Ради євроатлантичного партнерства і програми „Партнерство заради миру”. Ми поважаємо незалежність, суверенітет і територіальну цілісність усіх держав євроатлантичного регіону.

28. Сьогодні ми ухвалили План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ПДП-РОІ). Ми запрошуємо партнерів скористатися цим новим інструментом побудови демократично відповідальних оборонних структур і готові надати їм у цьому необхідну підтримку.
29. Військова оперативна сумісність і процес трансформації є головними факторами, що забезпечують ефективність партнерства при виконанні нових завдань у галузі безпеки і дають можливість членам Альянсу і країнам-партнерам діяти ефективно під час виконання операцій під егідою НАТО. Важливість цієї співпраці для Альянсу підтверджують наші спільні дії на Балканах і в Афганістані. Ми маємо намір забезпечити наших партнерів кращими можливостями робити вагомий внесок в операції Альянсу і надати їм допомогу в трансформації національних оборонних структур, що відповідатиме еволюції оперативних завдань і обороноспроможності НАТО, як це передбачено вдосконаленою Концепцією оперативної спроможності Альянсу. Ми якомога раніше залучатимемо країни, що беруть участь в операціях, до процесу прийняття рішень, зокрема, через механізм політичних консультацій. Нова командна структура НАТО дає можливість розширити участь країн-партнерів, зокрема, через відповідне представництво в Об'єднаному командуванні з питань трансформації.
30. НАТО ухвалила принципи комплексної політики щодо участі в міжнародній боротьбі проти торгівлі людьми, що є кричущим порушенням прав людини і сприяє розвитку корупції та організованої злочинності. Ми сповнені рішучості долучитися, разом з нашими партнерами, до міжнародної протидії цій та іншим формам незаконної торгівлі і взяти участь у тих заходах, де НАТО може забезпечити важливий внесок у діяльність міжнародного співтовариства.
31. Ми вважаємо за необхідне приділити особливу увагу співпраці з нашими партнерами зі стратегічно важливих регіонів Кавказу і Центральної Азії, що сприятиме подальшому вдосконаленню системи євроатлантичного партнерства. Маючи це на меті, НАТО розширила відповідні домовленості, зокрема, призначила двох офіцерів зв'язку і Спеціального представника для двох регіонів. Ми схвалюємо рішення Грузії, Азербайджану та Узбекистану щодо розробки Індивідуальних планів дій партнерства (ПІДП) для подальшого розвитку відносин з НАТО. Ми вітаємо намір нового уряду Грузії забезпечити процес реформ у країні.

32. Ми підтримуємо партнерські зв'язки з Республікою Молдова і закликаємо її активніше використовувати механізми партнерства для забезпечення стабільності в регіоні.
33. Ми сподіваємось на приєднання Боснії і Герцеговини та Сербії і Чорногорії до програми „Партнерство заради миру” після того, як вони виконають визначені НАТО умови. Ми бажаємо їм успіхів у процесі приєднання до євроатлантичного партнерства і будемо їм всіляко допомагати у досягненні цієї мети. Ми готові підтримати ці країни і запросити їх до участі в окремих заходах ПЗМ. На шляху до членства в ПЗМ кожну країну оцінюватимуть за її досягненнями.
34. Ми вітаємо Боснію і Герцеговину із значними досягненнями у проведенні оборонної реформи, що є ключовою умовою членства в ПЗМ. Ми закликаємо розвивати ці досягнення з метою створення єдиних збройних сил. Ми домовились щодо відкриття Контактного посольства в Сараєво, що дасть можливість отримувати адекватну інформацію про НАТО. Нас непокоїть, що Боснія і Герцеговина, особливо обструкціоністські елементи в Республіці Сербській, не виконують свої зобов'язання щодо активної співпраці з Міжнародним трибуналом в Гаазі, зокрема, що стосується арешту і передачі під юрисдикцію Трибуналу звинувачених у військових злочинах – це також є обов'язковою умовою членства в ПЗМ. Ми також очікуємо впровадження системних змін, необхідних для створення ефективних сил безпеки і правоохоронних структур.
35. Сербія і Чорногорія також досягли прогресу у здійсненні оборонної реформи, а уряд країни відіграв конструктивну роль у покращанні відносин із сусідніми країнами і налагодженні співпраці в регіоні. Ми сподіваємось на подальший прогрес у цьому напрямі, особливо стосовно ролі уряду у вирішенні питань, пов'язаних з Косовим. Водночас питання судових позовів проти деяких членів Альянсу до Міжнародного суду все ще залишається відкритим. Ми закликаємо уряд виконати його міжнародні зобов'язання, зокрема ті, що стосуються співпраці з Міжнародним трибуналом, і забезпечити необхідне сприяння у затриманні і передачі під юрисдикцію Трибуналу осіб, звинувачених у військових злочинах.
36. Започаткований в 1994 році Середземноморський діалог став значним внеском у розвиток довіри і співпраці між Альянсом і Середземноморськими партнерами. В сучасних умовах безпеки відкриваються нові можливості ефективного співробітництва з країнами -- учасницями Середземноморського діалогу. Відповідно до прийнятого в Празі рішення щодо розвитку

Середземноморського діалогу сьогодні ми запрошуємо наших Середземноморських партнерів розширити формат партнерських відносин, керуючись принципами спільного вироблення ініціатив, з урахуванням їх конкретних інтересів і потреб. Спільною метою цього партнерства є зміцнення регіональної безпеки і стабільності через практичну співпрацю, поглиблення політичного діалогу, забезпечення оперативної сумісності, розвиток оборонної реформи та участі в боротьбі з тероризмом. Наші зусилля доповнюватимуть і підсилюватимуть інші Середземноморські ініціативи, зокрема, ті, що були запропоновані ЄС та ОБСЄ.

37. Сьогодні також було прийнято рішення запропонувати співпрацю країнам розширеного Близького Сходу в межах нашої Стамбульської ініціативи співпраці. Це ініціатива, яку НАТО пропонує заінтересованим країнам регіону, починаючи з країн Ради співробітництва країн Перської затоки, що має на меті розвиток взаємовигідних двосторонніх відносин, які сприятимуть безпеці і стабільності. Ініціатива спрямована на практичну співпрацю в тих галузях, де НАТО може створити „додану вартість”, зокрема, в сфері безпеки і оборони. Ця ініціатива є окремою від програм інших міжнародних організацій, проте враховує їх досягнення і доповнює їх.
38. Середземноморський діалог має свої особливості, однак вдосконалений Діалог і Стамбульська ініціатива співпраці є взаємопов'язаними, прогресивними та індивідуально орієнтованими процесами. Вони розвиватимуться на основі принципу спільних ініціатив, який передбачає активну участь заінтересованих країн. Постійний процес консультацій і взаємодія є важливими передумовами успішності обох ініціатив.
39. Створена два роки тому Рада Росія -- НАТО забезпечила новий рівень відносин між Росією та Альянсом, що пішло на користь усім країнам євроатлантичної зони. Ми підтверджуємо свої наміри щодо розширення нашого політичного діалогу та поглиблення консультацій з ключових питань, зокрема, щодо Балкан і Афганістану, боротьби з тероризмом та розповсюдженням зброї масового знищення і засобів її доставки. Наша практична співпраця розвивається, зокрема, в межах проектів співробітництва між військовими. Наша діяльність щодо забезпечення оперативної сумісності стала основою для майбутньої оперативної підтримки сил НАТО, зокрема, в межах спільних миротворчих операцій. Ми задоволені успіхами в розвитку практичної співпраці в галузях протиракетного захисту на театрі бойових дій, планування на випадок надзвичайних ситуацій, впровадження Ініціативи співпраці

в аерокосмічній галузі, а також морських рятувально-пошукових операцій. Ми сподіваємось на подальший прогрес у втіленні Римської декларації, підписаної в травні 2002 року, і працюватимемо як рівні партнери у вирішенні питань, що становлять спільний інтерес.

40. Ми вітаємо наміри України щодо цілковитої євроатлантичної інтеграції. Ми наголошуємо на необхідності забезпечення конкретного і послідовного прогресу в підтриманні демократичних реформ у країні. Ми закликаємо Україну прискорити виконання завдань, передбачених Планом дій Україна -- НАТО, зокрема, щодо проведення чесних і вільних виборів, забезпечення свободи засобів масової інформації та досягнення показників, визначених в результаті Оборонного аналізу. Ми маємо намір підтримувати Україну в цих заходах, і відзначаємо, що подальше зміцнення наших відносин передбачає виконання комплексних реформ в Україні, особливо в контексті проведення президентських виборів, що мають відбутися восени цього року. Ми вдячні Україні за її внесок у діяльність КФОР у складі Польсько-українського батальйону. Ми відзначаємо прогрес, досягнутий Україною у проведенні оборонної реформи і розвитку військової співпраці з НАТО, зокрема, в галузі забезпечення підтримки іноземним збройним силам на території України і стратегічної транспортної авіації. З урахуванням всього вищезазначеного ми доручили Північноатлантичній раді проаналізувати відносини Україна -- НАТО і після президентських виборів представити відповідні рекомендації міністрам закордонних справ.
41. Ми відзначаємо важливість чорноморського регіону для системи євроатлантичної безпеки. Приморські країни, члени Альянсу і партнери співпрацюють з метою подальшого зміцнення безпеки і стабільності регіону. Альянс готовий розглянути можливості підтримки цієї діяльності в межах існуючих форматів регіональної співпраці.
42. Ми схвалюємо інтерес, який виявляють деякі країни до контактів з НАТО в межах індивідуальних, взаємовигідних діалогів з питань безпеки. У цьому контексті ми вітаємо бажання Австралії поглибити взаємини з НАТО.
43. НАТО і ОБСЄ мають багато спільних завдань та інтересів, пов'язаних з функціонуванням та географічними межами обох організацій. НАТО продовжуватиме розвивати співпрацю з ОБСЄ в таких галузях, як запобігання конфліктам, врегулювання кризових ситуацій та постконфліктна реабілітація.

44. Ми вітаємо успіхи Парламентської асамблеї НАТО в підтримці зусиль Альянсу, спрямованих на забезпечення стабільності в Європі. Ми також високо цінуємо внесок, який робить Асоціація атлантичного договору в забезпечення кращого розуміння громадськістю сутності та цілей Альянсу.
45. Сучасна складна ситуація безпеки вимагає широких підходів до питань безпеки, що включають політичні, військові та економічні складові. Ми спільно підтримуємо такі підходи. Альянс здійснює складні операції в стратегічно важливих регіонах, трансформує свою обороноспроможність відповідно до нових загроз безпеці, дедалі тісніше співпрацює з країнами-партнерами та іншими міжнародними організаціями у вирішенні спільних проблем безпеки. Трансформація НАТО триває, але головна ціль існування, що передбачає спільні цінності демократії, прав людини та верховенство права, залишається незмінною -- слугувати основним трансатлантичним форумом для проведення консультацій та ефективним інструментом Європи і Північної Америки в забезпеченні миру і стабільності зараз і в майбутньому.
46. Ми висловлюємо глибоку вдячність за щирі гостинність уряду Туреччини та місту Стамбул. Тут, в Стамбулі, в місті, що є мостом між двома континентами, ми підтверджуємо життєву важливість трансатлантичного зв'язку і робимо нові пропозиції співпраці стратегічно важливим країнам та регіонам.

* Туреччина визнає Республіку Македонія за її конституційною назвою.

ГОЛОВНІ ДОСЯГНЕННЯ СТАМБУЛЬСЬКОГО САМІТУ

Черговий саміт НАТО пройшов 28-29 червня 2004 року в Стамбулі, Туреччина. Це був сімнадцятий саміт за 55-річну історію НАТО і сьомий після закінчення холодної війни. Саміт проходив у період безпрецедентної активності Альянсу, діяльність якого охоплює виконання місій та операцій, розвиток обороноспроможності і програм партнерства – три основні складові, на яких було побудовано роботу саміту.

Альянс виконує операції та місії на Балканах, в Середземному морі, Афганістані та Іраку. Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ) та розширення зони їх діяльності за межі афганської столиці Кабула були пріоритетним питанням для обговорення. У Стамбулі лідери Альянсу узгодили рішення щодо формування чотирьох додаткових Груп з відбудови провінцій (ГВП) у північному Афганістані. Керівники держав Альянсу прийняли рішення щодо завершення успішної операції Стабілізаційних сил (СФОР) у Боснії та Герцеговині до кінця 2004 року. Європейський Союз розпочне нову операцію в Боснії та Герцеговині, а НАТО забезпечуватиме функціонування військового штабу в Сараєво. НАТО також і надалі утримуватиме Сили Косова (КФОР) у провінції. Окрім цього, Альянс в цьому році взяв на себе виконання нової місії, що передбачає надання допомоги в підготовці іракських сил безпеки.

На основі зобов'язань, ухвалених на Празькому саміті в листопаді 2002 року, члени НАТО вжили ряд заходів, спрямованих на забезпечення військових сил і ресурсів, необхідних для здійснення поточних та майбутніх операцій. Міністри оборони країн Альянсу підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо використання стратегічної транспортної авіації, деякі інші країни підписали лист про наміри щодо забезпечення стратегічного повітряного та морського транспорту. Лідери Альянсу ухвалили розширений пакет заходів оборони проти тероризму, зокрема, План дій щодо розвитку нових антитерористичних технологій.

У Стамбулі лідери країн Альянсу ініціювали середньо- та довгострокові заходи, спрямовані на забезпечення збройних сил країн НАТО, що братимуть участь у майбутніх операціях. Вони ухвалили цільові показники щодо розширення контингентів сухопутних військ країн Альянсу, які будуть готові до виконання операцій, і узгодили зміни в процесах оборонного планування, формування збройних сил, оперативного планування та прийняття рішень з метою їх прискорення і підвищення ефективності.

На Стамбульському саміті були присутні лідери семи нових членів Альянсу – Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Румунії, Словаччини та Словенії -- вперше після приєднання цих країн до НАТО в березні 2004 року. Учасники саміту знову підтвердили чинність політики відкритих дверей Альянсу і закликали Албанію, Хорватію та колишню Югославську Республіку Македонія* – три країни, що впроваджують План підготовки до членства – продовжувати розвиток процесу національних реформ.

На саміті в Стамбулі керівники країн -- членів НАТО переглянули та розширили зміст кількох існуючих програм партнерства Альянсу:

- з країнами Кавказу і Центральної Азії;
- з Росією;
- з Україною;
- з країнами Середземноморського діалогу, зокрема, з Алжиром, Єгиптом, Ізраїлем, Йорданією, Мавританією, Марокко і Тунісом.

На саміті було започатковано Стамбульську ініціативу співпраці, мета якої – сприяння практичній співпраці у галузі оборони та безпеки і поширення її в усьому Близькому Сході, передусім на держави Ради співробітництва країн Перської затоки, а саме: Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, Саудівську Аравію та Об'єднані Арабські Емірати.

Увесь пакет прийнятих на Стамбульському саміті рішень та ініціатив віддзеркалює спільний підхід держав Альянсу до реагування на загрози, що постають перед ними у XXI сторіччі. Рішення саміту забезпечують основу трансатлантичного співробітництва, що є життєво важливим не лише для безпеки в євроатлантичному регіоні, а і за його межами.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою (<http://www.nato.int>)

Інтернет-модуль Стамбульського саміту
<http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/home.htm>

ТРИ ГОЛОВНІ СКЛАДОВІ ПОРЯДКУ ДЕННОГО

Операції та місії Альянсу

Питання
обороноспроможності

Партнерські зв'язки
Альянсу

Заява щодо Іраку

Підписана главами держав та урядів країн, які взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради (НАТО) в Стамбулі 28 червня 2004 року

Ми, глави держав та урядів 26 країн Атлантичного альянсу на зустрічі у Стамбулі хочемо висловити свою цілковиту підтримку незалежності, суверенітету, єдності і територіальної цілісності Республіки Ірак і прагнення до зміцнення свободи, демократії, дотримання прав людини, верховенства права і безпеки усіх громадян Іраку.

Ми вітаємо одностайне затвердження Резолюції Ради Безпеки ООН 1546 в рамках Статуту Організації Об'єднаних Націй, що є важливим кроком на шляху до політичної перебудови Іракського уряду згідно з нормами демократії. Ми висловлюємо свою цілковиту підтримку ефективному втіленню РРБ ООН 1546.

Ми одностайні у висловленні своєї підтримки народу Іраку та пропонуємо новому суверенному Тимчасовому уряду співпрацювати заради посилення внутрішньої безпеки і підготовки до проведення загальнонаціональних виборів у 2005 році.

Ми засуджуємо усі терористичні напади на Ірак і закликаємо до негайного їх припинення. Терористичні напади в самому Іраку і ті, що походять з його території, загрожують не лише безпеці сусідніх країн, а й усьому регіону в цілому.

Ми продовжуємо надавати підтримку Польщі, яка керує багатонаціональною дивізією у південно-центральної частині Іраку. Ми також вдячні іншим країнам, членам Альянсу включно, які присутні у складі багатонаціональних сил в Іраку на запит іракського уряду та відповідно до РРБ ООН 1546. Ми висловлюємо нашу цілковиту підтримку багатонаціональним силам, котрі здійснюють свою місію щодо відновлення та підтримки безпеки, включаючи захист представників ООН, відповідно до мандата Ради Безпеки.

У відповідь на запит Тимчасового уряду Іраку та відповідно до Резолюції 1546, згідно з якою міжнародні та регіональні організації надають підтримку багатонаціональним силам, ми сьогодні прийняли рішення запропонувати іракському уряду допомогу НАТО у забезпеченні підготовки іракських сил безпеки. Ми також закликаємо всі країни зробити свій внесок у допомогу з навчання іракських збройних сил.

Ми звернулися до Північноатлантичної ради з дорученням якнайшвидше підготувати всі необхідні заходи для виконання цього рішення спільно з Тимчасовим іракським урядом.

Ми також просимо Північноатлантичну раду розглянути як першорядне питання і на основі звіту Генерального секретаря, пропозиції щодо підтримки новоутворених іракських інституцій безпеки у відповідь на запит про це Тимчасового уряду Іраку та згідно з РРБ ООН 1546.

Заява щодо Афганістану

Генерального секретаря НАТО у Стамбулі 28 червня 2004 року

Я із задоволенням повідомляю, що Північноатлантична рада (ПАР) видала наказ Верховному головнокомандувачу об'єднаними збройними силами генералу Джеймсу Джоунсу розпочати подальше розширення присутності Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані.

У найближчому майбутньому таке розширення включатиме Групи з відбудови провінцій (ГВП) під керівництвом Великої Британії у Мазарі-Шаріфі та Меймене, ГВП під керівництвом Німеччини у Файзабаді, ГВП під керівництвом Нідерландів у Багані. МССБ вже здійснюють керівництво ГВП у Кундузі.

Ці п'ять ГПВ працюватимуть у рамках процесу відбудови країни відповідно до попередніх рішень Північноатлантичної ради (ПАР) щодо розширення присутності МССБ і приєднання до них у майбутньому інших ГВП.

Північноатлантична рада (ПАР) також дала дозвіл Верховному головнокомандувачу ОЗС НАТО в Європі сформувати Базу авангардної підтримки (Центр матеріально-технічного забезпечення) поблизу Мазарі-Шаріфа і забезпечити тимчасову присутність супутніх баз в Сарі-Пулі, Самангані та Шибіргані, а також продовжувати необхідну підготовку до підтримки майбутніх виборів та подальшого розгортання присутності.

МІСІЯ НАТО З ПІДГОТОВКИ СИЛ БЕЗПЕКИ ІРАКУ

На саміті в Стамбулі лідери країн НАТО взяли на себе нове зобов'язання. Вони погодилися допомогти Тимчасовому уряду Іраку провести навчання іракських сил безпеки. Для забезпечення цього процесу Північноатлантичній раді (ПАР) було доручено розробити шляхи виконання цього рішення. Таке рішення було прийнято у відповідь на запит від Тимчасового уряду Іраку і одностайно ухвалено в РРБ ООН 1546 про надання допомоги багатонаціональним силам в Іраку міжнародними і регіональними організаціями з питань безпеки.

На виконання цього рішення 30 липня 2004 року ПАР було узгоджено формування Місії НАТО з підготовки сил безпеки Іраку у складі близько 50 військовослужбовців під командуванням генерал-майора Карела Хілдерінка з Нідерландів. До складу місії входитимуть представники ОБ'єднаного командування з питань трансформації (ОКТ) у Норфолку, Вірджинія. До завдань цієї місії входять:

- встановлення зв'язків з Тимчасовим урядом Іраку та багатонаціональними силами;
- тісне співробітництво з іракським керівництвом для допомоги у формуванні урядових структур, зокрема, Міністерства оборони та військового штабу. Це передбачає проведення навчання окремих штабних офіцерів в Іраку;
- допомога у відборі тих військовослужбовців, що мають проходити навчання за межами Іраку;
- тісне співробітництво з Тимчасовим урядом Іраку та багатонаціональними силами з питань невідкладної розробки детальних пропозицій НАТО щодо проведення навчання, надання дорадчої допомоги і співпраці, а також представлення відповідного звіту Північноатлантичній раді до 15 вересня 2004 року.

У серпні 2004 року НАТО розпочала навчання і надання дорадчої допомоги обраним іракським військовослужбовцям на території Іраку, а також почала забезпечувати координування пропозицій інших країн про надання обладнання та керівництва підготовкою окремих підрозділів іракських сил безпеки на території країни.

Оголошуючи рішення ПАР, Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер зазначив, що Місія НАТО з підготовки сил безпеки “допоможе іракському керівництву визначити власні пріоритети під час проведення оборонної реформи. Безумовно, надзвичайно важливо, щоб ініціатива надходила від іракського уряду”.

Генеральний секретар НАТО також заявив: “Усі союзники сповнені рішучості допомогти Іраку успішно провести необхідні перетворення, і всі вони об’єднані бажанням сприяти встановленню в Іраку миру та внутрішньої безпеки...якомога швидше, а Місія НАТО з підготовки сил безпеки допоможе втілити ці плани в життя”.

Місія НАТО з підготовки сил безпеки Іраку є особливою, бо її діяльність підлягає політичному контролю Північноатлантичної ради. Вся діяльність Місії з підготовки сил безпеки проводиться в умовах тісного співробітництва з багатонаціональними силами, які підтримують безпеку в зоні роботи Місії з підготовки сил безпеки Іраку.

Навчальний центр в Іраку

Верховний головнокомандувач ОЗС НАТО в Європі генерал Джеймс Джоунс 15 вересня 2004 року представив Північноатлантичній раді звіт Місії НАТО з підготовки сил безпеки Іраку. Вже через тиждень Рада затвердила організацію навчального центру за межами Багдада. Навчально-тренувальний центр НАТО в Іраку буде розташований в Аль-Рустаманії, де проводитиметься навчання іракських вищих посадовців, офіцерів і вищого керівництва оборонних структур. Основну увагу буде приділено формуванню навичок ефективного управління для побудови загальнонаціональних багатоетнічних інституцій у галузі безпеки.

Представники Альянсу також визначатимуть, які саме військовослужбовці іракських сил проходитимуть навчання за межами країни, а також забезпечуватимуть координацію навчання, надання обладнання та іншої допомоги, що надходить на двосторонній основі від окремих країн-членів і партнерів НАТО як на території Іраку, так і за його межами, для забезпечення повної взаємодії під час надання допомоги.

Місія НАТО з підготовки сил безпеки Іраку перебуває під політичним контролем Північноатлантичної ради. Генерал-лейтенант Девід Петреус, який відповідає за проведення багатонаціональними силами програми підготовки сил безпеки в Іраку, здійснює загальне командування місією. Він звітує про проведення навчання Верховному головнокомандувачу ОЗС НАТО в Європі через штаб ОЗС в Неаполі, а про проведення роботи з підготовки сил безпеки багатонаціональними силами він звітує генералу Джорджу Кейсі, командувачу багатонаціональними силами. Підпорядкування командування проходить через штаб Верховного

головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі (SHAPE) в місті Монс, Бельгія, який звітує Північноатлантичній раді через Військовий комітет. Штаб Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі (SHAPE) користується підтримкою Об'єднаного командування з питань трансформації ОЗС у Норфолку, Вірджинія, яке несе відповідальність за координування навчальної роботи за межами Іраку.

Багатонаціональні сили підтримують безпеку на території Іраку, а НАТО відповідає за безпосередній захист в умовах бойових дій.

НАТО продовжує надавати підтримку Польщі, яка здійснює керування одним із секторів багатонаціональних сил. Польща формально взяла на себе командування багатонаціональними силами у південно-центральному Іраку 3 вересня 2003 року. НАТО надає допомогу Польщі у багатьох питаннях, зокрема, в розвитку військових сил, забезпечення комунікацій, матеріально-технічному постачанні та координуванні пересування по території.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Заява щодо Іраку 28 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-098e.htm>

Промова Генерального секретаря НАТО про надання допомоги НАТО Іраку 30 липня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-115e.htm>

Прес-реліз Командування ОЗС НАТО у Південній Європі про відправку передового загону Місії НАТО з підготовки сил безпеки Іраку 7 серпня 2004 року
http://www.afsouth.nato.int/releases/2004releases/PR_22_04.htm

Розгорнутий прес-реліз про допомогу НАТО Польщі 3 вересня 2003 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-093e.htm>

Заява щодо Іраку на саміті в Празі 21 листопада 2002 року

<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-133e.htm>

Сторінки з питань новин, офіційних документів та промов щодо НАТО
та Іраку

<http://www.nato.int/issues/iraq/index.html>

РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАТО В АФГАНІСТАНІ

З серпня 2003 року НАТО здійснює командування Міжнародними силами сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані. Керівники країн -- членів НАТО домовилися продовжити розширювати присутність сил Альянсу у постраждалій після війни країні шляхом формування додаткових Груп з відбудови провінцій (ГВП) під керівництвом МССБ, які приєднуються до вже сформованих силами коаліції ГВП під керівництвом США. До складу цих ГВП входять представники міжнародних військових і цивільних кіл, які допомагають забезпечити в афганських провінціях державний лад і сприяють розвитку і реконструкції. Перші ГВП під керівництвом НАТО були сформовані Німеччиною на початку 2004 року в Кундузі, і до їх складу увійшли представники Франції, Угорщини, Румунії і Швейцарії.

Чотири нові ГВП було створено напередодні афганських президентських виборів 9 жовтня 2004 року:

- у Мазарі-Шаріфі під керуванням Великої Британії у складі представників Данії, Німеччини, Фінляндії, Норвегії, Румунії та Швеції;
- у Меймене під керуванням Великої Британії у складі представників Норвегії та Фінляндії;
- У Файзабаді під керуванням Німеччини;
- У Пулі-Хумрі, провінція Баглан, під керуванням Нідерландів.

Крім того, ГВП у Мазарі-Шаріфі виступають передовою базою сприяння розширенню присутності МССБ у північному Афганістані. Тимчасові "супутникові" групи було також утворено у Сарі-Пулі, Самангані та Шибіргані. Розширена присутність МССБ покриває дев'ять провінцій на півночі країни загальною територією 185 000 квадратних кілометрів. МССБ також відповідають за територію майже 3600 квадратних кілометрів у Кабулі та прилеглих районах.

На саміті в Стамбулі лідери країн Альянсу схвалили діяльність Канади в МССБ та висловили побажання щодо майбутньої ролі Єврокорпусу, до якого перейшло командування МССБ у серпні 2004 року. На час проведення саміту в Стамбулі командування силами здійснювалося представником Канади, яка надала понад 1500 військових до складу МССБ.

Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер назвав Афганістан найголовнішим пріоритетом для Альянсу. НАТО прагне допомогти утворити в Афганістані безпечний і стабільний лад життя

під керівництвом представницького уряду. Згідно з домовленостями Боннської конференції в грудні 2001 року, які знайшли своє відображення у резолюціях Ради Безпеки ООН, сили Альянсу лишатимуться в Афганістані у складі МССБ доки не будуть досягнуті вищезазначені цілі, мета яких – допомогти Афганістану подолати наслідки майже сорокарічного авторитарного правління, іноземної окупації та громадянської війни.

При наданні підтримки афганському уряду НАТО співпрацює з виконавцями операції „Ендюрінг фрідом”, Місією допомоги ООН, Європейським Союзом та іншими міжнародними організаціями, присутніми в Афганістані.

Промова Хаміда Карзая у Стамбулі

У своїй промові перед Радою євроатлантичного партнерства на рівні глав держав та урядів, Президент Афганістану Хамід Карзай подякував НАТО за її рішення продовжити розширення присутності МССБ. Він, зокрема, сказав: “До мене звертаються афганці з усіх куточків країни і просять збільшити присутність Міжнародних сил сприяння безпеці. Вони бажають бачити присутність сил коаліції та сил безпеки і, особливо, сил НАТО в Афганістані в тих районах, де цих сил [поки що] немає, оскільки вони їм довіряють. Афганці побачили на власні очі, що присутність МССБ в Кабулі сприяє безпеці громадян, допомагає налагодити економічні відносини, сприяє розвитку приватного сектора, діяльності як урядових, так і неурядових структур”.

На завершення Президент Карзай додав: “Афганці повністю підтримують присутність МССБ у своїй країні. Якщо ми разом зможемо побудувати безпечне життя, якого так прагнуть афганці, то завтрашній день і нашої країни, і всієї міжнародної спільноти буде набагато безпечнішим, ніж сьогодні”.

Підтримка виборів

МССБ допомагали афганській владі підтримувати безпеку під час президентських виборів 9 жовтня 2004 року. В межах своїх можливостей вони забезпечували проведення безперешкодного процесу реєстрації виборців і надання підвищеної підтримки афганському керівництву при сприянні безпеці під час виборчого процесу по всій території розширеної присутності МССБ.

Починаючи з вересня 2004 року протягом восьми тижнів НАТО тимчасово розгорнула додаткові сили для підтримки виборів. Афганське керівництво несло головну відповідальність за безпеку під час виборчого процесу, а МССБ здійснювали підтримку президентських виборів на двох рівнях: перший, на рівні ГВП, склад яких було посилено з урахуванням поточної ситуації для дотримання того рівня безпеки, який був визначений країнами у складі ГВП після консультацій з командуванням МССБ.

До другого рівня входили додаткові групи, які повинні були забезпечувати швидке реагування МССБ на будь-які загрози безпеці у разі необхідності. Іспанія та Італія надіслали по одному батальйону кожна, а США направили повністю укомплектовану стрілецьку роту. Іспанський батальйон у Мазарі-Шаріфі та рота США у Кабулі увійшли до складу Сил швидкого реагування МССБ, а італійський батальйон у Кабулі приєднався до оперативних резервних сил у зоні присутності. Таким чином, присутня в Афганістані стрілецька рота США вперше знаходилася під командуванням НАТО. Присутність італійського батальйону проходила в рамках третьої шестимісячної ротації Сил реагування НАТО (СРН) до кінця 2004 року, СРН 3.

Підтримку вищезазначеним додатковим силам надавали:

- шість голландських бойових літаків F-16 та літак-заправник KDC-10, розташовані у міжнародному аеропорту Манас на повітряній базі Гансі у Бішкеку, Киргизстан;
- шість британських „Харрієр” GR7 реактивних літаків з вертикальним зльотом та посадкою на базі у Кандагарі;
- та шість C-130 середньоважких транспортних літаків, які були надані Бельгією, Канадою, Португалією, Швецією, Великою Британією і США.

Крім того, США надали батальйон з бази у Вілсеку, Німеччина, який слугував силою стратегічного резерву за межами прямої видимості, і який, у разі виникнення необхідності, можна було направити до Афганістану.

НАТО готується до поширення сфери присутності МССБ у західних провінціях Афганістану з передовою базою підтримки в Гераті, відповідно до моделі поширення сил “зіркоподібної мережі” (мережі “hub and spoke”) у північних провінціях відповідно до прийнятих на саміті рішень.

Реформування сектора безпеки

МССБ підтримують реформування сектора безпеки в Афганістані, що проводиться під егідою Великої вісімки (G8). А саме:

- проведення процесів роззброєння, демобілізації та реінтеграції під керівництвом Японії;
- проведення навчання новоствореної афганської армії під керуванням США і за допомоги Франції та Великої Британії;
- навчання сил поліції під керуванням Німеччини;
- реформування системи юстиції під керуванням Італії;
- боротьба з наркотиками під керуванням Великої Британії.

Історія створення МССБ

МССБ були створені відповідно до рішень Боннської конференції у грудні 2001 року після повалення в Афганістані репресивного режиму Талібан. Афганські лідери опозиції, присутні на конференції, розпочали процес реконструкції своєї країни шляхом формування нової урядової структури – перехідної влади Афганістану. Концепція утворення міжнародних сил під егідою ООН для надання допомоги новоутвореній перехідній владі Афганістану була започаткована з метою створення безпечного середовища в Кабулі та на його околицях, а також сприяння процесу реконструкції Афганістану.

Ці домовленості проклали шлях до створення тристороннього партнерства поміж перехідною владою Афганістану, Місією допомоги ООН Афганістану та МССБ.

МССБ не є силами ООН, а являють собою коаліцію сил, бажаючих надати допомогу, створеною під егідою Ради Безпеки ООН (в чотирьох резолюціях Ради Безпеки ООН, а саме в 1386, 1413, 1444 і 1510 йдеться про МССБ). З 11 серпня 2003 року НАТО підтримує і керує МССБ, а фінансування їх діяльності надходить від країн, які надсилають війська до складу МССБ.

Перші завдання МССБ

Завдання МССБ викладено у військово-технічному договорі, затвердженому на конференції в Бонні. Першорядним завданням є допомога перехідній владі Афганістану у підтримці безпеки в Кабулі та в прилеглих районах для сприяння безпечній роботі як самій перехідній владі, так і представникам ООН в цьому районі.

Сама присутність МССБ допомагає створювати та підтримувати безпечне середовище, формувати структури безпеки Афганістану, визначати пріоритетні цілі проведення реконструкції країни, проводити навчання та утворювати майбутні сили безпеки Афганістану. Також проводиться навчання перших загонів Афганської національної армії та національної поліції, відбудова шкільних та медичних закладів, поновлення водопостачання, надання технічної допомоги сільському господарству та багато інших спільних військово-цивільних проектів.

МССБ допомагають в організації роботи міжнародного аеропорту в Кабулі (тактична група в Кабульському міжнародному аеропорту) та здійснює керівництво Центром зв'язку ВПС, надаючи в такий спосіб МССБ необхідну матеріально-технічну підтримку шляхом забезпечення повітряного зв'язку з країнами НАТО. Крім того, МССБ відіграли важливу роль у транспортуванні важких озброєнь з усього Афганістану до трьох пунктів збору поблизу Кабула.

На початку 2004 року МССБ взяли участь у заходах зі сприяння безпеці під час важливої політичної події – зборів конституційної Лойя Джирга¹, великої національної ради Афганістану, на яких було затверджено нову конституцію країни.

Структура МССБ

Штаб Головнокомандувача МССБ здійснює оперативне керування і планування заходів щодо підтримки багатонаціональних бригад Кабула та інших оперативних завдань у межах своєї відповідальності. Також він забезпечує зв'язки і допомагає в роботі Місії допомоги ООН в Афганістані, перехідній владі в Афганістані, урядовим і неурядовим організаціям. Штаб Головнокомандувача МССБ керує трьома основними складовими:

- Багатонаціональними бригадами Кабула: тактичний штаб МССБ відповідає за планування і проведення патрулювання, операції військово-цивільного співробітництва на щоденній основі в самому Кабулі та в прилеглих районах;
- Міжнародним аеропортом в Кабулі: МССБ допомагають афганському Міністерству цивільної авіації та туризму забезпечувати повноцінну роботу аеропорту;
- ГВП у Баглані, Файзабаді, Кундузі, Мазарі-Шаріфі, Меймені.

¹ “Лойя” – це пуштунський термін, що означає “великий”, а “Джирга” – це персько-монгольське слово, що означає “група”.

Спеціальний цивільний представник

Важливою вимогою забезпечення успіху місії МССБ є робота цивільного представника НАТО в Афганістані, міністра Хікмета Четіна з Туреччини. Призначений у листопаді 2003 року, міністр Четін відповідає за проведення багатьох політично-військових аспектів допомоги перехідній владі Афганістану з боку Альянсу щодо виконання зобов'язань у рамках Боннського договору в грудні 2001 року. До сфери повноважень цивільного представника також включено тісне співробітництво з МССБ, ООН та іншими координаційними організаціями світової спільноти, а також з перехідною владою Афганістану в Кабулі.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Заява щодо Афганістану Генерального секретаря НАТО у Стамбулі
28 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-106e.htm>

Заключне комюніке міністрів оборони країн НАТО про розширення присутності МССБ за межі Кабула (параграф 5), Брюссель, 1 грудня 2003 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-148e.htm>

Оголошення у тексті Заключного комюніке міністрів закордонних справ країн НАТО в Мадриді, 3 червня 2003 року, стосовно переходу МССБ під командування НАТО (параграф 3)
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-059e.htm>

НАТО в Афганістані
<http://www.nato.int/issues/afghanistan/index.htm>

Цифри і факти про МССБ
<http://www.nato.int/issues/afghanistan/factsheet.htm>

Інформація про місію МССБ НАТО в режимі он-лайн
<http://www.afnorth.nato.int/ISAF>

Найчастіші запитання, що надходять про МССБ

http://www.afnorth.nato.int/ISAF/Update/media_faq.htm

“Шлях до Кабула”. Стаття у „НАТО Ревю” (літо 2003 року) Дієго Руїса Палмера, яка містить детальний опис ролі, функціонування та еволюції МССБ від часу свого заснування до переходу під керування НАТО

http://www.nato.int/docu/review/2003/issue2/english/art3_pr.html

“Підготовка до конституційної Лойя Джирги”. Новини МССБ у викладі майора Гая Турпіна з поясненням обставин виникнення, функціонування та ролі цієї ради, 5 грудня 2003 року

<http://www.afnorth.nato.int/ISAF/Update/getready.htm>

ПОДАЛЬША ПРИСУТНІСТЬ НА БАЛКАНАХ

У Стамбулі керівники країн Альянсу знову підтвердили свою прихильність до забезпечення миру і стабільності на Балканах. Вони домовилися про завершення наприкінці 2004 року успішної місії Стабілізаційних сил Альянсу (СФОР) у Боснії та Герцеговині. Проте з урахуванням проблем, які ще лишаються в регіоні, НАТО продовжуватиме свою присутність в регіоні у вигляді Сил Косова (КФОР) зі штаб-квартирою в Скоп'є, колишня Югославська Республіка Македонія *, і до кінця 2004 року в Сараєво, Боснія та Герцеговина.

Сили Європейського Союзу замінять Стабілізаційні сили відповідно до домовленостей „Берлін-плюс” між двома організаціями (див. розділ про відносини НАТО – ЄС). Згідно з цими домовленостями, НАТО допомагатиме ЄС у процесі планування через представництво у штабі Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО (SHAPE) в Європі в Монсі, Бельгія, а оперативне командування Силами ЄС (ІЮФОР) буде здійснюватися заступником Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі. Кількісний склад Сил ЄС дорівнюватиме кількості СФОР, які поступово було зменшено до 7000 особового складу з 60 000 військовослужбовців, які було введено до Боснії та Герцеговини у складі Імплементативних сил, починаючи з грудня 1995 року.

НАТО в Боснії та Герцеговині

Незважаючи на успішне завершення місії СФОР, в Стамбулі глави країн Альянсу ще раз підкреслили довгостроковий характер політичних зобов'язань, взятих на себе НАТО в Боснії та Герцеговині. Альянс утримуватиме невелику присутність в Сараєво у формі військового штабу під головуванням генерал-майора збройних сил США. Основним завданням штабу НАТО в Сараєво буде надання порад і рекомендацій уряду Боснії та Герцеговини з питань проведення оборонної реформи. Крім того, штаб відіграватиме антитерористичну роль, підтримуватиме у рамках своєї компетенції та спроможності Міжнародний трибунал з військових злочинів у Гаазі, сприятиме обміну розвідувальною інформацією з ЄС.

Згідно з Резолюцією Ради Безпеки ООН 1031, починаючи з грудня 1995 року, НАТО проводить миротворчу операцію в Боснії та Герцеговині. Рішенням цієї резолюції відповідальність за проведення військових операцій в Боснії та Герцеговині було перекладено з Сил

захисту ООН (АНПРОФОР) на НАТО. Під керування НАТО також було переведено Імплементатійні сили (ІФОР), що відповідали за впровадження військових аспектів Дейтонської мирної угоди.

У Дейтонській мирній угоді записано, що Боснія та Герцеговина є єдиною, демократичною багатоетнічною країною у складі двох утворень: Федерації Боснії та Герцеговини і Республіки Сербської. Прийняття цього мирного договору поклато край чотирирічній війні в Боснії та Герцеговині, яка спалахнула відразу по закінченні холодної війни після розпаду Югославії на Боснію та Герцеговину, Хорватію, колишню Югославську Республіку Македонія*, Чорногорію, Сербію, Словенію.

Імплементатійні сили (ІФОР) отримали однорічний мандат забезпечити впровадження військових аспектів мирної угоди для забезпечення припинення військових дій, проведення розподілу збройних сил новоутворених територіальних одиниць у складі Боснії – Федерації Боснії та Герцеговини і Республіки Сербської, передачі відповідних територій під контроль новостворених державних утворень відповідно до положень мирного договору, транспортування збройних сил і важких озброєнь обох сторін до обумовлених місць зберігання. Все це було досягнуто у червні 1996 року.

У грудні 1996 року ІФОР було замінено Стабілізаційними силами (СФОР), які отримали відкритий мандат про запобігання ворожнечі, сприяння встановленню миру, створення мирного середовища шляхом забезпечення постійної військової присутності у зоні своєї відповідальності, цілеспрямоване координування зусиль з ключових напрямів, зокрема, встановлення імплементаційних цивільних організацій, забезпечення подальшої довгострокової консолідації миру в регіоні за умов відсутності сил НАТО в Боснії та Герцеговині.

НАТО в Косові

У Стамбулі глави країн Альянсу підтвердили свої зобов'язання зі сприяння безпеці та стабільності в багатоетнічному краї Косово. КФОР, до складу яких сьогодні входять близько 17 500 осіб, продовжуватимуть свою присутність в провінції. Лідери країн Альянсу засудили випадки етнічно спрямованого насильства в краї у березні 2004 року, що викликали необхідність розташувати сили оперативного та стратегічного резерву НАТО для поновлення безпеки в регіоні. Ці спалахи насильства ще раз підтвердили необхідність

постійної присутності КФОР. Сили Косова (КФОР) працюють разом з Місією ООН в Косові та іншими міжнародними і неурядовими агентствами зі стабілізації ситуації в провінції.

НАТО провела 78-денну повітряну кампанію у 1999 році проти режиму президента Слободана Мілошевича, щоб покласти край етнічним чищенням косовських албанців. Напруга в регіоні посилилася ще у 1989 році, коли уряд у Белграді відмінив автономію Косова і започаткував пряме керування провінцією. Пізніше почалися репресії проти косовських албанців. У 1998 році у Косові прокотилися хвилі насильства з боку сербських сил, в результаті чого численні біженці та переміщені особи залишили регіон.

Відповідно до Резолюції Ради Безпеки ООН 1244, яка закликає до спрямування в Косово дієвої міжнародної цивільної присутності та сил безпеки, перші КФОР у складі 50 000 осіб було введено до краю у червні 1999 року. Резолюція 1244 визначає Косово як край під тимчасовим керівництвом міжнародної адміністрації, доки не буде знайдено рішення стосовно майбутнього статусу провінції. Резолюція також доручає Генеральному секретарю НАТО призначити Спеціального представника для здійснення контролю за міжнародною цивільною присутністю, а також наказує країнам -- членам Альянсу і відповідним міжнародним організаціям забезпечити міжнародну присутність для дотримання безпеки в регіоні.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою

<http://www.nato.int>

Загальна рамкова угода про забезпечення миру в Боснії та Герцеговині, 14 грудня 1995 року

<http://www.nato.int/ifor/gfa/gfa-home.htm>

Резолюції Ради Безпеки ООН та інші документи з питань Боснії та Герцеговини і Косова

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/home.shtml>

Заява керівників НАТО на саміті у Вашингтоні 23-25 квітня 1999 року

<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-062e.htm>

Договір ЄС -- НАТО про узгодженість підходів до ситуації в західних Балканах від 29 червня 2003 року

<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-089e.htm>

Роль НАТО в Косові

<http://www.nato.int/kosovo/kosovo.htm>

Операція „Елайд форс” (Allied Force)

<http://www.nato.int/kosovo/all-frce.htm>

веб-сторінка КФОР

<http://www.nato.int/kfor/welcome.html>

веб-сторінка ІФОР

<http://www.nato.int/ifor/ifor.htm>

веб-сторінка СФОР

<http://www.nato.int/sfor/index.htm>

Базова інформація про роль НАТО у проведенні миротворчих операцій („Довідник НАТО”, видання 2001 року, стор.107-135)

<http://www.nato.int/docu/handbook/2001/pdf/handbook.pdf>

ОПЕРАЦІЯ “ЕКТИВ ЕНДЕВОР”

Лідери країн Альянсу вирішили посилити вагомість внеску військово-морської операції спостереження і супроводу „Ектив ендевор” до боротьби проти тероризму. Вони також привітали пропозиції Росії та України взяти участь в операції “Ектив ендевор”. Зараз йде робота з визначення формату надання такої підтримки. Всі пропозиції щодо участі та підтримки від країн-партнерів Ради євроатлантичного партнерства, країн Середземноморського діалогу та інших заінтересованих країн розглядатимуться відповідно до термінів їх подання.

Операція “Ектив ендевор” демонструє рішучість та здатність країн -- членів Альянсу адекватно відреагувати на терористичні дії. Операція розпочалася безпосередньо у відповідь на терористичні атаки на Сполучені Штати 11 вересня 2001 року і згідно з наступним проголошенням задіяння статті 5 Північноатлантичного договору. 6 жовтня 2001 року у східному Середземномор’ї було розміщено військово-морські сили для спостереження, виявлення і запобігання терористичній діяльності.

Операція, яка 26 жовтня 2001 року отримала формальну назву “Ектив ендевор” і керівництво якою забезпечує Командування об’єднаними морськими силами у Південній Європі в Неаполі, Італія, стала своєрідною віхою для Альянсу. Окрім розміщення літаків системи повітряного попередження і управління (АВАКС) у США, НАТО вперше застосувала свої сили в межах дії статті 5.

У березні 2003 року НАТО розширила операцію “Ектив ендевор” і почала забезпечувати ескорт невійськових кораблів країн -- членів Альянсу через Гібралтарську протоку. У квітні 2003 року НАТО знову розширила сферу діяльності операції і почала проводити перевірку та огляд на борту підозрілих кораблів. Такий огляд здійснювався у рамках домовленостей з власниками суден та країнами, під прапорами яких проводилася навігація відповідно до міжнародного законодавства. У березні 2004 року операцію “Ектив ендевор” було поширено на все Середземномор’я.

Проведення операції “Ектив ендевор” передбачає ротацію кожні три місяці морських сил НАТО постійного базування в Середземномор’ї та морських сил постійного базування на Атлантиці. Деякі країни -- члени Альянсу, зокрема, Іспанія, Греція, Туреччина та Італія надають військово-морські ресурси для проведення операції. Операції щодо забезпечення ескорту в Гібралтарській протоці потребують

використання швидких патрульних човнів, які надають північноєвропейські країни -- члени Альянсу, а саме Данія, Норвегія та Німеччина. Іспанія надає також допоміжні засоби для проведення операцій в районі протоки. Проведення всієї операції "Ектив ендевор" цілком залежить від матеріально-технічної підтримки середземноморських країн -- членів Альянсу.

Станом на середину жовтня 2004 року в рамках операції "Ектив ендевор" сигнальним методом було ідентифіковано 3000 суден та здійснено 70 перевірок на борту. Загальна кількість кораблів, безпечно проведених через Гібралтарську протоку, становила 488 одиниць.

У рамках операції "Ектив ендевор" було розроблено заходи для забезпечення морської складової спільної допомоги НАТО уряду Греції щодо посилення заходів безпеки під час проведення Олімпійських ігор 2004 року та Параолімпійських ігор з 2 серпня по 30 вересня 2004 року. Спеціальні підрозділи сил "Ектив ендевор" забезпечували присутність, спостереження і перевірку на борту суден у міжнародних водах поблизу Грецького півострова разом з надводними кораблями військово-морських сил постійного базування, за підтримки військово-морської патрульної авіації та підводних човнів, у координації з Військово-морським флотом Греції та береговою охороною країни.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії "Довідника читача", щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Про операцію "Ектив ендевор"

<http://www.afsouth.nato.int/operations/Endeavour/Endeavour.htm>

Внесок НАТО у боротьбу проти тероризму

<http://www.nato.int/terrorism/index.htm>

Заява для преси засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів оборони у Стамбулі 27-28 червня 2004 року

Міністри оборони та представники країн НАТО зустрілися в Стамбулі, Туреччина, в рамках зустрічі на вищому рівні глав держав та урядів країн -- членів Альянсу для обговорення питань, що становлять спільну заінтересованість та викликають занепокоєння. Це була перша зустріч Ради на рівні міністрів оборони, на якій були присутні міністри семи нових країн, які нещодавно стали членами Альянсу.

Міністри оборони обговорили прогрес у процесі трансформації обороноспроможності Альянсу, досягнутий після ухвалення рішень Празького саміту, прийняли рішення про подальше покращання обороноспроможності Альянсу та визначили необхідні заходи. Було також переглянуто результати проведеної роботи щодо посилення ролі Альянсу в боротьбі проти тероризму. Крім того, було обговорено поточні операції, що проводяться Альянсом, та інші питання врегулювання криз.

Міністри привітали підписання низки договорів деякими союзниками про міжнародні ініціативи щодо забезпечення морського та повітряного стратегічного транспорту.

Міністри висловили подяку своєму колезі, міністру оборони Туреччини Мехмету Векді Гьонулу за гостинність.

Заява для преси засідання Комітету планування оборони на рівні міністрів оборони у Стамбулі 27 червня 2004 року

У Стамбулі 27 червня 2004 року було проведено зустріч Комітету планування оборони, яка передувала проведенню зустрічі на вищому рівні глав держав та урядів країн -- членів Альянсу для обговорення питань колективного планування оборони країнами НАТО. Це була перша зустріч Комітету на рівні міністрів, де були присутні міністри семи нових країн, які нещодавно стали членами Альянсу.

Міністри оборони затвердили нові цілі для країн -- членів Альянсу щодо розвитку національних збройних сил до 2010 року та на подальшу перспективу. Було також затверджено пропозиції щодо перегляду процесу планування сил НАТО. Міністри також обговорили аспекти оборонного планування, пов'язані з процесом трансформації обороноспроможності Альянсу.

Міністри висловили подяку своєму колезі, міністру оборони Туреччини Мехмету Векді Гьонулу за гостинність.

ВИКОНАННЯ ПРАЗЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЩОДО ОБОРОНОСПРОМОЖНОСТІ

Лідери країн НАТО знову підтвердили свою підтримку Празьких зобов'язань щодо обороноспроможності (ПЗО), що є основною складовою діяльності Альянсу в галузі посилення обороноспроможності, та домовилися приділити увагу подоланню тих критичних недоліків, що лишаються, а також привести потенціал обороноспроможності у відповідність до нових загроз безпеці у XXI сторіччі. Впровадження ПЗО проходить досить успішно і включає багатонаціональні проекти, спрямовані на посилення військової обороноспроможності. У Стамбулі міністри оборони підписали Меморандум про взаєморозуміння з питань забезпечення стратегічної транспортної авіації, а окремі країни підписали листи про наміри щодо здійснення стратегічних повітряних та морських перевезень. Окрім цього, група міністрів підписала Меморандум про взаєморозуміння щодо утворення експедиційного повітряного загону F-16.

Стратегічні транспортні ресурси необхідні для перевезення значних сил на далекі відстані. Отже, вони є найнеобхіднішою складовою проведення багатьох операцій.

До консорціуму зі стратегічної транспортної авіації під керуванням Німеччини входять Канада, Чеська Республіка, Данія, Франція, Угорщина, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Іспанія та Туреччина. В Стамбулі міністри оборони цих 15 країн підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо забезпечення оперативної спроможності стратегічної транспортної авіації для великогабаритних вантажів, що передбачає утворення до початку 2005 року Хартії про надання послуг стратегічної транспортної авіації на першу вимогу з використанням до 6 транспортних літаків Ан-124-100. Крім цього, міністри оборони Болгарії та Румунії підписали лист про наміри щодо приєднання до цього консорціуму.

Норвегія здійснює керування Групою високого рівня з питань морського стратегічного транспортування, до складу якої входять Канада, Данія, Угорщина, Італія, Нідерланди, Португалія, Іспанія і Велика Британія. У грудні 2003 року міністри оборони цих країн підписали в Брюсселі Угоду про набуття чинності підписаного ними у червні 2003 року листа про наміри щодо забезпечення стратегічного морського транспорту, яке передбачає три компоненти:

- забезпечення доступу до двох кораблів;
- один чи два кораблі Данії;

- наявність, за необхідності, додаткових чотирьох британських кораблів.

На саміті в Стамбулі міністри оборони Болгарії, Естонії, Латвії, Румунії та Словенії підписали додатковий лист про наміри щодо стратегічних морських перевезень.

Меморандум про взаєморозуміння з питань співробітництва зі F-16, підписаний Бельгією, Данією, Нідерландами, Норвегією та Португалією, дозволить утворити Європейське експедиційне крило – багатонаціональну групу бойових літаків, які НАТО зможе застосовувати за необхідності. Альянс схвалює об'єднання ресурсів окремих країн-членів.

Успішно проводиться робота з питань протиракетної оборони та посилення Системи наземного спостереження Альянсу – багатонаціонального спільного проекту з розробки та використання повітряно-наземної системи спостереження НАТО.

У Стамбулі лідери країн Альянсу завізували робочий проект системи протиракетної оборони на театрі бойових дій. НАТО розглядає можливості протидії дедалі більшій загрозі ракетних нападів на територію Альянсу, його сили та населені пункти через поєднання політичних та оборонних заходів, а також проведення політики стримування.

Лідери країн НАТО підтримали квітнєве рішення 2004 року Наради національних керівників у галузі озброєнь щодо планування і розробки Системи наземного спостереження, а саме “оперативно перейти до підписання контракту, до весни 2005 року, з консорціумом „Трансатлантична індустріально-промислова пропозиція” (у складі: Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи, Галілео Авіоніка, Дженерал Дайнемікс, Канада, Індра, Нортроп Грумман і Тейлс) для планування і розробки центру Системи наземного спостереження, що належатиме та використовуватиметься НАТО”.

Празькі зобов'язання щодо обороноспроможності

У рамках Празьких зобов'язань щодо обороноспроможності (ПЗО), країни-члени взяли на себе тверді політичні зобов'язання покращити свою обороноспроможність в більше ніж 400 конкретних аспектах, які охоплюють такі вісім галузей:

- хімічна, біологічна, радіологічна та ядерна оборона (ХБРЯ);
- розвідка, спостереження та виявлення цілей;

- спостереження повітря-земля;
- мобільна і безпечна система командування, управління і комунікацій;
- бойова ефективність, включаючи зброю високоточного наведення та протидію повітряній обороні супротивника;
- стратегічні транспортна авіація та морські перевезення;
- заправка у повітрі;
- мобільні підрозділи підтримки та забезпечення бойових сил.

Шляхом поєднання своїх зусиль країни -- члени НАТО покращують існуючий рівень своєї обороноспроможності в цих восьми галузях як на національному, так і на міжнародному рівнях. Для здійснення багатонаціональних проєктів, таких як стратегічні морські перевезення, стратегічна транспортна авіація, заправка літаків у повітрі, утворено консорціуми під керівництвом однієї конкретної країни. Норвегія керує консорціумом зі здійснення стратегічних морських перевезень, Німеччина – зі стратегічної транспортної авіації, а Іспанія – щодо забезпечення заправки літаків у повітрі.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Заява про обороноспроможність міністрів оборони країн -- членів НАТО 1 грудня 2003 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-149e.htm>

Заключне комюніке Комітету планування оборони та Групи ядерного планування після зустрічі в Брюсселі 1 грудня 2003 року про розвиток обороноспроможності
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-147e.htm>

Заключне комюніке Комітету планування оборони та Групи ядерного планування після зустрічі у Брюсселі 12 червня 2003 року з питань загальної інформації про обороноспроможність
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-064e.htm>

Заключне комюніке Празького саміту, до якого включено текст Празьких зобов’язань щодо обороноспроможності, Сил реагування НАТО (СРН) та вдосконалення командної структури (абзац 4)
<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm>

Заява про посилення обороноспроможності міністрів оборони країн -- членів НАТО 6 червня 2002 року

<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-074e.htm>

Заява про Ініціативу обороноспроможності глав держав та урядів країн --членів НАТО 25 квітня 1999 року

<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99s069e.htm>

Поліпшення оперативної спроможності НАТО

<http://www.nato.int/issues/capabilities/index.html>

Загальна інформація щодо Ініціативи обороноспроможності („Довідник НАТО”, видання 2001 року, стор. 50-53)

<http://www.nato.int/docu/handbook/2001/pdf/handbook.pdf>

ДОПОВНЕНИЙ ПАКЕТ ЗАХОДІВ ОБОРОНИ ПРОТИ ТЕРОРИЗМУ

У Стамбулі лідери країн НАТО затвердили доповнений пакет заходів, спрямований на посилення внеску Альянсу до боротьби проти тероризму. Вони домовилися поліпшити обмін розвідданими через перегляд існуючих структур розвідки НАТО, та використання Розвідувального відділу боротьби з тероризмом у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі. Розвідувальний відділ було створено відразу після терористичних нападів на США 11 вересня 2001 року, зараз він працює в постійному режимі і здійснює аналіз як спільних загроз тероризму, так і тих, що спрямовані безпосередньо проти НАТО.

Посилений пакет антитерористичних заходів включає швидке реагування на запити про допомогу від країн-членів щодо протидії терористичній загрозі або подолання наслідків терористичних атак. Система повітряного попередження і управління НАТО (АВАКС), повітряний Багатонаціональний батальйон оборони проти хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї (ХБРЯЗ) може бути наданий будь-якій країні-члену на її запит. Під час проведення у 2004 році чемпіонату Європи з футболу в Португалії (з середини червня до початку липня) літаки АВАКС здійснювали повітряне прикриття на весь час цього спортивного заходу. Також літаки АВАКС і частини батальйону ХБРЯЗ брали участь у забезпеченні проведення Олімпійських ігор в Афінах у 2004 році.

Інші антитерористичні заходи, що здійснюються Альянсом та країнами-партнерами, включають операцію “Ектив ендевор” (див. розділ цього довідника, присвячений операціям і місіям), а також План дій Партнерства проти тероризму.

Доповнений пакет антитерористичних заходів, затверджений на саміті в Стамбулі, містить програму дослідження і розвитку технологій для боротьби з тероризмом, розроблену у травні 2004 року Народою національних керівників у галузі озброєнь і відповідальними за матеріально-технічне постачання в країнах -- членах НАТО на їх останньому засіданні, що проходить один раз в два роки. Основні напрями здійснення цієї програми визначено у восьми галузях:

- протидія використанню саморобних вибухових пристроїв, наприклад, закладених в автомобілі чи вздовж доріг, через виявлення загрози;
- посилення захисту широкофюзеляжних цивільних та військових літаків від переносних протиповітряних ракет;
- посилення захисту вертольотів від реактивних гранат;

- захист портів і кораблів від швидкісних катерів і водолазів, оснащених вибухівкою;
- виявлення, захист і знищення хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї;
- утилізація артилерійських вибухових боєприпасів;
- технологія точного бомбардування для використання силами, задіяними в спецопераціях, та оснащення цих сил;
- розвідка, спостереження, вивчення місцевості та визначення терористичних цілей.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою

<http://www.nato.int>

Декларація про тероризм, підписана міністрами закордонних справ країн -- членів НАТО 2 квітня 2004 року

<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-057e.htm>

Військова концепція боротьби НАТО проти тероризму, затверджена на саміті в Празі 21 листопада 2002 року

<http://www.nato.int/ims/docu/terrorism.htm>

План дій Партнерства проти тероризму, затверджений на саміті в Празі

<http://www.nato.int/docu/basictxt/b021122e.htm>

Заява міністрів закордонних справ країн -- членів НАТО у Рейк'явіку про готовність НАТО вести боротьбу проти тероризму там і тоді, де і коли це буде потрібно (абзац 5), 14-15 травня 2002 року

<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-059e.htm>

Вісім заходів, затверджених НАТО, на запит Сполучених Штатів 4 жовтня 2001 року

<http://www.nato.int/docu/speech/2001/s011004b.htm>

НАТО і тероризм. Основна сторінка доступу до головних документів на цю тему

<http://www.nato.int/terrorism/index.htm>

Хронологія заходів НАТО у відповідь на події 11 вересня 2001 року

<http://www.nato.int/terrorism/chronology.htm>

РОЗВИТОК СИЛ РЕАГУВАННЯ НАТО (СРН)

Напередодні саміту в Стамбулі відбулася церемонія передачі командування Силами реагування НАТО (СРН) від Командування об'єднаними збройними силами НАТО у Північній Європі в Бранссумі, Нідерланди, до Командування Об'єднаними збройними силами НАТО у Південній Європі в Неаполі, Італія.

Виступаючи на церемонії, Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер зазначив: "Сили реагування НАТО (СРН) знаходяться у центрі процесу військової трансформації Альянсу. Вони не лише є силами підвищеної готовності та боєздатності, до формування яких причетні усі країни-союзники. Їх можна порівняти з теплицею, в якій вирощуються та процвітають передові технології і наукова думка. І, оскільки усі країни-союзники можуть зробити свій внесок у СРН, перевагами зможуть скористатися усі члени Альянсу".

Командування Об'єднаними збройними силами НАТО у Південній Європі проводитиме третю і четверту шестимісячну ротацію сил (СРН 3 і СРН 4) до середини 2005 року. Сили реагування НАТО (СРН) досягли першого рівня оперативної готовності у складі 17 000 осіб у жовтні 2004 року. Остаточного рівня цілковитої оперативної готовності СРН мають досягти у 2006 році.

Можливості швидкого розгортання у будь-якому регіоні світу

Сили реагування НАТО (СРН) -- це багатонаціональні сили, до складу яких входять сухопутні, військово-повітряні, військово-морські сили та сили спеціального призначення. Коли в жовтні 2006 року вони досягнуть рівня цілковитої оперативної готовності у складі 24 000 військовослужбовців, вони будуть здатними до розгортання протягом п'яти днів після отримання наказу, і зможуть здійснювати автономні операції протягом 30 днів, або навіть довше, якщо отримуватимуть додаткове забезпечення.

Сили реагування НАТО (СРН) можуть бути розгорнуті в будь-якому регіоні світу, як це буде визначено Північноатлантичною радою. При досягненні цілковитої оперативної спроможності до складу Сил реагування НАТО (СРН) буде включено сухопутну бригаду форсованого проникнення, військово-морський спецзагін у складі однієї ударної групи авіаносця, групу морського десанту та надводну

бойову групу, військово-повітряні сили, що зможуть здійснювати до 200 вильотів на день, а також сили спеціального призначення.

Сили реагування НАТО (СРН) можуть бути задіяні у різних можливих місіях:

- як єдині самостійні сили реагування для виконання операції в межах дії статті 5 про колективну оборону, або поза межами дії статті 5 для врегулювання криз і проведення таких операцій, як евакуація, подолання наслідків криз (включаючи випадки застосування хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних речовин), а також надання підтримки при подоланні гуманітарних криз або під час проведення антитерористичних операцій;
- як сили, що першими прибувають до регіону та забезпечують розгортання наступних більших контингентів;
- для демонстрації рішучості і солідарності членів НАТО щодо стримування криз (операції швидкого реагування для підтримки дипломатичних зусиль, за необхідності).

Сили реагування НАТО (СРН) будуть спеціально підготовлені для кожної конкретної операції з метою забезпечення достатньої кількості відповідних сил НАТО для розгортання там і тоді, де це потрібно. Такі сили складатимуться із боєздатних оперативно сумісних загонів, які надають країни -- члени НАТО. Це не виключає підтримку з боку країн-партнерів, рішення щодо якої прийматиметься у кожному конкретному випадку для кожної окремої операції Північноатлантичною радою відповідно до спільної практики підготовки усіх операцій під керуванням НАТО.

Ротація кожні шість місяців

Сили реагування НАТО (СРН) організовано за принципом ротації. Якщо країна надала свій контингент для СРН, його можна вивести зі складу СРН лише за надзвичайних обставин.

Після шестимісячної програми підготовки військовослужбовці відповідатимуть найвищим стандартам, особливо що стосується боєздатності та оперативної сумісності. Після цього ці сили чекатимуть виклику протягом шести місяців. Ці підрозділи складатимуть сухопутні, або військово-повітряні, або військово-морські сили чи сили спеціального призначення, такі як міжнародні батальйони хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного захисту.

Ці складові компоненти СРН замінюватимуться кожні шість місяців

новими силами, які щойно завершили шестимісячний курс підготовки.

Прототип СРН у складі 9500 військових було офіційно засновано 15 жовтня 2003 року у штабі Командування ОЗС НАТО у Північній Європі у Бранссумі, Нідерланди. Вони провели перевірку концепції та налагодили практику застосування потенціалу цих сил.

Додаткова інформація про Сили реагування НАТО (СНР)

Сторінка з основною інформацією про Сили реагування НАТО
<http://www.nato.int/issues/nrf/index.html>

Сили реагування НАТО, штаб Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі (SHAPE)
http://www.nato.int/shape/issues/shape_nrf/nrf_intro.htm

ПОСИЛЕННЯ ЗАХИСТУ ВІД ХІМІЧНОЇ, БІОЛОГІЧНОЇ, РАДІОЛОГІЧНОЇ ТА ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

На церемонії передачі командування СРН в Стамбулі Генеральний секретар НАТО оголосив про цілковиту оперативну готовність Багатонаціонального батальйону захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї, що було досягнуто на місяць раніше запланованого терміну з метою синхронізації його шестимісячного циклу ротації з циклом ротації СРН. Батальйон ХБРЯЗ досяг початкового рівня оперативної готовності у грудні 2003 року.

Багатонаціональний батальйон НАТО призначений забезпечувати реагування на використання зброї масового знищення та долати наслідки застосування такої зброї або будь-якої речовини ХБРЯЗ як в зоні відповідальності НАТО, так і за її межами. У звичайних обставинах батальйон функціонуватиме у складі Сил реагування НАТО, проте, він може бути задіяний і під час проведення інших місій, включаючи надання допомоги цивільному керівництву Альянсу.

Починаючи з грудня 2003 року, тринадцять країн -- членів НАТО надали свої сили для перших 12 місяців ротації батальйону під командуванням Чеської Республіки: Бельгія, Канада, Угорщина, Італія, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Іспанія, Туреччина, Велика Британія та Сполучені Штати. Інші країни надаватимуть сили або забезпечуватимуть командування під час наступних щорічних ротацій. Німеччина керуватиме наступною ротацією, а за нею – Іспанія.

НАТО надала уряду Греції допомогу у забезпеченні захисту проти ХБРЯЗ під час проведення Олімпійських ігор 2004 року та Параолімпійських ігор з 2 серпня по 30 вересня 2004 року. Ця допомога включала розгортання сил спецпризначення зі складу батальйону ХБРЯЗ на Халкіді, Греція.

Додаткова інформація про Батальйон захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї (ХБРЯЗ)

Батальйон захисту від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї, штаб Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі (SHAPE)

<http://www.nato.int/shape/issues/cbrndb/index.htm>

Відеоінтерв'ю з Тедом Уайтсайдом, головою Центру зброї масового знищення (ЗМЗ) НАТО 22 травня 2003 року

<http://www.nato.int/multi/video/2003/v030522/v030522a.htm>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ НАТО ПОСТАВЛЕНИМ ЦІЛЯМ

У Стамбулі лідери країн НАТО започаткували середньо - та довгострокові заходи щодо забезпечення наявних можливостей збройних сил країн -- членів Альянсу брати участь у майбутніх операціях. Союзники затвердили цілі використання наземних сил країн-членів для забезпечення більшої кількості наявних для використання в операціях сил і узгодили зміни під час проведення процесів планування, посилення військового потенціалу, оперативного планування та прийняття рішень НАТО з метою прискорення та забезпечення більшої ефективності цих процесів.

Міністри оборони країн -- членів Альянсу затвердили цілі щодо розгортання та застосування збройних сил, які мають бути в розпорядженні НАТО відповідно до рішення про проведення операції. Було також визначено цілі використання відповідних наземних сил на рівні 40 відсотків розгортання та 8 відсотків задіяння. Це означає, що збройні сили країни-члена буде реструктуризовано таким чином, щоб 40 відсотків сил можна було розгорнути, за необхідності, а 8 відсотків були готові до виконання тривалих операцій за умов адекватного забезпечення. Країни отримали завдання щодо виконання або навіть перевиконання цих показників.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії "Довідника читача", щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Заява для преси засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів оборони 27-28 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-100e.htm>

Заява для преси засідання Комітету планування оборони на рівні міністрів 27 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-101e.htm>

Основна сторінка з інформацією щодо процесу планування оборони НАТО
<http://www.nato.int/issues/dpp>

Заява голови засідання Ради євроатлантичного партнерства на найвищому рівні, Стамбул, 29 червня 2004 року

У десятий рік Партнерства заради миру глави держав і урядів 46 країн -- членів Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) зібралися сьогодні у Стамбулі для обговорення поточних викликів у галузі безпеки і найефективніших шляхів їх подолання. На засадах спільних цінностей і принципів, що лежать в основі їх співпраці, вони підтвердили зобов'язання працювати задля досягнення головної мети їх Партнерства -- зміцнення і поширення миру й стабільності в євроатлантичному регіоні.

Глави держав і урядів РЄАП зустрілися з Президентом Перехідної Ісламської Держави Афганістан Карзаєм для обговорення поступу в цій країні і вагомої ролі як членів Альянсу, так і країн-партнерів, контингенти яких становлять Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ). Усі визнали, що залишається ще багато зробити, щоб Афганістан став мирною і стабільною країною, повністю інтегрованою у міжнародне співтовариство. Вони привітали рішення Альянсу розширити МССБ і надати підтримку керівництву Афганістану під час наступних виборів, а також зобов'язалися надавати підтримку у здійсненні операції та досягненні її цілей. Як члени Альянсу, так і країни-партнери визнали, що від успіху в Афганістані залежить їхня спільна безпека і дійшли згоди щодо важливості спільного протистояння ризикам і виконання зобов'язань.

Глави держав і урядів РЄАП підтвердили прихильність євроатлантичної спільноти до миру, безпеки і стабільності на Балканах. Вони привітали присутність на їхній зустрічі як спостерігачів глав держав Боснії і Герцеговини та Сербії і Чорногорії і закликали їх виконати ще не задоволені умови, визначені членами Альянсу для участі у ПЗМ.

Визнаючи нові спільні загрози безпеці, вони підтвердили рішучий намір своїх держав боротися із загрозою тероризму. Вони оглянули перебіг втілення ініціатив, скерованих на збільшення внеску РЄАП у боротьбу проти тероризму і загалом схвалили подальше втілення розробленого членами Альянсу і країнами-партнерами Плану дій Партнерства проти тероризму.

Глави держав і урядів РЄАП висловили спільну підтримку масштабному звіту про майбутній розвиток євроатлантичного партнерства, в якому окреслено головні цілі Партнерства, - політичний діалог і практичне співробітництво, зусилля задля поширення демократичних цінностей і

сприяння демократичним перетворенням у євроатлантичному регіоні, підготовка заінтересованих країн-партнерів до участі в операціях під проводом НАТО, подальша підтримка країн-партнерів, які прагнуть вступити до Альянсу, з допомогою Партнерства заради миру.

Вони підтвердили зобов'язання розбудовувати Партнерство, що відповідає різним потребам країн-партнерів. Стосовно цього, вони привітали намір НАТО звернути особливу увагу на відносини з державами Кавказу та Середньої Азії, включно з рішенням Альянсу призначити офіцера зв'язку для кожного з цих регіонів. Вони також привітали започаткування Індивідуальних планів дій партнерства (ІПДП) в кількох країнах регіону. Цей процес дає окремим країнам-партнерам змогу, разом з Альянсом, визначити спектр цілей у галузі реформ, для яких Альянс надаватиме консультації та допомогу. Вони висловили підтримку Плану дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ІПДП-РОІ), який підтверджує переконаність РЄАП у тому, що дієві і ефективні державні оборонні інституції під громадським і демократичним контролем лежать в основі стабільності в євроатлантичному регіоні і важливі для міжнародної співпраці в галузі безпеки. Новий механізм має на меті підтримку і сприяння подальшій розбудові таких інституцій в усьому євроатлантичному регіоні.

Глави держав і урядів РЄАП привітали намір трансформувати підходи Альянсу до розбудови майбутнього оборонного потенціалу, його застосування у проведенні операцій та оперативного планування, Альянс приділятиме пильну увагу потребі забезпечення здатності країн-партнерів і надалі робити вагомий внесок в операції під проводом НАТО. Вони також підтримали політику НАТО у боротьбі з торгівлею людьми, розроблену у консультаціях з країнами-партнерами.

Євроатлантичне партнерство – зміна пріоритетів і оновлення, 23 червня 2004 року

I. ПРИСТОСУВАННЯ ЦІЛЕЙ І ПРІОРИТЕТІВ ПАРТНЕРСТВА

1. Нове міжнародне середовище

1.1. Політика партнерства і співробітництва НАТО і ПЗМ діє понад 10 років, і впродовж цього періоду міжнародне середовище зазнало змін. Досягнуто успіхів у демократичних перетвореннях у Центральній і більшій частині Південно-Східної Європи. Розширюються НАТО і ЄС. Закладено засади для подальших зусиль, спрямованих на забезпечення стабільності й безпеки Балкан, і для подальшої інтеграції країн цього регіону до євроатлантичних структур, включно з участю Сербії і Чорногорії та Боснії і Герцеговини в РЕАП і ПЗМ після виконання усіх умов. Партнери приєдналися до очолюваних НАТО зусиль задля безпеки в Європі і поза її межами і зробили великий внесок до цієї справи. На нову і міцну основу поставлено відносини НАТО з Росією. Дедалі більший внесок до стабільності і безпеки в Європі робить Україна.

1.2. Водночас зазнають змін виклики євроатлантичній безпеці. Загрози, що постають, включно з тероризмом, мають внутрішні і зовнішні джерела і транснаціональну природу. Тоді як залишаються загрози стабільності у стратегічно важливому регіоні Балкан і, зокрема, в Косові, події в Афганістані, де НАТО очолює МССБ, засвідчили, що загрози нашій спільній безпеці дедалі більшою мірою походять з периферії євроатлантичного регіону. У цьому середовищі міжнародна стабільність і безпека дедалі більше залежатимуть від внутрішніх реформ, з одного боку, і від широкої міжнародної співпраці – з іншого. Ці два імперативи неподільні, оскільки ефективне співробітництво в галузі безпеки неможливе без фундаментальних демократичних доктрин та інституцій.

1.3. Члени Альянсу мають рішучий намір посилити роль євроатлантичного партнерства в обох зазначених аспектах, беручи до уваги роль міжнародних і регіональних організацій і співробітництво у цих сферах. Вони докладатимуть до цього відповідних зусиль, в тісній співпраці з Партнерами, спираючись на установчі документи ПЗМ і РЕАП і рішення Вашингтонського та Празького самітів. Водночас члени Альянсу братимуть до уваги подальші зобов'язання перед Східною та Південно-Східною Європою щодо потреби зміцнення стабільності і безпеки на Кавказі і в Середній Азії і щодо вагомого внеску західноєвропейських Партнерів до операцій під проводом НАТО та програм Партнерства.

2. Цілі політики партнерства НАТО

2.1. Діалог і співробітництво: НАТО підтримуватиме політичний діалог і практичне співробітництво з Партнерами у широкому діапазоні міжнародних і внутрішніх питань, які становлять спільний інтерес, зокрема тих, що пов'язані з тероризмом та іншими новими загрозами безпеці. НАТО буде готова розвивати такий діалог і співробітництво у різних форматах, на географічній чи функціональній основі і згідно з принципами РЄАП і ПЗМ. Альянс заохочуватиме і підтримуватиме регіональні ініціативи, скеровані на розв'язання таких питань.

2.2. Реформа: НАТО активізуватиме зусилля, спрямовані на підтримку демократичних цінностей і сприяння демократичним перетворенням в усьому євроатлантичному регіоні. З цією метою Альянс забезпечить заінтересованих Партнерів політичними і практичними порадами і допомогою у оборонних і пов'язаних з безпекою аспектах внутрішнього реформування, включно з цивільним і демократичним контролем над збройними силами. НАТО також заохочуватиме масштабнішу політичну і інституційну реформу і підтримуватиме її в межах своєї компетенції і ресурсів, доповнюючи зусилля інших міжнародних організацій.

2.3. Операції: НАТО і надалі готуватиме заінтересованих Партнерів до участі в операціях під проводом НАТО. З цією метою Альянс співпрацюватиме з усіма Партнерами, надаючи більше уваги їх оборонним потужностям та інтересам для підтримки їх зусиль щодо військової сумісності і трансформування їх оборонної галузі у відповідності до оперативної ролі і потужностей НАТО, які також зазнають змін.

2.4. Розширення: НАТО і надалі, з допомогою Партнерства заради миру, підтримуватиме Партнерів, які прагнуть вступити до Альянсу, відповідно до політики відкритих дверей, затвердженої Вашингтонським договором і Документом запрошення до ПЗМ.

3. Поточні пріоритети

3.1. Географічний пріоритет – особлива увага до регіонів Кавказу та Середньої Азії

3.1.1. НАТО і надалі братиме участь і сприятиме демократичним перетворенням та регіональному співробітництву між країнами-партнерами у Східній і Південно-Східній Європі, включно з Республікою Молдова. Проте у відповідь на зміни у міжнародному середовищі Альянс приділятиме особливу увагу спільній діяльності з Партнерами у стратегічно важливих регіонах Кавказу та Середньої Азії. Внаслідок вступу до НАТО семи колишніх Партнерів, там де можливо і доцільно, НАТО переорієнтує наявні ресурси в напрямку цих двох регіонів, що відповідає довготерміновій стратегії НАТО, скерованій на зміцнення стабільності в усьому євроатлантичному регіоні засобами заохочення і підтримки реформ.

3.1.2. НАТО надаватиме пріоритет цим країнам у втіленні чинних і нових програм співробітництва, зокрема – Індивідуальному плану дій партнерства (ІПДП), Плану дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ПДП-РОІ), Процесу планування і оцінки сил (ППОС) і Плану дій Партнерства проти тероризму (ПДП-Т). НАТО приділятиме особливу увагу індивідуальним потребам Партнерів, які продемонстрували волю і рішучість щодо участі у цих програмах, надаватиме розширені навчання і освіту і прагнутиме допомогти їм у врегулюванні наслідків оборонної реформи, у тому числі – з використанням механізму Цільових фондів ПЗМ. Зокрема, ІПДП здатний привести до якісно розширеного політичного діалогу, зосередженого на створенні конкретного для кожної країни внутрішнього і зовнішнього середовища, що сприяє внутрішнім реформам, на оцінці поступу Партнерів у реформах і на удосконаленні цільового підходу Альянсу в наданні допомоги.

3.1.3. Для поліпшення комунікації і діяльності з підтримки Партнерів на Кавказі і в Середній Азії НАТО:

- розглядатиме шляхи посилення підтримки комітетами і штабами партнерської діяльності в межах наявних структур і ресурсів, зокрема, шляхом обміну візитами з країнами-партнерами;
- посилить роль Контактних посольств (КП) НАТО, в тому числі за рахунок розширення їхнього мандата;
- розширить масштаб підтримки КП на національному рівні, на рівні комітетів та штабів;
- посилить роботу з місіями цих країн при НАТО;

- заохочуватиме обмін інформацією та співпрацю з оборонними або військовими радниками з країн -- членів Альянсу, які працюватимуть експертами у цих країнах; а також
- визначить Спеціального представника Генерального секретаря для Кавказу і Середньої Азії з нинішніх міжнародних службовців.

3.1.4. На додачу до цих кроків члени Альянсу у позитивному дусі розглядатимуть запити Партнерів про розширення представництва НАТО у їхніх країнах за умови, що вони:

- демонструють активну прихильність до принципів і цілей, викладених у основоположних документах ПЗМ і РЄАП, та їхню готовність здійснювати відповідні реформи, зокрема – через ІПДП;
- демонструють готовність здійснювати оборонну реформу за демократичним курсом, як визначено, зокрема, у ПДП-РОІ;
- виявляють волю до суттєвої практичної співпраці з Альянсом, зокрема – у підтримці операцій НАТО; а також
- пропонують надати ресурси для облаштування представництва НАТО в їхніх оборонних установах чи інших приміщеннях.

3.1.4.1. Для збалансованої відповіді на такі запити, а також допомоги і надання консультацій цим Партнерам у здійсненні програм співробітництва і дій, зосереджених на ППОС, і відповідних аспектів ІПДП, ПДП-РОІ і ПДП-Т, Рада євроатлантичного партнерства вирішила призначити одного офіцера НАТО по Кавказу і одного офіцера НАТО по Середній Азії, які перебували б, найкраще, у відповідних інституціях, що мають справу з питаннями оборони і ПЗМ держави-партнера. Умови діяльності цих офіцерів узгоджуватимуться із Загальними настановами представництв НАТО у країнах --не членах НАТО, а їх мандат буде переглянуто у світлі вище викладених критеріїв.

3.2. Суттєві пріоритети – протистояння сучасним загрозам

3.2.1. Реформа – створення основ сучасних оборонних систем. Переслідуючи широку мету демократичних перетворень, НАТО надаватиме пріоритет допомозі країнам-партнерам, зокрема – на Кавказі і в Середній Азії, розвивати сучасні і демократично відповідальні оборонні інституції, спроможні підтримувати міжнародне співробітництво в галузі безпеки.

3.2.2. Операції – збільшення внесків партнерів: продовжуючи надавати допомогу Партнерам у розбудові оборонних потужностей, які є важливими для Альянсу і сумісними зі збройними силами

країн - членів, НАТО особливо сприятиме розвитку потужностей, що роблять унікальний або особливо цінний внесок, зокрема – шляхом проведення складних військових навчань.

3.2.3. Діалог і співробітництво – боротьба проти тероризму: в усіх спільних зусиллях НАТО приділятиме особливу увагу діалогу, обміну досвідом і розвитку механізмів та інструментів, що дають можливість Партнерам долучатися до боротьби Альянсу з тероризмом та захисту цивільного населення від зброї масового знищення.

II. УЗГОДЖЕННЯ ЦІЛЕЙ І ЗАСОБІВ – НОВІ ІНІЦІАТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА

4. Для забезпечення суттєвого поступу у напрямі цілей і пріоритетів Партнерства, НАТО і надалі активно реалізовуватиме ініціативи Партнерства, ухвалені на Вашингтонському і Празькому самітах, і заохочуватиме Партнерів використовувати всі інструменти, запропоновані в Комплексному огляді РЄАП і ПЗМ. НАТО також продовжуватиме здійснювати кроки задля розвитку і доповнення цих ініціатив. НАТО очікує від усіх Партнерів виконання їхніх зобов'язань щодо захисту і сприяння базовим свободам, правам людини та іншим цінностям, зафіксованим в основоположних документах ПЗМ та РЄАП. Зі свого боку, НАТО нарощуватиме зусилля задля заохочення і допомоги Партнерам у втіленні цих цінностей через нові ініціативи співробітництва.

4.1. Реформа

4.1.1. НАТО активно підтримуватиме здійснення Плану дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ПДП-РОІ). Цей План пропонує членам Альянсу і всім Партнерам спільну політичну і концептуальну платформу для двосторонньої і багатосторонньої співпраці у розвитку дієвих і демократично відповідальних оборонних інституцій. ПДП-РОІ допомагатиме визначати цілі і пріоритети роботи в цій галузі, забезпечувати дієвість ресурсів і заохочувати обмін досвідом між усіма членами Альянсу і Партнерами. ПДП та ППОС слугуватимуть первинними інструментами досягнення спільно визнаних цілей реформ, сформульованих у ПДП-РОІ. Цю роботу доповнюватиме багатостороння діяльність, у тому числі – у регіональному контексті. Буде також розглянуто можливі заходи з метою полегшення і гармонізації оперативної співпраці між структурами безпеки Партнерів.

4.1.2. НАТО також посилить підтримку держав, задіяних у ІПДП, зокрема через розробку програм освіти та навчання щодо управління та реформ у сфері оборони. Такі програми матимуть на меті використання досвіду Партнерів і нових Союзників, які успішно здійснили оборонну реформу. НАТО також організує низку семінарів з економіки у галузі оборони і безпеки з участю Партнерів, задіяних у ІПДП.

4.2. Операції

4.2.1. НАТО вітає подальшу участь Партнерів у операціях під проводом НАТО, не передбачених статтею 5. Альянс матиме на меті залучення держав, що надають війська для операцій НАТО, до прийняття рішень на ранньому етапі цього процесу. На основі досвіду МССБ, НАТО могла б надавати політичні консультації, у тому числі у форматі „ПАР-плюс”, як постійної складової залучення Партнерів, які не є членами Альянсу, але надають свої війська, до ухвалення рішень НАТО щодо операцій, в яких вони беруть участь. Для полегшення процесу планування участі в операціях під проводом НАТО, що не стосуються статті 5, країнам, які не є членами Альянсу, але надають свої контингенти для таких операцій, буде надано належний доступ до відповідної документації за узгодженими процедурами Альянсу. У тому ж дусі, на додаток до добре налагодженої взаємодії з Партнерами, що роблять внесок, у Групі з координації політики (ГКП) і Робочій групі Військового комітету з операцій, зустрічі з країнами, що роблять внески, не будучи членами НАТО, могли б відбуватися в інших відповідних Робочих групах Військового комітету або, у належних випадках, у Військовому комітеті, як це передбачено у Політично-військовій структурі.

4.2.2. НАТО і надалі розвиватиме і додаватиме змісту до Програми розвитку навчання і освіти (ПРНО) та Програми військового навчання (ПВН), включно з навчальними заходами на Кавказі і в Середній Азії. Це забезпечуватиме зростання ролі НАТО, дедалі складніші оперативні потреби і дедалі більшу участь Партнерів в операціях. Ця діяльність включатиме, зокрема, центри, оснащені електронними тренажерами та інші навчальні центри ПЗМ і зміцнюватиме співробітництво у рамках Консорціуму оборонних академій ПЗМ, зокрема - щодо Програми освіти і підготовки. Вона могла б також включати навчання для підготовки участі військових у цивільно-військових операціях, зокрема – операціях на підтримку дій з безпеки кордонів, а також матеріальне забезпечення в країнах-партнерах і країнами-партнерами. НАТО заохочуватиме створення навчальних центрів ПЗМ, включно з тими, що приділяють особливу увагу Кавказу і Середній Азії. (1)

4.2.3. НАТО сформулювала умови для заохочення участі Партнерів у багатонаціональних проектах у межах Празьких зобов'язань щодо обороноздатності. Союзники застосовуватимуть цей прагматичний підхід в інших сферах перетворень в оборонній галузі, зокрема – щодо Корпусу швидкого реагування НАТО (КРН). Усі майбутні внески Партнерів до КРН мають бути додатковими до потреб, визначених для корпусу, але водночас програма підготовки і навчань КРН і програми підготовки і навчань ПЗМ повинні надавати можливості взаємодії, не зменшуючи готовності КРН, та сприяти сумісності КРН і військ Партнерів. Внески Партнерів могли б забезпечити більшу оперативну гнучкість. Стосовно цього потрібно використовувати наявні механізми ПЗМ, такі як ППОС і Концепцію оперативної спроможності для розвитку відповідних внесків Партнерів. У відносинах з Партнерами велика увага приділяється забезпеченню прозорості щодо критеріїв для підрозділів швидкого реагування, для сприяння розбудові цими країнами власних сил швидкого реагування. У тому ж контексті, як складові втілення Концепції оперативної спроможності, стандарти сумісності і пов'язані з ними оцінки будуть гармонізовані з відповідними механізмами НАТО.

4.2.4. НАТО використовуватиме впровадження нової командної структури для збільшення ефективності участі Партнерів, у тому числі – шляхом урахування нових зобов'язань і повноважень і шляхом кращої інтеграції їх до планування операцій, що не пов'язані зі статтею 5. Партнерам буде запропоновано належне представництво в штабі Об'єднаного командування НАТО з питань трансформації (ОКТ), що знаходиться в Норфолку. Умови комплектування штабних елементів ПЗМ буде переглянуто належним чином і відповідно до політики НАТО в галузі безпеки, у тому числі – з урахуванням організації штабних елементів ПЗМ у підлеглих структурах ОКТ, таких як Спільний військовий центр у Ставангері.

4.2.5. На основі поглибленої співпраці у захисті цивільного населення від ЗМЗ, Партнерам буде запропоновано можливості зробити внески до військового співробітництва у цій галузі, що включатиме забезпечення захисту військ і, коли це доцільно, участь у роботі Батальйону захисту від ХБРЯЗ.

4.2.6. НАТО ширше залучатиме Партнерів до діяльності, пов'язаної з оборонним устаткуванням у структурі Ради національних керівників у галузі озброєнь. Зокрема, Партнери якнайбільше будуть задіяні до роботи, пов'язаної із забезпеченням обладнання, необхідного для виконання Празьких зобов'язань з обороноздатності та захисту проти тероризму.

4.3. Діалог і співробітництво

4.3.1. Новий Форум з безпеки РЄАП посилить діалог на високому політичному рівні між Союзниками і Партнерами з головних питань безпеки, що становлять спільну заінтересованість, відкриє цей діалог для громадськості і громадянського суспільства в країнах-Союзниках і Партнерах.

4.3.2. План дій Партнерства проти тероризму (ПДП-Т) залишається головною платформою для спільних зусиль Союзників і Партнерів у цій галузі. Його і надалі здійснюватимуть і розвиватимуть з метою зміцнення практичного співробітництва, розширення участі, вдосконалення співпраці з іншими міжнародними організаціями і розвитку механізмів підтримки. Зокрема, буде започатковано, розвинуто або розглянуто нові ініціативи, що пов'язані з різними питаннями: операції, маневри, навчання, безпека і режим охорони кордонів, обмін інформацією, подолання наслідків катастроф, легкі озброєння та стрілецька зброя, переносні зенітно-ракетні комплекси тощо.

4.3.3. Партнери по РЄАП/ПЗМ, а також Середземноморські партнери й інші вибрані країни, що не є членами Альянсу, запрошуватимуться відповідно до узгоджених процедур, з урахуванням їх бажання і потужностей і на підставі оперативних критеріїв, до співпраці в межах операції „Ектив ендевор”, в тому числі до активної участі в безпосередньому виконанні операції.

4.3.4. З огляду на загрозу тероризму НАТО зміцнюватиме співробітництво із заінтересованими Партнерами з відповідних аспектів Управління протиповітряною обороною і повітряним рухом. Ці заходи включатимуть обмін інформацією про цивільно-військові і польотні процедури. Особливий наголос буде зроблено на залученні заінтересованих Партнерів на індивідуальній основі до обміну даними про ситуацію в повітрі.

4.3.5. Програма НАТО „Безпека через науку” зосередить зусилля об'єднаних наукових громад країн-партнерів і країн НАТО на головних проблемах безпеки, що становлять спільний інтерес, зокрема – на захисті проти тероризму.

4.3.6. Морська і портова безпека є важливим питанням як для Союзників, так і для Партнерів, у тому числі – для всіх країн, що мають кордони в Чорному і Каспійському морях. НАТО дослідить, консультуючись із заінтересованими Партнерами, у який спосіб дії ПЗМ змогли б підвищити ефективність їхніх зусиль, спрямованих

на співпрацю в своїх регіонах. Усі такі дії доповнюватимуть інші міжнародні зусилля і потребуватимуть пристосування до потреб усіх згаданих Партнерів і потреб регіонального співробітництва між ними.

4.3.7. Міжнародна спільнота постала перед загрозами, що породжуються транснаціональною організованою злочинністю, яка може потенційно бути пов'язаною з тероризмом і поширенням зброї масового знищення. Керуючись набутим досвідом та прагнучи підвищення ефективності партнерства, НАТО дослідить можливості співробітництва за програмою ПЗМ у галузі безпеки кордонів, зокрема – в зв'язку з боротьбою проти різних форм незаконної торгівлі, зокрема – зброєю. Зусилля НАТО в цій галузі будуть регіональні за природою, перебуватимуть у конституційних межах країн-членів і матимуть на меті доповнення роботи органів поліції, а також ініціатив таких організацій як ЄС та ОБСЄ.

III. ЗМІЦНЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ

5. НАТО і надалі розвиватиме і пристосовуватиме інструменти, розроблені з метою підтримки політичного діалогу і практичного співробітництва:

5.1. Цілеспрямовані зусилля громадської дипломатії матимуть суттєве значення для формування громадської думки Партнерів про цілі і пріоритети партнерства, зокрема ті, що пов'язані з внутрішньою реформою. Буде застосовано ефективні засоби комунікації, в тому числі поширення інформації про “події-флагмани” -- заходи, що проводяться за участю чільних представників НАТО, окремих країн-членів, високих посадовців чи широких громадських кіл держав-Партнерів. Семінари і конференції в країнах-Партнерах відображатимуть узгоджені цілі НАТО і пріоритети євроатлантичного партнерства. Буде також удосконалено механізм використання Контактних посольств для досягнення цілей і пріоритетів партнерства.

5.2. Процес планування та оцінки сил, на додачу до його ключової ролі у сприянні військовій сумісності, буде пристосовано до кращої відповідності загальним цілям і пріоритетам партнерства, таким як підтримка оборонної реформи, розбудова оборонних інституцій і боротьба проти тероризму.

5.3. Після ухвалення у Стамбулі рішень, що стосуються партнерства, Союзники розглянуть питання перегляду структури комітету РЄАП/ПЗМ з метою забезпечення ефективної і дієвої підтримки інструментів удосконаленого партнерства.

5.4. Робочу програму ПЗМ і План дій РЄАП буде замінено Робочим планом євроатлантичного партнерства (РПЄАП) – єдиним інструментом партнерства та інформації, що охоплюватиме всі сфери Партнерства і забезпечуватиме комплексне політико-військове керівництво в усіх аспектах роботи партнерства.

5.5. Буде гармонізовано і пристосовано умови фінансування НАТО для діяльності РЄАП і ПЗМ для збільшення гнучкості у задоволенні індивідуальних запитів Партнерів щодо субсидій, а також забезпечення широкої участі Партнерів у пріоритетних діях та заходах.

5.6. Політика щодо діяльності Цільових фондів НАТО/ПЗМ забезпечуватиме більшу гнучкість і дієвість у допомозі Партнерам у врегулюванні наслідків оборонної реформи, включно з ліквідацією надлишкових боєприпасів. Партнери, зокрема, перебиратимуть провідну роль у розробці і здійсненні проектів Цільових фондів ПЗМ відповідно до узгоджених процедур.

IV. РЕСУРСИ

6. Для забезпечення ефективного і дієвого виконання наявних програм партнерства і нових ініціатив Союзники переглянуть масштаби і розподіл бюджетних і людських ресурсів НАТО, виділених на планування і виконання програм і дій зі співробітництва у штаб-квартирі НАТО і у військових штабах у світлі цілей партнерства, географічних і змістовних пріоритетів, а також інших програм співпраці, здійснюваних Альянсом. Стосовно цього виникає необхідність перегляду пріоритетів і можливого перерозподілу наявних ресурсів.

7. Двостороння підтримка і внесок до програм та заходів партнерства з боку Союзників і заінтересованих Партнерів матимуть велике значення для ефективного визначення нових пріоритетів і забезпечення спільного успіху оновленого євроатлантичного партнерства.

¹ Примітка: нині діють 10 визнаних навчальних центрів ПЗМ різної спеціалізації. Сполучені Штати нещодавно визначили Школу ад'юнктури ВМФ США у Монтерей як навчального центру ПЗМ, що зосереджуватиметься на регіоні Кавказу і Середньої Азії.

План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ПДП-РОІ), 7 червня 2004 року

Офіційний документ, ухвалений на Стамбульському саміті

1. Держави -- члени Ради євроатлантичного партнерства підтверджують переконання, що ефективні та дієві державні оборонні інституції під цивільним і демократичним контролем є фундаментально важливими для стабільності в євроатлантичному регіоні і міжнародної співпраці в галузі безпеки. Вони ухвалили рішення про розробку Плану дій партнерства для підтримки і забезпечення подальшого розвитку таких інституцій в усьому євроатлантичному регіоні.
2. План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ПДП-РОІ) має на меті удосконалення партнерства в межах РЄАП заради започаткування і здійснення реформ та перебудови оборонних інституцій для задоволення їхніх потреб і виконання зобов'язань, визначених рамковим документом ПЗМ та основоположним документом РЄАП, а також відповідними документами ОБСЄ, включно з Кодексом поведінки у політично-військових вимірах безпеки.
3. ПДП-РОІ розроблено в межах РЄАП і відкрито для всіх Партнерів РЄАП. З огляду на особливу увагу НАТО до Кавказу і Середньої Азії, він може мати особливе значення для Партнерів у цих двох регіонах, а також для Молдови. План надає спільну політичну і концептуальну платформу для двостороннього і багатостороннього співробітництва у розвитку і забезпечення дієвих і демократично підзвітних інституцій, у тому числі – збройних сил під демократичним і цивільним контролем. ПДП-РОІ визначатиме спільні цілі для діяльності партнерства у цій галузі, заохочуватиме обмін відповідним досвідом між усіма Союзниками і Партнерами, сприятиме дієвості використання ресурсів, допомагатиме пристосовувати до конкретних потреб і фокусувати програми допомоги, пов'язані з питаннями оборони і безпеки. Сюди увійдуть можливі нові заходи для полегшення і гармонізації оперативної співпраці між структурами безпеки, у тому числі – тими, що перебувають поза межами відповідальності Міністерства оборони.
4. Продовжуючи цю роботу, Союзники і Партнери вивчатимуть можливості співпраці з іншими міжнародними організаціями та інституціями, які поділяють відданість демократичним перетворенням і співробітництву в галузі безпеки в євроатлантичному регіоні, зокрема – в ЄС та ОБСЄ.

II. ЦІЛІ

5. ПДП-РОІ є складовою Партнерства заради миру. Узгодивши цю ініціативу, Союзники і Партнери зобов'язуються провадити діалог, обмін досвідом і практичне співробітництво для досягнення цілей, визнаних основоположними для розбудови ефективних і демократично підзвітних оборонних інституцій:

5.1. Розробити ефективні і прозорі умови демократичного контролю за оборонною діяльністю, в тому числі – відповідне законодавство і умови координації, які визначають правову й оперативну роль і обов'язки ключових державних інституцій у законодавчій та виконавчій гілках влади.

5.2. Розробити ефективні і прозорі процедури для сприяння цивільній участі в розробці політики в галузі безпеки та оборони, в тому числі – участь цивільних в урядових оборонних інституціях, співробітництво з неурядовими організаціями і умови для забезпечення належного доступу громадськості до інформації з питань оборони і безпеки.

5.3. Розробити ефективний і прозорий законодавчий і судовий нагляд над оборонною галуззю, в тому числі – відповідні умови для здійснення належного правового процесу.

5.4. Розробити ефективні і прозорі умови і процедури для оцінки ризиків у галузі безпеки та національних оборонних потреб, створити і підтримувати в належному стані оборонні ресурси, які відповідали б фінансовим можливостям, вимогам оперативної сумісності, національним потребам та міжнародним зобов'язанням, у тому числі – у межах ПЗМ.

5.5. Розробити ефективні і прозорі заходи для оптимізації управління Міністерствами оборони, службами, що займаються питаннями оборони, та спорідненими військовими структурами, в тому числі – процедури сприяння міжвідомчій співпраці.

5.6. Розробити ефективні і прозорі умови і практику для забезпечення відповідності міжнародним нормам і практиці, усталених в оборонному секторі, включно з експортним контролем за оборонними технологіями і військовим устаткуванням.

5.7. Розробити ефективні і прозорі кадрові структури і практику в силах оборони, в тому числі – підготовки і освіти, поширення знань про міжнародне гуманітарне право, умови для прозорого службового просування та кар'єрного розвитку кадрів, а також для захисту громадянських прав і свобод військовослужбовців.

5.8. Розробити ефективні і прозорі фінансові, планувальні і ресурсно-розподільчі процедури в оборонній галузі.

5.9. Розробити ефективне, прозоре і економічно обґрунтоване управління оборонними витратами, беручи до уваги макроекономічні реалії та здатність до сталого розвитку; розробити методи і політику для врегулювання соціально-економічних наслідків перебудови оборонної галузі.

5.10. Розробити ефективні і прозорі умови для забезпечення ефективної міжнародної співпраці і добросусідських відносин у питаннях оборони і безпеки.

III. МЕХАНІЗМИ

6. Цей План дій максимально використовуватиме наявні інструменти і механізми РЄАП і ПЗМ. Індивідуальні плани дій партнерства (ІПДП) і Процес планування та оцінки сил (ППОС) в межах ПЗМ слугуватимуть головними інструментами досягнення цілей ПДП-РОІ, а також з цією метою буде адаптовано механізм ППОС. До нього може бути включено розробку Цілей партнерства, пов'язаних з ПДП-РОІ і пристосованих до задоволення індивідуальних потреб країн-Партнерів. Партнери, які вирішують не розробляти ІПДП чи не брати участь у ППОС, але бажатимуть далі розбудовувати демократичні оборонні інституції і сили, можуть повною мірою використовувати їхні ІПДП, щоби скористатися з конкретних заходів, розроблених у цій галузі роботи партнерства. Можуть також бути розроблені нові багатосторонні заходи співробітництва, в тому числі – пропоновані Союзниками і Партнерами у межах РЄАП/ПЗМ для вирішення спільних питань, пов'язаних з досягненням цілей ПДП-РОІ. Здійснюючи цю ініціативу, Союзники і Партнери користуватимуться досвідом і уроками, отриманими в контексті Плану підготовки до членства.

7. Міжнародний секретаріат НАТО періодично звітуватиме перед Союзниками і Партнерами про здійснення і розвиток ПДП-РОІ і про спільний поступ у досягненні цілей ПДП-РОІ.

8. Якомога повніше, за умов належної прозорості і співпраці з іншими міжнародними організаціями, в тому числі – з ЄС та ОБСЄ, розвиватимуться багатосторонні заходи, фінансовані Альянсом.

9. Союзників і Партнерів запрошують підтримати і/або зробити внесок до розробки і здійснення програм і заходів на підтримку цього Плану. Вони повинні бути готові допомагати в розробці нових заходів РЄАП і ПЗМ і надавати цільову двосторонню допомогу, зокрема – в межах ініціатив твінінгу (споріднення) та наставництва.

Звіт про План дій Партнерства проти тероризму, 23 червня 2004 року

Офіційний документ, ухвалений на Стамбульському саміті

ВСТУП

1. План дій Партнерства проти тероризму (ПДП-Т) залишається головною платформою спільних зусиль Союзників і Партнерів у боротьбі проти тероризму. Він слугує корисним інструментом у забезпеченні стратегічного руху НАТО назустріч Партнерам, особливо з Середньої Азії та Кавказу, і, як перший орієнтований на результати План дій партнерства у цій галузі, є внеском до загальних зусиль НАТО для забезпечення дієвості партнерства і його відповідності сучасним вимогам безпеки.
2. Стамбульський саміт дає змогу переглянути і активізувати здійснення ПДП-Т у контексті ширшого перегляду цілей і пріоритетів партнерства в зв'язку з новими загрозами і викликами євроатлантичній безпеці, в тому числі тими, що пов'язані з тероризмом.
3. Як документ, що охоплює відносини НАТО з Партнерами і третіми державами у боротьбі з тероризмом, ПДП-Т здатний забезпечити рамки для деяких пов'язаних з тероризмом компонентів нових ініціатив, що обговорювалися в Альянсі. Партнери, які задіяні до програми Середземноморського діалогу НАТО, та інші держави можуть брати участь у цих ініціативах диференційовано і на індивідуальних засадах. Практичні заходи в межах ПДП-Т можуть також доповнюватись шляхом посилення співпраці з міжнародними організаціями. У цьому контексті висунуто подані нижче пропозиції.

РОЗВИТОК ПРАКТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

4.1. Операції та навчання: оскільки операція „Ектив ендевор” має успіх і широкий резонанс, ПАР зобов'язала військове керівництво НАТО розробити пакет заходів для залучення Партнерів з РЄАП, країн Середземноморського діалогу та визначених контактних країн до заходів у межах операції накреслити шляхи подальшого руху у цьому напрямку. Усі конкретні пропозиції Партнерів з РЄАП, країн Середземноморського діалогу та визначених контактних країн повинні бути схвалені на індивідуальній основі, як і конкретні заходи підтримки. Така участь має наповнити спільну боротьбу проти тероризму новим практичним змістом і привернути до неї ширшу увагу громадськості. Поміж можливих сфер співробітництва – збір та спільне використання

інформації про підозрілі судна, як обумовлено в статті 16.1.2 ПДП-Т. Консультуючись з Партнерами, Військове керівництво НАТО переглядає програму можливих навчань на підтримку ППД-Т. Передбачено, що, починаючи з 2004 року, до Програми роботи партнерства, на додаток до вже запланованих навчань, поступово вводитимуть навчальні заходи, пов'язані з антитерористичною діяльністю. У цьому контексті може бути доцільним розглянути можливість здійснення навчання, метою якого буде участь Партнерів у діях проти тероризму. Це відповідає статті 16.2.5 ПДП-Т, що передбачає участь Партнерів у підготовчих заходах та навчаннях, пов'язаних з тероризмом. Військовому керівництву НАТО можна надати мандат на дослідження доцільності цього варіанту.

До дії: Військове керівництво НАТО повинно надати консультації щодо організації антитерористичного навчання, взявши до уваги рішення Альянсу про участь Партнерів у операції „Ектив ендевор”.

4.2. Безпека і охорона кордонів: кордони – одна з перших ліній оборони від тероризму. Країни НАТО і Партнери неодноразово відзначали потребу в посиленні зусиль для здійснення ПДП-Т з особливим наголосом на відповідних аспектах управління кордонами і безпеки кордонів. Такі зусилля повинні, зокрема, зосереджуватись на відповідних аспектах боротьби проти незаконної торгівлі. У межах ПЗМ, Цілі партнерства для безпеки кордонів розглядаються в ППОС. Ініційований НАТО Охридський прикордонний процес, поміж іншого, показав ефективність узгодженого підходу міжнародних організацій. Маючи на увазі застосування цього підходу до інших регіонів, таких як Кавказ і Середня Азія, можна зробити висновки для подальшого розгляду з урахуванням охридського досвіду, таких як важливість практичної і прагматичної співпраці і системного підходу засобами інтегрованого управління кордонами. Стосовно цього корисним може бути практичний семінар з охридськими Партнерами (ОБСЄ, ЄС і Пакт стабільності для Південно-Східної Європи), що передбачатиме дослідження можливості застосування складових цього процесу до інших регіонів. Азербайджан та Узбекистан пропонують організувати зустрічі для РЕАП та Групи Південно-Східної Європи (ГПСЄ) з інтегрованого управління кордонами, на продовження практичного семінару, проведеного в Тірані у січні 2004 року. Ця пропозиція має розглядатися як складова функціонального підходу, що засвідчує спільну важливість безпеки кордонів і управління кордонами у протистоянні тероризму.

До дії: Міжнародний секретаріат повинен надати підтримку практичним семінарам, запланованим Азербайджаном та Узбекистаном.

4.3. Навчання: Військове керівництво НАТО переглядає потенційні навчальні заходи на підтримку ПДП-Т. Це може включати модифікації наявних курсів, відкритих для Партнерів у Школі НАТО в Обераммергау. Конкретний запит Таджикистану про навчання прикордонників також може бути оцінений Політично-військовим керівним комітетом, відповідно до статей 16.3.1 і 16.5.1 ПДП-Т. Подібно до планів, викладених вище (параграф 4.1), передбачено, що, починаючи з 2004 року, у Програмі роботи партнерства буде збільшено можливості для проведення навчань, пов'язаних з антитерористичною діяльністю.

До дії: Політично-військовий керівний комітет програми “Партнерство заради миру” і Військове керівництво НАТО повинні оцінити запит Таджикистану про навчання прикордонників та інші потенційні можливості навчання, пов'язаного з антитерористичною діяльністю.

4.4. Цілі партнерства: Стаття 16.2.2 ПДП-Т обумовлює, що Цілі партнерства, сформульовані на вдосконалення спроможності участі Партнерів у діяльності проти тероризму, будуть визначені в ППОС і також будуть доведені до Партнерів, які не беруть участі в цьому процесі. Досі підхід полягав у тому, щоб приділяти першорядну увагу наявним цілям Партнерства, що мають на меті ширше застосування існуючих оборонних ресурсів, які можна використати проти тероризму, скоріше, ніж створення нових.

До дії: Політично-військовий керівний комітет програми “Партнерство заради миру” і заінтересовані Партнери повинні звернути особливу увагу під час процесу перевірки Цілей партнерства-2004 на Цілі партнерства, спрямовані на ширше застосування наявних оборонних ресурсів, які також можна використати проти тероризму.

4.5. Безпека і загрози, пов'язані з Легкими озброєннями і стрілецькою зброєю (ЛОСЗ) та Переносними зенітно-ракетними комплексами (ПЗРК): стрілецька зброя та легкі системи озброєння, в тому числі Переносні зенітно-ракетні комплекси (ПЗРК) головним чином потрапляють до терористичних угруповань та злочинних організацій з надлишкових національних арсеналів, що не охороняються належним чином, від “тіньових” постачальників озброєнь, приватних власників, а також в результаті несанкціонованого відхилення від маршрутів їхнього транспортування. Інструменти ПЗМ пропонують широку програму додаткових практичних заходів, спрямованих на контрзаходи, безпечне зберігання, утилізацію та поводження з ЛОСЗ, ПЗРК й іншими переносними ракетними установками та гранатометами. Конкретні дії, зокрема – візити експертів для оцінки процедур безпеки і розробки планів ліквідації,

включно з можливим використанням Цільових фондів, є невід'ємною складовою постійної роботи з оборонної реформи і перебудови збройних сил.

До дії: Політично-військовий керівний комітет програми “Партнерство заради миру”, беручи до уваги обов’язки інших організацій у цій сфері, з допомогою гармонізованого механізму РЄАП/ПДП, забезпечить визначення конкретних дій на підтримку ПДП-Т, таких як семінари/практичні семінари і зустрічі Політично-військового керівного комітету з Партнерами. Головні зусилля зосередяться на боротьбі із загрозами, пов’язаними з ЛОСЗ та ПЗРК, зокрема – на діях щодо посилення безпеки літаків і аеродромів, а також забезпеченні належних процесів складування, транспортування та утилізації арсеналів. Особливого значення набувають питання, пов’язані з наданням відповідної інформації, реєстрацією, законодавством щодо експортного контролю та безпекою арсеналів.

4.6. Взаємодія розвідувальних структур у боротьбі з тероризмом: від часу створення Підрозділу розвідувального зв’язку (ПРЗ) відбувся обмін відповідними розвідувальними звітами. Здійснено візити до різних країн ПЗМ для роз’яснення цілей і дій ПРЗ. Від початку своєї роботи ПРЗ великою мірою сприяє поширенню співпраці і комунікації з Партнерами. На початку березня 2003 року схвалено поширення діяльності ПРЗ на ті країни Середземноморського діалогу, які підписали угоду про безпеку і отримали сертифікат Відділу безпеки НАТО. Інтеграція функцій ПРЗ, пов’язаних з антитерористичною діяльністю, до Розвідувального відділу боротьби з тероризмом (РВБТ) також повинен підвищити якість співпраці і сприяти виконанню ПДП-Т.

До дії: Міжнародний секретаріат, Міжнародний військовий секретаріат та відповідні комітети НАТО повинні розглянути шляхи подальшого вдосконалення діяльності ПРЗ.

4.7. Боротьба з фінансуванням тероризму: вживаються заходи задля вирішення питань, пов’язаних з фінансуванням тероризму. Практичний семінар у Женеві за темою “Боротьба з фінансуванням тероризму” засвідчив, що співробітництво між державами, приватним сектором та міжнародними організаціями лише розпочалося і потребує подальшого зміцнення. Існує потреба інтегрованого та міждисциплінарного підходу як на національному, так і на міжнародному рівні, і партнерство здатне зробити корисний внесок через ПДП-Т, що підтримує і доповнює зусилля інших міжнародних організацій, безпосередньо залучених до цього питання. Оборонний коледж НАТО, що також займається цим питанням, провів у жовтні 2004 року спеціальний захід, присвячений фінансовим та економічним аспектам боротьби проти тероризму. В

продовження цієї роботи передбачається проведення практичного семінару, який відбудеться у Швейцарії навесні 2005 року і конкретніше зосередиться на ролі приватного сектора у цій боротьбі.

До дії: Міжнародному секретаріату доручено надати допомогу в підготовці до планованого практичного семінару.

4.8. Врегулювання наслідків: значна робота здійснюється для зміцнення національних оборонних потужностей, які сприяють врегулюванню наслідків надзвичайних ситуацій та катастроф. Ухвалено і вже двічі оновлено План дій на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру (НСЦХ) та підвищення цивільної готовності до можливих нападів на цивільне населення з використанням хімічних, біологічних і радіологічних речовин. Серед досягнень варто зазначити складання реєстру національних оборонних потужностей та подальшу роботу в таких галузях, як полегшення процедур перетину кордонів для особливо важливих перевезень, ліквідація наслідків нападу із застосуванням ЗМЗ, захист базових елементів інфраструктури, що зафіксовано в Плані дій на випадок НСЦХ. Важливу роль у цій діяльності роботи відіграє Євroatлантичний центр координації реагування на катастрофи (ЄАЦКРК). Існує необхідність аналізу шляхів подальшої діяльності цієї структури на основі досягнутих успіхів. Більше уваги має приділятися цивільно-військовому співробітництву, координації національних відповідей на запити про допомогу і взаємодію з ЄАЦКРК. Стосовно цього важливими є навчання з врегулювання криз, проведення яких сприяє апробації процесу ухвалення рішень та оперативних процедур. Потрібно також розглядати на індивідуальній основі практичне співробітництво з країнами Середземноморського діалогу.

До дії:

- а) Вищий комітет цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру зобов'язаний працювати відповідно до спеціального Плану дій у цій галузі, звертаючи особливу увагу на проведення навчань з врегулювання криз.
- б) Оборонній групі високого рівня з нерозповсюдження ЗМЗ запропоновано виробити пропозиції для належного залучення Партнерів до захисту військ проти нападів із застосуванням ЗМЗ.

4.9. Політичний семінар РЄАП з питань тероризму: під час засідання РЄАП на рівні послів, що відбулося 21 квітня, кілька делегацій висловили бажання провести семінар РЄАП з питань тероризму, який міг би слугувати продовженням попередніх семінарів з цієї теми. Такий семінар міг би підбити підсумки досягнень і слугувати

належною платформою для обговорення заходів, запропонованих у цьому документі. Швейцарія виступила з ініціативою взяти на себе організацію такого семінару на своїй території.

До дії: Політичний комітет та Політично-військовий керівний комітет повинні обговорити конкретні аспекти щодо проведення наступного політичного семінару з питань тероризму, взявши до уваги пропозицію Швейцарії.

РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ

5. Подальше залучення партнерів по Середземноморському діалогу (СД) до ПДП-Т: ПДП-Т передбачає можливість для Середземноморських партнерів брати участь у практичних семінарах та інших заходах на індивідуальній основі. 28-30 жовтня 2002 року, у Військовому коледжі НАТО у Римі, за фінансування Алжиром, відбувся п'ятий Міжнародний дослідницький семінар (МДС) для середземноморських країн, який проаналізував перспективи безпеки регіону особливо з огляду на питання, пов'язані з тероризмом. Військовий коледж НАТО готовий і надалі організовувати практичні семінари та інші наукові заходи, пов'язані з антитерористичною діяльністю, як і передбачено програмою СД. Співпраця у цій галузі розширюється разом з межами мандата Підрозділу розвідувального зв'язку РСАП/ПЗМ, механізм якого охоплює зараз і країни СД, які підписали Угоду про безпеку з НАТО і були сертифіковані Відділом безпеки НАТО. Можливість залучення держав СД до ПДП-Т може бути використана повніше.

До дії:

- а) у той час, як триває обговорення Союзниками ролі СД перед Стамбулом, Міжнародний секретаріат повинен розробити зведений список пропозицій про співпрацю, що надійшли від країн -- членів СД і стосуються боротьби з тероризмом. Усі ці пропозиції мають бути розглянуті в межах ПДП-Т.
- б) країнам СД, які досі цього не зробили, потрібно знову запропонувати можливість укласти з НАТО Угоду з безпеки для отримання переваг від цілковитої участі у заходах безпеки, що проводяться під проводом НАТО.

6. Надання підтримки регіональному співробітництву: головним механізмом структурованої регіональної співпраці, розробленим Альянсом, є Ініціатива для Південно-Східної Європи (ІПСЄ). Країни регіону і Союзники зустрічаються для обговорення різних питань цієї ініціативи у форматі спеціально створеної Робочої групи. Раніше ця група працювала над проектом Зведеного переліку заходів проти

тероризму, а нині обговорює проект щодо посилення співпраці у боротьбі з тероризмом відповідно до загальних цілей ПДП-Т. Важливе значення Робочої групи з питань Ініціативи для Південно-Східної Європи пояснюється тим, що до неї входять також представники Сербії і Чорногорії та Боснії і Герцеговини. Цей проект може бути корисним інструментом розвитку співпраці з цими країнами за курсом боротьби Альянсу проти тероризму. Потрібно розглянути питання залучення цих двох країн до заходів ПДП-Т на індивідуальній основі.

До дії: Політично-військовий керівний комітет повинен розглянути можливу співпрацю з Сербією і Чорногорією та з Боснією і Герцеговиною у заходах ПДП-Т на індивідуальній основі.

ПОЛІПШЕННЯ СПІВПРАЦІ З ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

7. Питання боротьби з тероризмом стали важливою складовою структурованого діалогу НАТО з іншими міжнародними організаціями, в тому числі – з ООН, ЄС та ОБСЄ. Співробітництво з цими міжнародними організаціями у межах ПДП-Т можна посилити з допомогою нового комплексу заходів. У таких спільних зусиллях НАТО повинна скористатися зі своїх порівняльних переваг, зокрема – встановивши стандарти сумісності і підготовки відповідних військ та військових засобів через проведення навчань високого рівня. З огляду на спільні цінності та солідарність країн НАТО, Альянс може також ефективно відігравати роль посередника в сферах, де він не несе первинної відповідальності, таких як безпека кордонів і подолання наслідків криз та катастроф.

До дії: для семінарів та інших заходів, організовуваних за ПДП-Т, слід, коли це можливо, запрошувати представників інших міжнародних організацій, зокрема – ООН, ЄС та ОБСЄ і звертатися до них за фаховими порадами.

7.1. НАТО -- ООН: ООН відіграє провідну роль у боротьбі міжнародної спільноти з тероризмом, тому НАТО всіляко підтримує ідею співпраці з ООН і, зокрема, антитерористичним Комітетом цієї організації. Положення ПДП-Т були доведені до відома Ради Безпеки ООН як початковий внесок у виконання Резолюції РБ ООН – 1373. Союзники і Партнери в тісній координації з секретаріатом Комітету ООН з боротьби проти тероризму можуть сприяти втіленню Резолюції РБ ООН 1373:

- зміцнюючи співпрацю з використанням механізму ПДП-Т для підвищення ефективності в галузях контролю над кордонами, за економічним та фінансовим виміром тероризму, тероризму,

пов'язаного зі ЗМЗ, контролю над озброєннями, у тому числі ЛОСЗ, згідно з пріоритетами, визначеними в РРБООН 1373. Заходи у цих галузях можна також практично пристосувати для допомоги країнам-партнерам і країнам СД у межах засобів та ресурсів НАТО для виконання їхніх зобов'язань за Резолюцією 1373;

- обмінюючись інформацією з антитерористичним Комітетом ООН у пріоритетних сферах, визначених у РРБООН 1373 та інших резолюціях ООН, відображених у ПДП-Т, за узгодженими процедурами обміну інформацією;
- підтримуючи ратифікацію та заохочуючи виконання Конвенції ООН проти тероризму. Альянс звертається до країн-членів та Партнерів з проханням надавати повні відповіді на запити про інформацію, що надходять від антитерористичного Комітету ООН. Міжнародний секретаріат повинен забезпечити поточний супровід та аналіз цього процесу за спеціально розробленою формулою;
- обмінюючись інформацією у пріоритетних сферах, визначених в ПДП-Т та пов'язаних з діяльністю антитерористичного Комітету ООН, через проведення практичних семінарів, конкретно пристосованих для роботи в цих пріоритетних сферах,¹ таких як Женевський практичний семінар 27-28 листопада 2003 року “Боротьба з фінансуванням тероризму”;
- шукаючи можливості зміцнення співпраці з актуальних питань з іншими структурами ООН та пов'язаними з нею організаціями, такими як МАГАТЕ, ВООЗ та Управління ООН з питань наркотиків та злочинності.

До дії: Міжнародний секретаріат повинен продовжувати роботу щодо виконання п'яти зазначених пунктів, координуючи зусилля із Союзниками та Партнерами через відповідні комітети НАТО.

7.2. НАТО -- ЄС: Союзники і Партнери могли б визначити кілька галузей, про які йдеться в ПДП-Т, які можна було б дослідити спільно з ЄС. Важливо уникати зайвого дублювання – забезпечувати взаємне доповнення зусиль.

До дії: за спільним фінансуванням провести семінар з питань боротьби з тероризмом, на якому Міжнародний секретаріат запропонує певні заходи ПДП-Т, які могли б покласти початок співробітництву в зазначеній галузі.

7.3. НАТО -- ОБСЄ: заходи, здійснювані у співпраці НАТО і ОБСЄ, відкриті для Партнерів. Заходи, пов'язані з тероризмом, включають контроль над кордонами, захист від ПЗРК, контроль над експортом

озброєнь, економічні та фінансові виміри боротьби з тероризмом. Зокрема, заходи, пов'язані з контролем над кордонами, визначені в параграфі 4.2, можуть бути додатково досліджені з ОБСЄ.

До дії: Міжнародний секретаріат повинен включити вище викладені пункти до Штабних переговорів з ОБСЄ.

7.4. НАТО -- Євроконтроль: співпраця з Євроконтролем триватиме у розробці цивільно-військових процедур контролю за повітряним рухом з урахуванням сучасних реалій безпеки і включатиме розгляд можливих шляхів зменшення ризиків, пов'язаних із застосуванням ПЗРК проти цивільної та військової авіації.

До дії: Координаційна група безпеки та управління повітряним рухом, що є спільним органом НАТО та Євроконтролю і діє під егідою Комітету НАТО з управління повітряним рухом, повинна дослідити шляхи втілення положень статті 16.2.3 ПДП-Т.

7.5. Співпраця з іншими регіональними та субрегіональними організаціями: окрім взаємодії із зазначеними міжнародними інституціями, Союзники і Партнери співпрацюють у межах різних форумів антитерористичної діяльності, зокрема – з Представництвом спеціального координатора Пакту стабільності в Південно-Східній Європі. Характер членства в цих регіональних і субрегіональних організаціях та їх підхід до антитерористичної діяльності можуть бути неоднорідними і залежати від природи організації та географічного регіону, в якому вона діє. Тому існує потреба в обміні інформацією щодо їхньої діяльності як першого кроку до оцінки можливостей співпраці.

До дії: Союзники і країни-партнери заохочуються до обміну поглядами щодо діяльності регіональних та субрегіональних організацій, в роботі яких вони беруть участь, зокрема що стосується боротьби з тероризмом. Після таких обмінів слід розглянути можливість співпраці.

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ

8. Розробка механізму наставництва: як визначено в статті 16.5.3 ПДП-Т, Союзники можуть розвивати концепцію наставництва як механізм обміну досвідом і в такий спосіб сприяти реалізації плану. Практичний семінар, проведений у Великій Британії в грудні 2003 року, є яскравим прикладом механізму наставництва, коли країни Південно-Східної Європи отримали інформацію про зобов'язання, що випливають з антитерористичних Конвенцій ООН, а також – про механізми втілення цих зобов'язань у Великій Британії. Союзники і

Партнери можуть очолити подібні ініціативи, спонсоруючи конференції/семінари/практичні семінари з обміну досвідом у галузі боротьби з тероризмом.

До дії: Політичний комітет (ПК) та Політично-військовий керівний комітет (ПВКК) повинні обговорити сфери, в яких такий підхід буде найбільш доцільним і визначити шляхи поступу.

9. Моніторинг і координація: ПДП-Т залишається головною платформою для спільних зусиль Союзників та Партнерів у боротьбі з тероризмом. Спільні засідання ПК та ПВКК залишаються головним форумом для перевірки виконання ПДП-Т та для обговорень, пов'язаних з Планом дій.

Проте, якщо взяти до уваги дедалі більшу різноманітність заходів, що здійснювались від початку впровадження ПДП-Т, а також можливі додаткові види діяльності, передбачені цим документом та інші поточні ініціативи, необхідно проаналізувати, чи використовується весь потенціал “механізмів РЄАП/ПЗМ відповідно до принципів залучення і самодиференціації...” (ПДП-Т стаття 12), чи слід вивчити доцільність розробки нових механізмів. Такі нові механізми можуть, наприклад, забезпечувати внесок до спільних засідань Політичного комітету і Політично-військового керівного комітету програми “Партнерство заради миру” у форматі РЄАП через більш систематичний обмін інформацією між заінтересованими Союзниками і Партнерами, а також через застосування ширшого спектра фахових знань з антитерористичної діяльності для посилення динаміки і уникнення дублювання зусиль у цій галузі. Створення Спеціальної робочої групи є однією з можливостей забезпечення більш систематичних обмінів між заінтересованими Союзниками і Партнерами. У цьому контексті слід також забезпечити відповідний розвиток механізму Цільового фонду.

На технічному рівні ПРАЙМ також може бути ефективним інструментом оцінки і аналізу діяльності в межах ПДП-Т. Зараз йде процес вдосконалення ПРАЙМ, який стане електронним інструментом управління для усіх програм співпраці НАТО, що передбачають спільні заходи. Узгодження Плану дій РЄАП і Робочої програми партнерства (РПП) передбачає створення наряду співробітництва “Відповідь на тероризм”, спрямованого на підтримку заходів РЄАП та РПП в межах ПДП-Т. Окрім цього, необхідно використати нові функціональні можливості ПРАЙМ для створення бази даних щодо поточних заходів, отримання інформації про досягнуті результати і визначення майбутніх пріоритетних завдань.

До дії: Політичний комітет і Політично-військовий керівний комітет повинні оцінити механізми подальшого втілення ПДП-Т, зокрема, забезпечення щорічного огляду і проведення орієнтаційної наради у штаб-квартирі НАТО за участю експертів з антитерористичної діяльності з країн -- членів Альянсу і країн-партнерів, можливо, в тісній послідовності з подібним заходом, організованим Відділом безпеки НАТО.

РЕСУРСИ

10. Усі заходи, спрямовані на вдосконалення втілення ПДП-Т повинні плануватися з урахуванням обмеженості людських і фінансових ресурсів, наявних у ПК/ПВКК.

Рекомендації:

11. Північноатлантичній раді пропонується:

- схвалити цей звіт;
- узгодити плани дій і дати завдання відповідним комітетам і органам для їх виконання;
- домовитися про подання цього звіту ПАР на зустрічі глав держав і урядів у Стамбулі для затвердження;
- домовитися про подання цього звіту послам РЄАП для схвалення і;
- домовитися про включення цього звіту до документа, який повинні схвалити глави держав та урядів РЄАП у Стамбулі.

¹ Цим питанням було надано особливу увагу у зверненні голови Комітету ООН з боротьби проти тероризму, посла Аріаса, до РЄАП 19 листопада 2003 року.

Заява голови засідання Ради Росія -- НАТО на рівні міністрів закордонних справ, Стамбул, 28 червня 2004 року

28 червня 2004 року відбулася зустріч міністрів закордонних справ Ради Росія -- НАТО у Стамбулі. Оглянувши досягнення за два роки у рамках РРН, вони підтвердили намір дотримуватися цілей, принципів і зобов'язань, що містяться в Основоположному акті, Римській декларації та попередніх рішеннях РРН, а також свій намір разом протистояти спільним загрозам.

Міністри підтвердили прагнення розширювати політичний діалог у межах РРН для сприяння формуванню спільних підходів і забезпечення можливих спільних дій. У цьому контексті вони обмінялися поглядами на сучасні питання міжнародної безпеки, зокрема – становище в Афганістані, на Балканах та в Іраку; вони схвалили Резолюцію Ради Безпеки ООН 1546 як таку, що забезпечує довгострокову стабілізацію, і проголосили цілковиту підтримку незалежності, суверенітету, єдності та територіальної цілісності Іраку.

Міністри також розглянули конкретні практичні дії Ради Росія – НАТО, спрямовані на посилення безпеки в євроатлантичному регіоні. Зокрема:

- міністри висловили солідарність у протистоянні терористичній загрозі і відзначили розширення співробітництва в цій галузі у межах РРН; у цьому контексті вони також привітали пропозицію Росії брати участь у морських операціях у Середземному морі у межах операції „Ектив ендевор” і ухвалене в цілому рішення Північноатлантичної ради стосовно підтримки цієї операції, яку Росія могла б надати відповідно до узгоджених процедур. Вони також погодилися щодо необхідності подальшої активізації заходів протидії розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки;
- вітаючи успіх командних навчань з протиракетного захисту на театрі бойових дій, що відбулися в березні 2004 року в Колорадо-Спрінгс, і відзначаючи успішне завершення першої фази Дослідження з питань оперативної сумісності в забезпеченні протиракетної оборони театру бойових дій, проведеного РРН, міністри домовилися щодо початку другої фази цього пріоритетного проєкту РРН;
- міністри схвалили результати навчань з планування на випадок надзвичайних ситуацій і реагування на них „Калінінград-2004”, проведених цього місяця у Росії. Вони також відзначили прогрес у здійсненні ініціативи РРН, спрямованої на забезпечення хімічного, біологічного і радіологічного захисту;

- міністри проаналізували прогрес, досягнутий у зміцненні співпраці між військовими і забезпеченні оперативної сумісності збройних сил НАТО і Росії. У цьому контексті вони привітали нещодавнє заснування російського відділу військових зв'язків в SHAPE і вдосконалення роботи Місії військових зв'язків з НАТО в Москві. Міністри також висловили рішучий намір подолати існуючі практичні перешкоди на шляху до поглиблення співпраці, зокрема – забезпечити приєднання Росії до Угоди про статус збройних сил програми “Партнерства заради миру” до кінця 2004 року;
- міністри висловили сподівання, що техніко-економічне обґрунтування Ініціативи співпраці з питань використання повітряного простору буде завершено до кінця 2004 року;
- міністри відзначили подальший розвиток процесу консультацій ядерних експертів НАТО і Росії і привітали запрошення Росії відвідати показові польові навчання, метою яких є демонстрація процедур реагування Російської Федерації на інциденти, пов'язані з використанням ядерних озброєнь;
- міністри закликали членів Спеціальної робочої групи з питань оборонної реформи приділити пріоритетну увагу подальшій роботі в галузі забезпечення оперативної сумісності для завершення розробки Політично-військових директив щодо вдосконалення оперативної сумісності між збройними силами Росії і НАТО, які мають бути схвалені міністрами оборони РРН. Вони також схвалили подальшу діяльність, спрямовану на зміцнення практичної роботи з військово-технічного співробітництва;
- міністри підтвердили намір зміцнювати співробітництво в галузі врегулювання кризових ситуацій. У зв'язку з цим вони схвалили заходи в межах навчань Росія - НАТО з відпрацювання процедур і домовились щодо подальшого аналізу можливостей розвитку практичної співпраці, спрямованої на практичне виконання оперативних, військових і політико-військових завдань, передбачених Загальною концепцією спільних миротворчих операцій Росії і НАТО.

Міністри ще раз привернули увагу до всіх відповідних заяв, підтвердили чинність Заяви міністрів закордонних справ РРН, підписаної 2 червня 2003 року у Мадриді, а також позицію НАТО щодо надання політичних гарантій стримування. Вони також підтвердили намір дотримуватися Договору про звичайні збройні сили в Європі (ЗЗСЄ) як основоположної складової європейської безпеки. Ті члени РРН, які є державами-учасницями Договору, підтвердили намір виконати зобов'язання, відображені в Заключному акті Наради держав -- учасниць Договору ЗЗСЄ 1999 року. Закликавши усі держави -- учасниці Договору ЗЗСЄ сприяти досягненню цієї спільної мети, члени РРН домовились співпрацювати з метою ратифікації всіма державами-

учасницями і набуття чинності Угоди про адаптацію Договору ЗЗСЄ, що дозволить приєднатися державам, які не охоплені Договором ЗЗСЄ. Міністри привітали дії чотирьох держав, що не є членами Договору ЗЗСЄ, які заявили про намір подати запит на приєднання до адаптованого Договору ЗЗСЄ після набуття ним чинності, і погодилися, що їхнє приєднання стало б важливим додатковим внеском до європейської стабільності і безпеки. Вони підтвердили готовність і надалі співпрацювати в галузі контролю над озброєннями і вживати заходів для зміцнення взаємної довіри.

Міністри також звернули особливу увагу на потенціал співпраці членів РРН в Афганістані. У цьому контексті вони знову привітали пропозицію Росії надати практичну підтримку очолюваним НАТО Міжнародним силам сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані і підтвердили намір розвивати практичне співробітництво у цьому питанні. Вони висловили підтримку Перехідному уряду Афганістану (ПУА) у втіленні його Національної стратегії контролю над наркотиками і його зусиллям у реформуванні сектора оборони та безпеки, як і відповідним міжнародним заходам протидії вирощуванню опіумного маку, виробництву і транзиту наркотиків. Вони погодилися, що зусилля РРН, спрямовані на боротьбу з цією загрозою, мають забезпечити практичні результати, а також не повинні дублювати зусилля, ініційовані іншими міжнародними форумами і в двосторонньому порядку, а також доручили постійній сесії Ради Росія - НАТО організувати зустріч з участю відповідних національних експертів для визначення і розробки можливих конкретних заходів та ідей практичного співробітництва.

Заява голови засідання Комісії Україна -- НАТО на рівні глав держав та урядів, Стамбул, 29 червня 2004 року

Глави держав та урядів Організації Північноатлантичного договору та України зустрілися сьогодні у Стамбулі для обговорення заходів, спрямованих на забезпечення миру і стабільності в євроатлантичному регіоні, передбачених Хартією про Особливе партнерство Україна -- НАТО, а також для аналізу майбутніх перспектив цього партнерства в контексті виконання Плану дій Україна -- НАТО.

Президент Кучма привітав участь семи нових держав -- членів Альянсу в засіданні Комісії Україна -- НАТО (КУН). Він підтвердив підтримку Україною розширення НАТО та її політики відкритих дверей як незамінних складових архітектури євроатлантичної безпеки. Він також привітав рішення, ухвалені напередодні Північноатлантичною радою, які спрямовані на зміцнення миру і стабільності у євроатлантичному регіоні. Він дав власну оцінку нещодавніх подій в Україні і привернув увагу до кроків, здійснених для досягнення цілей, передбачених Планом дій Україна -- НАТО. У цьому контексті він підтвердив намір його країни здійснювати далекосяжні демократичні, економічні, військові та оборонні реформи. Зокрема, він підтвердив зобов'язання зміцнювати демократію, верховенство права, свободу слова і преси, а також забезпечити проведення вільних і чесних президентських виборів, що є важливими передумовами інтеграції України до євроатлантичних структур, і відповідають проголошеному курсу на отримання майбутнього членства в НАТО.

Глави держав і урядів НАТО підтвердили чітку прихильність до політики відкритих дверей Альянсу і підкреслили важливість стратегічного змісту відносин Україна -- НАТО. Вони закликали керівництво України активно і послідовно забезпечувати підтримку євроатлантичних цінностей, що закладені в основу Плану дій Україна -- НАТО. Вони також наголосили на необхідності здійснення політичної, економічної, військової та оборонної реформи в Україні, особливо підкресливши відповідальність керівництва України за зміцнення демократії, верховенства права і свободи слова і засобів масової інформації. Вони підкреслили важливість забезпечення прозорих, вільних і чесних президентських виборів і процесу голосування за стандартами ОБСЄ. У цьому контексті вони також відзначили свою стурбованість останніми подіями в Україні, пов'язаними із захистом прав людини і дотриманням демократичних цінностей.

Глави держав і урядів підтвердили своє переконання, що особливе партнерство Україна --НАТО і надалі відіграватиме важливу роль у забезпеченні стабільності і безпеки в євроатлантичному регіоні, зокрема, в межах співпраці у виконанні місії МССБ в Афганістані. Обговорюючи ситуацію в Косові, вони високо оцінили роль КФОР у підтриманні безпеки, але водночас висловили стурбованість нещодавніми спалахами насильства у провінції, спровокованими радикальними екстремістами. Глави держав і урядів також схвалили Резолюцію Ради Безпеки ООН 1546, спрямовану на забезпечення довгострокової стабілізації в Іраку, де Україна робить свій внесок у діяльність дивізії під проводом Польщі у південно-центральному Іраку, і проголосили цілковиту підтримку незалежності, суверенітету, єдності і територіальної цілісності Іраку.

Глави держав і урядів НАТО схвально оцінили участь України та її готовність і надалі робити активний внесок до очолюваної НАТО операції КФОР у Косові, а також значні внески України до інших міжнародних зусиль з підтримання миру. Вони з вдячністю відзначили зобов'язання України і надалі підтримувати операцію МССБ в Афганістані, а також її нещодавнє рішення запропонувати активну підтримку операції "Ектив ендевор", здійснюваної Альянсом у Середземному морі. Вони також привітали набуття чинності Меморандумом про взаєморозуміння між Україною та Альянсом про підтримку операцій НАТО і підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Україною і НАТО щодо забезпечення військово-транспортної авіації. Окрім цього, вони схвалили заінтересованість України участю в деяких багатонаціональних заходах у межах Празьких зобов'язань щодо обороноспроможності та досягнення України у здійсненні комплексної оборонної реформи. Вони привітали розробку Україною Стратегічного оборонного бюлетеня до 2015 року як важливого кроку вперед у забезпеченні процесу оборонного аналізу і закликали Україну забезпечити впровадження і адекватне фінансування запланованих реформ.

Глави держав і урядів також підтвердили необхідність посилення узгодженої протидії розповсюдженню ЗМЗ і привітали поглиблення співробітництва у вирішенні питань нерозповсюдження ЗМЗ. Відзначивши додаткову загрозу міжнародній безпеці, а також безпеці цивільного населення, що становить велика кількість надлишкових боєприпасів, успадкованих Україною після закінчення холодної війни, вони також обговорили запропонований план діяльності Цільового фонду ПЗМ для знищення надлишкових запасів боєприпасів, а також легкої та стрілецької зброї.

Глави держав та урядів дали завдання Комісії Україна -- НАТО розглянути на засіданні на рівні послів стан відносин між НАТО і Україною, зокрема, можливі шляхи їх зміцнення відповідно до конкретних досягнень України у виконанні Плану дій Україна -- НАТО для вироблення рекомендацій, що мають бути представлені міністрам закордонних справ на засіданні КУН у грудні 2004 року.

Вдосконалення і розвиток Середземноморського діалогу

Офіційний документ, ухвалений на Стамбульському саміті глав держав і урядів НАТО, 28 червня 2004 року

1. Середземноморський діалог НАТО був започаткований в 1994 році з метою забезпечення підтримки регіональної безпеки і стабільності, досягнення кращого взаєморозуміння і усунення непорозумінь між НАТО та її Середземноморськими партнерами. Відтоді Середземноморський діалог поступово розвивався сталими темпами. Кількість країн-учасниць зростає від початкових п'яти до семи, а також відбувається постійний процес поглиблення політичного і практичного аспектів Діалогу.

2. В умовах поточної ситуації безпеки, з урахуванням необхідності ефективно протистояти сьогоденним ризикам і загрозам, тероризму зокрема, існують більші можливості для ефективного співробітництва з партнерами по Середземноморському діалогу (СД). Відповідно, на зустрічі у грудні 2003 року в Брюсселі міністри закордонних справ НАТО розглянули можливості подальшого розвитку СД на основі результатів, досягнутих з часу Празького саміту. Вони доручили Постійній сесії Ради розглянути шляхи подальшого зміцнення відносин НАТО з усіма партнерами по СД і виробити в процесі консультацій з ними рекомендації щодо вдосконалення і розвитку Середземноморського діалогу, які мають бути представлені до початку Стамбульського саміту.

Принципи, цілі та пріоритетні галузі

3. У цьому процесі слід брати до уваги такі принципи:

- відносини мають бути взаємовигідними;
 - необхідно забезпечити процес постійних консультацій з країнами СД;
 - важливо враховувати інтереси та потреби країн СД;
 - необхідно забезпечити можливість самодиференціації водночас зі збереженням єдності СД та його недискримінаційного характеру;
 - необхідно зосередити увагу на практичній співпраці в тих галузях, в яких НАТО може створити “додану вартість”;
 - вищезазначені заходи мають належним чином доповнювати Стамбульську ініціативу співпраці, а також інші міжнародні заходи, зокрема, ті, що здійснюють ЄС, ОБСЄ та країни Великої вісімки;

- необхідно забезпечити можливість поширення Діалогу на інші заінтересовані країни середземноморського регіону на індивідуальній основі.

4. На основі цих принципів НАТО пропонує розвинути СД до рівня справжнього партнерства, спільною метою якого буде забезпечення внеску в посилення регіональної безпеки і стабільності та підтримка інших міжнародних зусиль шляхом поглиблення практичного співробітництва. Цілі вдосконаленого СД включатимуть:

- поглиблення поточного політичного діалогу;
 - досягнення оперативної сумісності;
 - розвиток оборонної реформи;
 - внесок до боротьби з тероризмом.
5. Вищезазначених цілей можна досягти через вдосконалення співробітництва у таких пріоритетних галузях:
- забезпечення спільних заходів, спрямованих на роз'яснення процесу трансформації НАТО та її ініціатив співпраці;
 - сприяння співпраці між військовими для досягнення оперативної сумісності¹ через активну участь у вибраних військових навчаннях і пов'язаних з ними освітніх і підготовчих заходах, здатних забезпечити спроможність збройних сил Середземноморських партнерів діяти разом зі збройними силами Альянсу в межах очолюваних НАТО операцій, що відповідають принципам Статуту ООН. Ці операції можуть включати не передбачені статтею 5 операції реагування на кризи, такі як надання допомоги у подоланні наслідків природних і гуманітарних катастроф, пошуково-рятувальні заходи, операції з підтримання миру, та інші види операцій відповідно до майбутніх рішень;
 - сприяння демократичному контролю над збройними силами і забезпечення прозорості національного оборонного планування і оборонного бюджету для втілення оборонної реформи;
 - боротьба з тероризмом, зокрема, обмін розвідувальною інформацією і військово-морське співробітництво, наприклад, в межах операції “Ектив ендевор”;
 - підтримка діяльності Альянсу в протидії загрозам, що їх становить зброя масового знищення (ЗМЗ) та засоби її доставки;
 - сприяння співпраці, за належних умов і там, де НАТО може зробити вагомий внесок, у галузі безпеки кордонів, зокрема, в межах боротьби з тероризмом, розповсюдженням легкої та стрілецької зброї, а також в боротьбі з незаконною торгівлею;
 - поглиблення співпраці в галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій, зокрема, забезпечення можливості для Середземноморських партнерів звертатися по допомогу до Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи (ЄАЦКРК).

Вдосконалення і розвиток Середземноморського діалогу

6. На основі вищезазначених принципів, цілей та пріоритетних галузей співпраці необхідно забезпечити розвиток і вдосконалення СД на основі чинної програми Діалогу, з урахуванням потенційних галузей співробітництва, визначених на Празькому саміті, і з активним застосуванням досвіду та належним використанням механізмів ПЗМ, з особливою увагою до питань посилення практичної співпраці.

7. На додаток до консультацій на робочому рівні і рівні послів у форматах 26+1 та 26+7, необхідно і надалі посилювати політичну складову Діалогу через проведення спеціальних зустрічей міністрів/глав держав та урядів. Окрім цього, у відповідний час необхідно розглянути можливість розробки спільної з усіма країнами СД політичної декларації про підтримку практичної співпраці у названих вище пріоритетних галузях.

8. Необхідно і надалі посилювати практичну складову Діалогу і приділити особливу увагу конкретним заходам практичної співпраці. На додаток до наявних інструментів СД, таких як щорічна Робоча програма, в межах нової ініціативи можна було б використати механізм Цільових фондів НАТО відповідно до політики Цільових фондів НАТО/ПЗМ, можливість навчання на курсах у Школі НАТО і в Оборонному коледжі НАТО, а також інші інструменти ПЗМ та подібні до ПЗМ. Серед них можуть бути:

- плани дій, що охоплюють широкий спектр питань, які становитимуть основу для практичної, орієнтованої на результат співпраці, відкритої для участі всіх Партнерів СД;
- індивідуальні програми співпраці, що передбачають самодиференціацію;
- використання наявних заходів та інструментів ПЗМ для посилення здатності збройних сил Альянсу та Середземноморських партнерів діяти разом у майбутніх операціях під проводом НАТО, зокрема, в галузях посилення обороноспроможності, освіти і підготовки, а також проведення військових навчань;
- активізація участі, на індивідуальній основі, у відповідних навчаннях ПЗМ;
- використання існуючих програм та інструментів ПЗМ, спрямованих на співпрацю в усіх пріоритетних галузях, перелічених у параграфі 5, а також у галузях науки і охорони довкілля.

9. Ці зусилля потрібно доповнювати розширенням практичної співпраці в галузях, відкритих для участі країн РЄАП/ПЗМ, особлива увага має приділятися забезпеченню оперативної сумісності, оборонній

реформі, боротьбі проти тероризму та іншим заходам, спрямованим на забезпечення ефективної участі партнерів в операціях під проводом НАТО.

Інші міркування

10. Для забезпечення цілковитої та ефективної участі Середземноморських партнерів можуть знадобитися відповідні юридичні угоди. Також може виникнути необхідність в укладенні додаткових угод в галузі безпеки.

11. Необхідно розглянути питання забезпечення належного представництва в штаб-квартирі НАТО та в Центрі координації партнерства (ЦКП) у Монсі для вдосконалення координації заходів, особливо у військовій галузі.

12. З огляду на можливе поширення СД на інші заінтересовані країни регіону, поступовий характер розвитку СД дає змогу розглядати кандидатури нових членів на індивідуальній основі, як це було з Йорданією (1995 року) та Алжиром (2000 року).

¹ Вимоги оперативної сумісності є важливою передумовою участі держав у СД, зокрема, що стосується спроможності забезпечувати належну комунікацію, брати участь у спільних діях, надавати взаємну підтримку і проводити спільні навчання.

Стамбульська ініціатива співпраці

Офіційний документ, ухвалений на Стамбульському саміті глав держав та урядів НАТО 28 червня 2004 року

1. Трансформований Альянс має рішучий намір адекватно реагувати на нові виклики, і НАТО готова запропонувати нову ініціативу країнам розширеного Близького Сходу для забезпечення довгострокової світової і регіональної безпеки і стабільності, а також готова підтримати зусилля інших міжнародних організацій.
2. У цьому контексті прагнення до справедливого, тривалого і комплексного врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту має залишатися пріоритетом для країн регіону і міжнародної спільноти в цілому, а також для успішного досягнення цілей цієї ініціативи в галузі безпеки і стабільності. Цілковите і швидке втілення Плану “Дорожня карта – квартал” є важливою складовою міжнародних зусиль, спрямованих на сприяння розв’язанню ізраїльсько-палестинського конфлікту, за якою Ізраїль і Палестина житимуть поряд у мирі і безпеці. “Дорожня карта” є життєво важливою складовою міжнародних зусиль, спрямованих на забезпечення сталого миру на всіх напрямках, у тому числі – сирійсько-ізраїльському та лівансько-ізраїльському.
3. Ініціатива НАТО, в основі якої лежать взаємовигідні двосторонні відносини, спрямовані на зміцнення безпеки і стабільності в регіоні, має враховувати такі принципи:
 - а) важливість врахування ідей і пропозицій, що надходять від країн регіону або регіональних організацій;
 - б) необхідність підкреслити, що ініціатива НАТО є ініціативою співпраці, яка ґрунтується на спільних підходах і взаємних інтересах НАТО і країн регіону, з урахуванням їх особливостей і конкретних потреб;
 - в) розуміння того, що ця ініціатива є окремою, проте, належним чином враховує і доповнює інші ініціативи, зокрема, ініціативи Великої вісімки та міжнародних організацій, таких як ЄС і ОБСЄ. Ініціатива НАТО також має доповнювати Середземноморський діалог Альянсу і дає можливість застосовувати інструменти, створені в його межах, з урахуванням його особливостей. Окрім цього, в межах нової ініціативи можуть належним чином застосовуватись досвід і механізми та інструменти інших ініціатив НАТО, таких як Партнерство заради миру (ПЗМ);
 - г) необхідність приділити першорядну увагу практичному співробітництву в тих галузях, в яких НАТО може забезпечити істотне підвищення ефективності заходів, зокрема – у галузі

безпеки. Участь країн регіону в ініціативі, а також темпи і масштаб їхньої співпраці з НАТО великою мірою залежатимуть від їхньої індивідуальної реакції та рівня заінтересованості;

- А) необхідність уникати непорозумінь щодо масштабу ініціативи, яка не має на меті забезпечення членства в НАТО/РЕАП/ПЗМ, надання гарантій безпеки, або розвиток політичних дебатів з питань, вирішення яких є компетенцією інших міжнародних форумів.

4. Беручи до уваги інші міжнародні заходи, спрямовані на підтримку реформ у галузях демократії та громадянського суспільства в країнах регіону, пропозиція діалогу і співпраці, зроблена НАТО цим країнам, стосується тих галузей, в яких досвід НАТО має особливу цінність: зокрема, НАТО може зробити вагомий внесок у посилення безпеки регіону з огляду на її особливі переваги та досвід, набутий у межах ПЗМ та Середземноморського діалогу.

Мета ініціативи

5. Метою ініціативи є зміцнення безпеки і регіональної стабільності через встановлення нових трансатлантичних зв'язків з регіоном. Цього можна досягти активним розвитком співпраці НАТО із заінтересованими країнами в галузі безпеки, зокрема, через здійснення практичних заходів, де НАТО може сприяти підвищенню ефективності в забезпеченні спроможності збройних сил країн діяти спільно зі збройними силами Альянсу, зокрема, в межах спільних операцій під проводом НАТО, в галузях боротьби проти тероризму, перекриття каналів контрабанди матеріалів для виготовлення ЗМЗ та незаконної торгівлі зброєю, а також у забезпеченні спроможності країн взаємодіяти з НАТО у протистоянні спільним ризикам і загрозам.

6. Країни регіону можуть відчутися переваги співпраці з Альянсом через практичну підтримку у протистоянні терористичним загрозам, можливості участі в програмах підготовки і навчання, використання досвіду оборонної реформи і можливостей військової співпраці, а також через розвиток політичного діалогу з питань, що викликають спільне занепокоєння.

Зміст ініціативи та пріоритетні галузі співпраці

7. Досягнення мети ініціативи буде забезпечено через практичне співробітництво і надання допомоги у пріоритетних галузях, а також через здійснення запропонованих конкретних заходів:

- а) надання конкретної дорадчої допомоги з питань оборонної реформи, формування оборонного бюджету, оборонного планування і розвитку цивільно-військових відносин.

- б) розвиток співробітництва між військовими з метою досягнення оперативної сумісності¹ через участь у вибраних військових навчаннях та відповідних освітніх і підготовчих заходах, спрямованих на підвищення спроможності збройних сил країн-учасниць діяти разом зі збройними силами Альянсу в межах операцій під проводом НАТО, що відповідають принципам Статуту ООН:
- запрошувати заінтересовані країни спостерігати і/або брати участь у вибраних навчаннях НАТО/ПЗМ і за умови, що наявні необхідні домовленості;
 - заохочувати додаткову участь заінтересованих країн у очолюваних НАТО операціях з підтримання миру на основі диференційованого підходу;
- в) боротьба проти тероризму, зокрема, через обмін інформацією і співробітництво у військово-морській галузі:
- запросити заінтересовані країни, відповідно до процедур, визначених Північноатлантичною радою для держав, які не є членами НАТО, взяти участь в операції “Ектив ендевор” для вдосконалення засобів стримування, захисту, протидії і оборони проти тероризму в межах морських операцій в зоні виконання операції “Ектив ендевор”;
 - розглянути інші можливості співпраці в межах боротьби проти тероризму, зокрема, через обмін розвіданими і проведення, коли це доцільно, спільного аналізу оперативних питань;
- г) участь у діяльності Альянсу, спрямованій на протидію загрозам, що їх становить зброя масового знищення (ЗМЗ) та засоби її доставки;
- д) належний розвиток співробітництва, з використанням досвіду НАТО, в галузі посилення безпеки кордонів, зокрема, в межах боротьби з тероризмом, протидії розповсюдженню легкої та стрілецької зброї, а також боротьби проти незаконної торгівлі:
- використання запропонованої експертної допомоги НАТО в галузі безпеки кордонів і забезпечення відповідної підготовки спеціалістів країн-учасниць;
 - забезпечення участі у відповідних програмах і використання центрів підготовки ПЗМ.
- е) сприяння співпраці в галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій:
- використання запропонованих курсів підготовки НАТО з планування на випадок надзвичайних ситуацій, цивільно-військової координації та реагування в кризових умовах на морські, повітряні та наземні загрози;
 - запрошення до участі та спостереження за відповідними навчаннями НАТО/ПЗМ, коли це доцільно, та надання інформації про можливу допомогу у разі катастроф.

Географічні межі ініціативи

8. На основі принципу охоплення ініціатива може бути відкритою для участі усіх заінтересованих країн у регіоні, які поділяють мету і підтримують ідею цієї ініціативи, зокрема, боротьбу проти тероризму і розповсюдження зброї масового знищення, як зазначено вище. Північноатлантична рада розглядатиме кожну заінтересовану країну-кандидата на індивідуальній основі, з урахуванням її досягнень. Ця ініціатива доповнить особливі партнерські відносини НАТО з країнами -- учасницями Середземноморського діалогу².

Практичне здійснення нової ініціативи

9. Ця ініціатива сприятиме формуванню нових відносин НАТО з країнами, які, можливо, поки що не мають достатньо інформації щодо всіх аспектів процесу трансформації Альянсу. Оскільки головною передумовою успішного співробітництва є розвиток ініціативних підходів з боку країн регіону, необхідно забезпечити адекватне інформування урядів і тих, хто формує громадську думку про НАТО та нову ініціативу і, відповідно до реакції заінтересованих країн, розглянути можливість розробки заходів у галузі громадської дипломатії. Окрім цього, в процесі розвитку та впровадження ініціативи необхідно забезпечити проведення регулярних консультацій для належного урахування інтересів країн регіону.

10. Ця ініціатива запропонована на Стамбульському саміті. Після цього, в процесі консультацій із заінтересованими країнами, НАТО зможе запропонувати низку практичних заходів у вищезазначених пріоритетних галузях для спільної розробки із заінтересованими країнами регіону. Альянс залучатиме ці країни на основі формату 26+1 до розробки і виконання узгоджених робочих планів. У процесі впровадження нової ініціативи буде враховуватись набутий досвід, а також можливе застосування, коли це доцільно, окремих механізмів та інструментів інших ініціатив НАТО, таких як Партнерство заради миру (ПЗМ). Необхідно також розробити і запровадити відповідні домовленості в галузях права, безпеки та зв'язків країн з Альянсом.

¹ Виконання вимог оперативної сумісності є необхідною передумовою для країн-учасниць, зокрема, в галузях забезпечення взаємної комунікації, спільних дій, взаємної підтримки і спільної підготовки.

² Стосовно цього особливості нової ініціативи пов'язані, зокрема, з її взаємодією з Середземноморським діалогом, а також багатонаціональним аспектом Середземноморського діалогу.

РОЗШИРЕННЯ ВІДНОСИН НАТО – ЄС

У другій половині першого дня Стамбульського саміту Генеральний секретар НАТО провів багатосторонню зустріч з Верховним представником ЄС зі спільної зовнішньої політики і політики в галузі безпеки, д-ром Хав'єром Соланою. Головним предметом обговорення було ухвалене на Стамбульському саміті рішення лідерів країн Альянсу щодо завершення успішної місії очолюваних НАТО Стабілізаційних сил у Боснії та Герцеговині до кінця 2004 року і початку наступної операції ЄС.

У Стамбулі лідери НАТО висловили задоволення прогресом, досягнутим у стратегічному партнерстві НАТО -- ЄС на основі ухвалених у грудні 2002 року домовленостей "Берлін-плюс", і домовилися щодо подальшого розвитку партнерських відносин. У промові в Європейському центрі політики 12 липня 2004 року Генеральний секретар НАТО сказав, що нинішні відносини НАТО -- ЄС повинні бути розширені поза межі Балкан для використання їх цілковитого потенціалу. Він, зокрема, сказав, що "міцні і довірчі відносини НАТО -- ЄС" є "стратегічною необхідністю".

На додаток до взаємодії на Балканах, ці дві організації вже співпрацюють у галузях безпеки, оборони та подолання криз, зокрема, в межах антитерористичних заходів та планування на випадок надзвичайних ситуацій. Вони також координують планування заходів посилення обороноспроможності.

Перед розширенням обох організацій навесні 2004 року вони мали 11 спільних членів. Після розширення кількість спільних членів зросла до 19. Це, безсумнівно, приведе до розширення співпраці і консультацій з питань, що стосуються усіх аспектів співпраці НАТО -- ЄС. Майбутнє співробітництво і надалі передбачатиме взаємне доповнення зусиль обох організацій на основі чотирьох років результативної співпраці і відповідно до спільних інтересів країн -- членів НАТО і ЄС. Наявні приклади ефективної взаємодії можуть слугувати прикладом співпраці в інших галузях.

Співробітництво НАТО -- ЄС

Співробітництво НАТО -- ЄС бере початок від 24 січня 2001 року, коли тодішній Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон і представники країни, що тоді головував в ЄС, обмінялися листами, в яких визначались аспекти співпраці і формат проведення консультацій між

двома організаціями. Обидві організації погодилися, що вони розвиватимуть процес консультацій і співпрацю у вирішенні питань, що становлять спільний інтерес і стосуються безпеки, ефективної оборони і врегулювання криз, з метою забезпечення адекватного військового реагування на кризові ситуації. У цих листах також містилась домовленість щодо проведення засідань на рівні послів і міністрів, а також передбачалася можливість робочих контактів. З лютого 2001 року звичною рисою співробітництва у галузі безпеки стали регулярні зустрічі Комітету з питань політики і безпеки ЄС та Північноатлантичної ради. Перша офіційна зустріч міністрів закордонних справ НАТО і ЄС відбулася у Будапешті у травні 2001 року в межах додаткових заходів засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів.

Відтоді динаміка розвитку співпраці зростала. Цьому, зокрема, сприяли:

- підписання історичної Декларації НАТО -- ЄС про ЄПБО (Європейську політику безпеки та оборони) 16 грудня 2002 року, яка проклала шлях до підписання домовленостей "Берлін-плюс";
- підписання Угоди про безпеку інформації між НАТО та ЄС 14 березня 2003 року;
- Ухвалення домовленостей "Берлін-плюс" 17 березня 2003 року, що становлять основу практичної співпраці двох організацій у галузі врегулювання кризових ситуацій.

Декларація НАТО -- ЄС про ЄПБО не лише гарантувала доступ ЄС до ресурсів планування НАТО для проведення власних військових операцій ЄС, але також підтвердила такі політичні принципи стратегічного партнерства:

- ефективні спільні консультації;
- рівність і належна повага до незалежності ЄС і НАТО у процесі прийняття рішень;
- повага до інтересів країн -- членів ЄС і НАТО;
- повага до принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй;
- узгоджена, прозора і координована розробка вимог військової спроможності, спільних для двох організацій.

Берлін-плюс

На основі рішень і висновків Вашингтонського саміту 1999 року домовленості "Берлін-плюс" визначають структуру співпраці НАТО -- ЄС у врегулюванні кризових ситуацій, забезпечують доступ ЄС до колективних ресурсів і потужностей НАТО для очолюваних ЄС операцій. По суті, вони дозволяють Альянсу підтримувати очолювані

ЄС операції, в яких НАТО як організація не бере участі. Ці домовленості складаються з таких основних компонентів і документів:

- Угода НАТО -- ЄС з безпеки, що передбачає обмін секретною інформацією за правилами взаємного захисту безпеки;
- гарантований доступ ЄС до ресурсів планування НАТО для використання у військовому плануванні очолюваних ЄС операцій з врегулювання кризових ситуацій;
- можливість використовувати спільні ресурси НАТО, такі як підрозділи зв'язку і штаби, для очолюваних ЄС операцій з врегулювання кризових ситуацій;
- процедури надання, контролю, повернення і відкликання ресурсів і потужностей НАТО;
- визначення повноважень заступника Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі, який фактично є оперативним командувачем очолюваної ЄС операції за домовленостями "Берлін-плюс" (і завжди є європейцем) – і європейські командні варіанти для НАТО;
- домовленості щодо проведення консультацій НАТО -- ЄС в межах операції ЄС з врегулювання кризових ситуацій з використанням ресурсів і потужностей НАТО;
- включення до усталеної системи оборонного планування НАТО показників військових вимог і ресурсів, які можуть знадобитися для очолюваних ЄС військових операцій, що дасть можливість забезпечити добре оснащені збройні сили, підготовлені до операцій як під проводом НАТО, так і під проводом ЄС.

Співпраця НАТО -- ЄС на Балканах

Співпраця між двома організаціями сприяла зміцненню безпеки у колишній Югославській Республіці Македонія,* де НАТО відповідала за безпеку спостерігачів ЄС і ОБСЄ до кінця березня 2003 року згідно з Охридською рамковою угодою. Предметом консультацій стала також ситуація в південній Сербії, де співпрацювали обидві організації після того, як в 2001 році виникла потреба міжнародного втручання для подолання ризику громадянського конфлікту в регіоні і сприяння домовленості про припинення вогню.

31 березня 2003 року НАТО, після завершення операції "Елайд хармоні", передала відповідальність за підтримку безпеки в колишній Югославській Республіці Македонія* Європейському Союзу, який очолив операцію "Конкордія". Операція "Конкордія" була припинена 15 грудня 2003 року, після чого розпочалась операція "Проксіма", місія сил поліції під проводом ЄС.

Відповідно до домовленостей “Берлін-плюс” заступник Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі був призначений оперативним командувачем цієї найпершої очолюваної ЄС військової миротворчої місії.

НАТО надавала підтримку ЄС у стратегічному, оперативному і тактичному плануванні. Для допомоги у здійсненні оперативного командування при штабі Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі (Монс, Бельгія), було відкрито Оперативний штаб ЄС. При штабі Командування ОЗС НАТО у Південній Європі (Неаполь, Італія), що є Командуванням ОЗС НАТО для операцій на Балканах, було засновано Командний підрозділ ЄС. Начальник штабу ОЗС НАТО у Південній Європі також став Начальником штабу нового Командного підрозділу ЄС, його помічником є директор операцій ЄС.

Ці подвійні посади НАТО – ЄС забезпечують зв'язок між командними ланцюжками ЄС і НАТО під час операції “Конкордія”. Ця місія була першою, в якій ЄС надано доступ до ресурсів НАТО.

Через кілька місяців, у липні 2003 року, ЄС і НАТО спільно оприлюднили “Узгоджений підхід для західних Балкан”, в якому окреслено головні сфери співпраці і спільне бачення та рішучість обох організацій щодо забезпечення стабільності в регіоні.

До кінця 2004 року, після закінчення місії СФОР, у Боснії та Герцеговині буде розпочато нову операцію – “Алтея” – під проводом ЄС та з використанням ресурсів та сил НАТО. Подібно до того, як це відбувалося впродовж операції “Конкордія”, Альянс надав Європейському Союзу допомогу у галузі оборонного планування. Оперативним командувачем операції “Алтея” призначено заступника Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі, під час операції буде задіяно увесь ланцюг командування НАТО. Домовленості “Берлін-плюс” забезпечують загальний формат безперешкодного переходу операції у Боснії та Герцеговині під егіду ЄС. Спираючись на колективні ресурси та сили НАТО, ЄС здатний здійснювати військову операцію із залученням кількох тисяч військових. Цей механізм дозволяє уникнути зайвого дублювання і найефективніше використати наявні ресурси.

Інші сфери співробітництва

Напади на Сполучені Штати 11 вересня 2001 року надали додатковий імпульс зміцненню співробітництва між НАТО і ЄС. Збільшилися офіційні контакти і взаємна участь у зустрічах.

12 вересня 2001 року, після терористичних нападів на Сполучені Штати, Генеральний секретар НАТО взяв участь в обговореннях з цього питання, що відбулися в Раді спільних справ ЄС.

У грудні 2001 року міністри закордонних справ ЄС і НАТО підтвердили бажання розвивати співробітництво у боротьбі з тероризмом та розповсюдженням зброї масового знищення. Між організаціями відбувся обмін інформацією про їхню діяльність у сфері захисту цивільного населення від хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї.

Вони також обговорили питання координації планування щодо розвитку оборонних ресурсів та взаємного доповнення заходів у рамках Празьких зобов'язань щодо обороноздатності (ПЗО) НАТО та Плану дій ЄС щодо розвитку європейських оборонних ресурсів (ПД РЕОР).

План дій ЄС щодо розвитку європейських оборонних ресурсів містить перелік контингентів і потужностей, пов'язаних з досягненням головної мети ЄС – створення до кінця 2003 року 60-тисячного формування, здатного до проведення гуманітарних та рятувальних місій, а також для проведення миротворчих операцій та операцій з підтримання миру. Експерти НАТО надавали військові та технічні консультації з широкого кола питань, починаючи з розробки ПД РЕОР до його практичного виконання. Планування щодо розвитку оборонних ресурсів та взаємного доповнення заходів у рамках ПЗО НАТО та Плану дій ЄС щодо розвитку європейських оборонних ресурсів (ПД РЕОР) знаходиться в центрі уваги Групи НАТО -- ЄС з питань оборонних ресурсів, утвореної у травні 2003 року.

У лютому 2004 року ЄС оголосив про розробку нової концепції, що приведе до створення частин швидкого реагування, до складу яких ввійдуть спільні бойові групи. Відповідно до нової головної мети – 2010, ці частини будуть повністю сформовані до 2007 року.

Новоутворене Європейське оборонне агентство, що займається розвитком оборонних ресурсів, проведенням досліджень та питаннями озброєння і військових закупівель, також повинно бути залученим до процесу консультацій ЄС --НАТО.

Останнім часом НАТО і ЄС проводили також консультації з інших питань, що становлять спільний інтерес, таких як ситуація в Молдові, співробітництво в Афганістані та середземноморські питання.

Еволюція відносин НАТО -- ЄС

На франко-британському саміті у Сен-Мало у грудні 1998 року було ухвалено, що Європейський Союз “повинен мати здатність до автономних дій, підтриманих відповідним військовим потенціалом, механізмом прийняття рішень про їх використання та готовністю до цього з метою реагування на міжнародні кризи”. Невдовзі після того як 1 травня 1999 року набув чинності Амстердамський договір, у червні 1999 року у Кельні відбулося засідання Ради Європи, на якому було вирішено забезпечити ЄС відповідними засобами та оборонними ресурсами, необхідними для втілення спільної Європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Роль, яку раніше відігравав Західноєвропейський Союз (ЗЄС), поступово перебрав на себе Європейський Союз.

У проміжному періоді НАТО працювала з ЗЄС, щоб завершити і втілити домовленості про забезпечення співпраці між двома організаціями та надання Західноєвропейському Союзу доступу до ресурсів та сил НАТО у разі проведення ним операцій з врегулювання криз. Також продовжено роботу щодо уточнення конкретних механізмів зазначеного процесу та спільного використання інформації. Було здійснено спільне випробування і оцінку процедур. У лютому 2000 року проведено спільне навчання НАТО -- ЗЄС щодо врегулювання кризових ситуацій. На зустрічі у Марселі у листопаді 2000 року міністри ЗЄС вирішили призупинити дію постійного механізму консультацій НАТО -- ЗЄС.

З передачею відповідальності від ЗЄС до ЄС відносини між НАТО та Європейським Союзом набули нового виміру, що знайшло відображення в порядку денному обох організацій. Гельсінська зустріч Ради Європейського Союзу у грудні 1999 року визначила головну мету для держав -- членів ЄС -- до 2003 року створити формування у складі до 60 000 військових, спроможне до розгортання та виконання (впродовж принаймні одного року) цілкового комплексу операцій, пов'язаних з так званими Пітерсберзькими завданнями, визначеними в Амстердамському договорі 1997 року. Ці завдання охоплюють проведення гуманітарних, рятувальних та миротворчих операцій, а також місії бойових формувань, спрямовані на врегулювання кризових ситуацій та підтримку миру. Роль цих формувань полягає у здійсненні військових операцій під проводом ЄС для реагування на міжнародні кризи, за умов, коли НАТО в цілому не бере військової участі в операції (формат „Берлін-плюс”).

На додаток ЄС вирішив створити постійні політичні та військові структури, в тому числі – Комітет з питань політики і безпеки, Військовий комітет і Військовий штаб для забезпечення політичного керівництва і стратегічного управління такими операціями. ЄС також вирішив розробити механізм комплексних консультацій, співпраці та прозорості, а також забезпечити необхідний діалог, консультації та співпрацю з європейськими членами НАТО, які не є членами ЄС.

Діалог між Альянсом та ЄС постійно зміцнювався відповідно до рішень, ухвалених на Вашингтонському саміті НАТО у квітні 1999 року, подальших рішень та процесів, що відбувалися всередині ЄС.

Офіційні документи та додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

“Після Стамбула” – промова Генерального секретаря НАТО Яапа де Хооп Схеффера у Європейському центрі політики, Брюссель, 12 липня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/speech/2004/s040712b.htm>

Угода ЄС -- НАТО про узгоджений підхід щодо ситуації на західних Балканах, 29 липня 2003 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p03-089e.htm>

Рішення Ради про надання інформації за Угодою НАТО -- ЄС про безпеку інформації, 24 березня 2003 року
<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/03/st07/st07588en03.pdf>

Декларація ЄС -- НАТО про ЄПБО (Європейську політику безпеки та оборони), 16 грудня 2002 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-142e.htm>

Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС (СЗБП)
http://europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/intro/index.htm

Головна мета ЄС – Гельсінське засідання Ради Європи, 11 грудня 1999 року
(Висновки засідання, 11/12/1999, Nr 00300/1/99, Розділ II)
<http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm>

Спільна декларація Франко-британського саміту, Сен-Мало, Франція,
3-4 грудня 1998 року

<http://www.iss-eu.org/chailot/chai47e.html>

Амстердамський договір – Заключний акт (3) – Декларація про ЗЄС,
10 листопада 1997 року

<http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/amsterdam.html#0125030020>

Амстердамський договір – Комплексний довідник: Спільна зовнішня
та безпекова політика, листопад 1997 року

<http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/a19000.htm>

Відносини НАТО -- ЄС і Європейська система безпеки та оборони –
Комюніке на рівні міністрів, Берлін, 3 червня 1996 року
(пункти 2, 7, 8, 20)

<http://www.nato.int/docu/pr/1996/p96-063e.htm>

Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір),
29 липня 1992 року – про Спільну зовнішню та безпекову політику і
Європейську політику безпеки та оборони – Декларація про ЗЄС

http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/EU_treaty.html

РОЗВИТОК ПАРТНЕРСТВА

Стамбульський саміт став наступним кроком на шляху розвитку стратегічної політики НАТО, спрямованої на поглиблення контактів і розширення відносин з різними країнами та регіонами. Зі вступом семи країн-партнерів до Альянсу у березні 2004 року географічний вимір партнерства розширився у східному напрямку, а решта 20 партнерів є неоднорідною групою країн з різними потребами.

На додачу до географічних змін, саміт визначив нові пріоритети партнерства. Відтепер НАТО приділятиме основну увагу допомозі країнам-партнерам на Кавказі, у Середній Азії та в Південно-Східній Європі у здійсненні оборонної реформи. Лідери Альянсу започаткували План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій для надання допомоги партнерам у розбудові демократично відповідальних оборонних інституцій.

НАТО сприятиме вдосконаленню спроможності партнерів робити вагомий внесок у проведення спільних операцій, зокрема, через проведення спільних військових навчань. Країни-партнери отримають більше можливостей робити ефективний внесок в очолювані НАТО операції шляхом залучення до процесу прийняття рішень на ранніх етапах і через вдосконалення процесу політичних консультацій. Окрім цього, Концепція оперативної обороноспроможності буде відповідно доповнена і країни-партнери отримають можливість забезпечити своє представництво в Об'єднаному командуванні з питань трансформації – стратегічному командуванні, що відповідає за питання військової трансформації НАТО та розробку військової доктрини. Це сприятиме вдосконаленню оперативної сумісності між НАТО та збройними силами країн-партнерів і реформуванню оборонної галузі відповідно до нових оперативних завдань і трансформації військової потужності НАТО.

Ще одна пріоритетна сфера – діалог і співпраця у боротьбі проти тероризму і протидії зброї масового знищення.

Посилення уваги до Кавказу та Середньої Азії

Лідери НАТО домовились щодо необхідності приділити особливу увагу відносинам НАТО з країнами Кавказу та Середньої Азії. Вони прийняли рішення призначити Спеціального представника Генерального секретаря НАТО в регіоні Кавказу та Середньої Азії і офіцерів зв'язку для кожного регіону. Спеціальний представник і

офіцери зв'язку відіграватимуть важливу роль у подальшому розвитку відносин з цими двома стратегічно важливими регіонами.

15 вересня 2004 року Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер оголосив про призначення Роберта Ф. Сіммонса Спеціальним представником в регіоні Кавказу та Середньої Азії. На своїй новій посаді пан Сіммонс відповідатиме за встановлення робочих контактів на високому рівні з регіональними лідерами для забезпечення підтримки цілей НАТО. Він також надаватиме дорадчу допомогу країнам-партнерам щодо відповідних інструментів партнерства, якими вони могли б скористатися для зміцнення співробітництва з НАТО.

Офіцери зв'язку з країнами Кавказу та Середньої Азії працюватимуть у регіоні і відповідатимуть за розвиток співпраці з усіма заінтересованими країнами регіону.

Саміт РЄАП

Саміт завершився засіданням Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) на рівні глав держав і урядів. Важливою подією стала зустріч з президентом Афганістану Хамідом Карзаєм, чий заклик до розширення участі Міжнародних сил сприяння безпеці був схвально сприйнятий самітом РЄАП (див. Розділ "Розширення діяльності НАТО в Афганістані").

Лідери РЄАП підтвердили зобов'язання Альянсу щодо розвитку партнерських відносин, зокрема, з країнами Кавказу та Середньої Азії. Вони схвалили рішення НАТО щодо призначення офіцерів зв'язку для кожного регіону та План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій.

Лідери РЄАП також вітали прогрес, якого досягли Азербайджан, Грузія та Узбекистан у виконанні Індивідуального плану дій партнерства – комплексної індивідуальної програми співпраці у впровадженні реформ, до якої ці країни приєдналися до початку саміту. План дає індивідуальним партнерам можливість разом з Альянсом визначити цілі реформ, у впровадженні яких Альянс надаватиме дорадчу допомогу і практичну підтримку. Зазначені цілі підпадають під загальні категорії питань політики, безпеки і оборони, інформування громадськості, науки та охорони довкілля, планування на випадок надзвичайних ситуацій, адміністрування, заходів захисту людських і матеріальних ресурсів.

Глави держав Боснії та Герцеговини і Сербії та Чорногорії отримали запрошення взяти участь у саміті РСАП як спостерігачі, що має сприяти виконанню ними вимог, необхідних для отримання запрошення приєднатися до програми НАТО “Партнерство заради миру” (ПЗМ). Серед цих вимог – беззастережне співробітництво з Міжнародним трибуналом з військових злочинів на території колишньої Югославії, а також, у випадку Сербії та Чорногорії, відмова від позову проти кількох членів НАТО у Міжнародному суді у Гаазі. Для допомоги обом країнам у досягненні членства в ПЗМ, Альянс залучить їх до вибраних заходів ПЗМ. НАТО також визначила посольство Греції у Сараєво як контактне посольство для надання допомоги у заходах, спрямованих на адекватне інформування громадськості Боснії та Герцеговини щодо цілей і діяльності НАТО.

План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій

План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій (ПДП-POI) має на меті посилення заходів країн-партнерів у галузі забезпечення реформ і перебудови оборонних інституцій відповідно до національних потреб та міжнародних зобов'язань. Він поглиблює двосторонню і багатосторонню співпрацю у розбудові і забезпеченні дієвих і демократично відповідальних оборонних інституцій.

Головною метою плану є розробка ефективних і прозорих умов для демократичного контролю оборонної діяльності. Серед цих умов – сприяння цивільній участі у розробці політики в галузі оборони та безпеки, а також правовий і судовий контроль над оборонним сектором. Виконання плану також передбачає оцінку ризиків для безпеки і визначення національних оборонних потреб, забезпечення необхідних для цього ресурсів, а також посилення спроможності брати участь у багатонаціональних операціях з підтримання миру. Ще одним пріоритетом є забезпечення ефективної міжнародної співпраці і добросусідських відносин у питаннях оборони та безпеки.

Серед інших ключових цілей – оптимізація управління оборонними міністерствами і службами та пов'язаними з ними структурами збройних сил, забезпечення дотримання міжнародних норм і практики в оборонному секторі, включно з експортним контролем, розробка ефективних і прозорих процедур фінансування, планування і розподілу ресурсів у оборонній галузі, допомога в ефективному управлінні оборонними витратами і соціально-політичними наслідками оборонної реструктуризації, а також забезпечення можливостей для навчання та службового просування у збройних силах.

Рада євроатлантичного партнерства

РЄАП є багатостороннім форумом, на якому регулярно зустрічаються члени Альянсу і країни-партнери для обговорення численних політичних та пов'язаних з безпекою питань, зокрема, питань контролю над озброєннями, тероризму, підтримання миру, економіки, оборони і ядерної безпеки. Вони також проводять консультації щодо питань науки і охорони довкілля, а також планування на випадок надзвичайних ситуацій.

На додачу до короткотермінових консультацій у РЄАП з поточних питань політики і безпеки, дворічний План дій РЄАП забезпечує довготермінові консультації і співробітництво в багатьох галузях.

РЄАП може проводити засідання на різних рівнях (глав держав і урядів, міністрів, послів, на експертному і робочому рівнях), а також відіграє ключову роль у кризових ситуаціях.

Партнерство заради миру

РЄАП забезпечує загальні політичні рамки для Партнерства заради миру (ПЗМ) – програми практичного співробітництва між НАТО та окремими країнами-партнерами. Усі члени ПЗМ є також членами РЄАП.

У межах ПЗМ особлива увага приділяється індивідуальним програмам з урахуванням конкретних потреб даної країни. Індивідуальні програми партнерства (ІПП) є дворічними програмами, укладеними на основі широкого спектра заходів, відібраних з Робочої програми партнерства. Робоча програма партнерства пропонує заходи у 20 галузях – від оборонної політики і планування, цивільно-військових відносин, освіти і підготовки до протиповітряної оборони, зв'язку та інформаційних систем, врегулювання кризових ситуацій та планування на випадок надзвичайних ситуацій.

Еволюція партнерства

РЄАП було утворено 1997 року на заміну Раді північноатлантичного співробітництва (РПАС) та з метою включення до її складу західноєвропейських партнерів. РПАС було утворено у грудні 1991 року після закінчення холодної війни і розпуску Варшавського пакту. Вона об'єднала країни -- члени НАТО і, на початковому етапі, дев'ять колишніх членів Варшавського пакту в межах нового консультативного форуму.

Установче засідання РПАС відбулося 20 грудня 1991 року, саме в той час, коли припинив своє існування Радянський Союз. Водночас 11 колишніх радянських республік стали членами нової Співдружності Незалежних Держав (СНД). У березні 1992 року коло учасників РПАС розширили, включивши туди усіх членів СНД, а до червня 1992 року членами РПАС стали також Грузія і Албанія.

На Брюссельському саміті НАТО в січні 1994 року була започаткована програма „Партнерство заради миру” (ПЗМ), спрямована на зміцнення стабільності і безпеки в Європі. Запрошення до участі в ПЗМ були адресовані усім державам РПАС та іншим державам -- членам Наради з безпеки та співробітництва у Європі (нині – Організація з безпеки та співробітництва у Європі), що мали здатність і бажання брати участь у ПЗМ.

У 1998 році 46 тодішніх держав -- членів РЄАП заснували Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи (ЄАЦКРК). Він координує реагування за надзвичайних ситуацій на природні і техногенні катастрофи у регіоні. Щороку він проводить масштабні навчання з реалістичним сценарієм для відпрацювання ефективної взаємодії.

На Вашингтонському саміті НАТО у квітні 1999 року було схвалено звіт “До партнерства XXI століття: вдосконалення партнерства та його оперативної складової”, що проклав шлях до вдосконалення здатності Альянсу та партнерів діяти спільно.

На Празькому саміті НАТО у листопаді 2002 року були прийняті рішення, спрямовані на подальше вдосконалення і раціоналізацію партнерства через об'єднання механізмів політичного діалогу і співробітництва. У Празі лідери країн Альянсу закликали партнерів приєднатися до виконання Індивідуального плану дій партнерства і схвалили План дій Партнерства проти тероризму.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов'язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Заява голови засідання Ради євроатлантичного партнерства на найвищому рівні, Стамбул, 29 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-099e.htm>

Євроатлантичне партнерство – зміна пріоритетів і оновлення,
23 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/basictxt/b040623e.htm>

План дій партнерства з розбудови оборонних інституцій,
7 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/basictxt/b040607e.htm>

Звіт про План дій Партнерства проти тероризму, 23 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/basictxt/b040623be.htm>

Звіт про комплексний огляд Ради євроатлантичного партнерства і
Партнерства заради миру, Прага, 22 листопада 2002 року. Головний
документ з поясненнями щодо еволюції програм партнерства НАТО,
майбутніх перспектив та механізмів партнерства
<http://www.nato.int/docu/basictxt/b021121a.htm>

Робоча програма партнерства на 2002-2003 рр.: тут подано список
усіх заходів, запропонованих органами НАТО (штабами, установами і
школами) і членами НАТО та країнами-партнерами в межах ПЗМ
<http://www.nato.int/pfp/docu/pwp0203/pwp0203.htm>

Основний документ “До партнерства XXI століття: вдосконалення
партнерства та його оперативної складової”, 15 червня 1999 року
<http://www.nato.int/pfp/docu/d990615g.htm>

Резюме голови засідання РСАП на найвищому рівні, Вашингтон,
25 квітня 1999 року
<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-067e.htm>

Заключне комюніке засідання міністрів Північноатлантичної ради у
Сінтрі, Португалія, 29 травня 1997 року, що містить оголошення про
утворення РСАП і зміцнення ПЗМ (параграф 2)
<http://www.nato.int/docu/pr/1997/p97-065e.htm>

Модуль з правовими і політичними текстами та офіційними заявами
щодо Ради євроатлантичного партнерства і Партнерства заради
миру, включно з текстом запрошення до участі в ПЗМ, Рамковим
документом ПЗМ, Основоположним документом РСАП, Планами дій
та Робочими планами
<http://www.nato.int/issues/eapc/eapc-off-text.htm>

Офіційні тексти, пов'язані з ПЗМ, включно з комюніке засідання на
рівні міністрів і Робочими програмами партнерства
<http://www.nato.int/issues/pfp/pfp.htm>

Країни -- члени РЄАП, з електронними виходами на
національні сайти

<http://www.nato.int/pfp/eapc-cnt.htm>

Члени ПЗМ у хронологічному порядку підписання Рамкового
документа

<http://www.nato.int/pfp/sig-date.htm>

Святкування десятої річниці Партнерства заради миру,
10 січня 2004 року

<http://www.nato.int/docu/update/2004/01-january/e0110b.htm>

Святкування десятої річниці партнерства і співпраці,
26 жовтня 2001 року

<http://www.nato.int/docu/update/2001/1022/e1026a.htm>

Цільовий фонд Партнерства заради миру

<http://www.nato.int/pfp/trust-fund.htm>

Веб-сайт Євроатлантичного центру координації реагування
на катастрофи (ЄЦКРК)

<http://www.nato.int/eadrcc/home.htm>

Відеоінтерв'ю Роберта Сіммонса, заступника помічника
Генерального секретаря з питань співробітництва у галузі безпеки і
партнерства і Спеціального представника для Кавказу і Середньої
Азії, вересень 2004 року

<http://www.nato.int/multi/video/2004/040910-simmons/v040910e.htm>

ПОЛІТИКА ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ НАТО

Стамбульський саміт став першим, який відвідали лідери семи нових членів Альянсу від часу їх вступу в НАТО у березні 2004 року. Сім колишніх країн-партнерів офіційно стали членами НАТО 29 березня 2004 року – Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія, відтак, загальна кількість членів Альянсу зросла до 26. Їх запросили розпочати переговори з НАТО про вступ на Празькому саміті у листопаді 2002 року.

У Стамбулі лідери держав Альянсу ще раз підтвердили, що двері НАТО залишаються відкритими для нових членів і що сім країн, які щойно вступили до Альянсу, не будуть останніми. Саміт привітав досягнення Албанії, Хорватії та колишньої Югославської Республіки Македонія* у рамках Плану підготовки до членства (ППЧ) і відзначив їхній внесок до регіональної стабільності і співпраці. Члени Альянсу побажали успіху цим країнам і закликали їх до подальшої роботи у впровадженні необхідних реформ. Вони також зобов'язалися і надалі допомагати їм у здійсненні реформ. Лідери країн Альянсу доручили міністрам закордонних справ НАТО проаналізувати досягнення країн, що прагнуть вступу до НАТО і представити відповідний звіт до наступного саміту, на якому розглядатимуть питання щодо потенційних нових членів.

Відповідно до статті 10 Північноатлантичного договору, члени НАТО можуть запросити приєднатися до Договору будь-яку іншу європейську державу, здатну забезпечити дотримання принципів Вашингтонського договору і робити внесок у безпеку північноатлантичного регіону.

Шлях до членства в НАТО

Від 1999 року країни, що прагнуть вступити до НАТО, беруть участь у ППЧ, програмі, спрямованій на підтримку країн-партнерів, які мають намір вступити до НАТО, досягти стандартів Альянсу і готуватися до майбутнього потенційного членства. На початку кожного етапу ППЧ, учасники програми подають Щорічну національну програму з переліком цілей політико-економічних, оборонно-військових реформ, реформ у галузі забезпечення ресурсів, а також безпеки і права. Ці цілі є основою для наступних етапів циклу ППЧ, що передбачають обговорення між окремими країнами-кандидатами і членами Альянсу, можливу допомогу НАТО у конкретних галузях і, нарешті, оцінку досягнутого прогресу Альянсом. Участь у ППЧ не гарантує позитивне рішення Альянсу щодо майбутнього членства, проте великою мірою

сприяє цьому процесу. Нині у ППЧ беруть участь Албанія, Хорватія і колишня Югославська Республіка Македонія*.

НАТО оцінює кандидатуру кожної країни індивідуально, на основі досягнень у виконанні ППЧ. Країни можуть потім отримати офіційне запрошення НАТО розпочати переговори про вступ до Альянсу. Після отримання запрошення основні етапи процесу такі:

- переговори про вступ з представниками НАТО;
- запрошені надсилають листи про наміри до НАТО, разом з графіками термінів завершення реформ, що здійснюються у межах процесу ППЧ;
- країни НАТО підписують протоколи про вступ;
- країни НАТО ратифікують протоколи про вступ;
- Генеральний секретар запрошує потенційних нових членів приєднатися до Північноатлантичного договору;
- запрошені приєднуються до Північноатлантичного договору відповідно до їхніх національних процедур;
- після передачі офіційних інструментів приєднання до Державного департаменту США, який є депозитарієм Договору, запрошені стають членами НАТО.

Попередні раунди розширення

Від часу утворення НАТО 1949 року Альянс приймав нових членів п'ять разів: в 1952, 1955, 1982, 1999 та 2004 роках. Перший раунд розширення відбувся 1952 року, коли до Альянсу вступили Греція і Туреччина, що дало можливість поширити зону безпеки і стабільності на Південно-Східну Європу. Три роки по тому, 1955 року, 15-м членом НАТО стала Федеративна Республіка Німеччина. Іспанія стала 16-м членом НАТО, коли вступила до Альянсу в 1982 році. Після воз'єднання Німеччини 1990 року цілісна Німеччина, включно з територією колишньої Німецької Демократичної Республіки, стала членом НАТО.

Падіння Берлінського муру і розпуск Варшавського пакту після закінчення холодної війни відкрили можливість подальшого розширення НАТО. Нові демократичні держави Центральної та Східної Європи прагнули вступу до НАТО з метою інтеграції до євроатлантичних інституцій і гарантування своєї безпеки.

1995 року Альянс оприлюднив результати проведеного Дослідження про розширення НАТО, в якому було розглянуто переваги прийняття нових членів і шляхи їх приєднання до Альянсу. За висновками Дослідження, закінчення холодної війни створило унікальну

можливість розбудови надійнішої системи безпеки в євроатлантичному регіоні, а розширення НАТО сприяло б зміцненню стабільності і безпеки для всіх.

Чеську Республіку, Угорщину і Польщу запросили розпочати переговори про вступ на Мадридському саміті Альянсу 1997 року, а 12 березня 1999 року ці країни стали першими колишніми членами Варшавського пакту, які вступили до НАТО.

Болгарію, Естонію, Латвію, Литву, Румунію, Словаччину та Словенію запросили розпочати переговори про вступ на Празькому саміті Альянсу 2002 року, а 29 березня 2004 року ці країни стали членами Альянсу. Це був найбільший раунд розширення в історії Альянсу.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Північноатлантичний договір (або Вашингтонський договір) – установчий документ Альянсу (містить 14 статей)
<http://www.nato.int/docu/basicxt/treaty.htm>

Дослідження про розширення НАТО, оприлюднене главами держав та урядів – учасниками засідання Північноатлантичної ради, Брюссель, 3 вересня 1995 року. У дослідженні йдеться про те, “як і чому” відбувалось розширення НАТО
<http://www.nato.int/docu/basicxt/enl-9501.htm>

Офіційний документ Плану підготовки до членства
<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm>

РОЗВИТОК СПІВПРАЦІ РОСІЇ І НАТО

Стамбульський саміт відзначив розвиток за два роки співробітництва Росії і НАТО в багатьох галузях діяльності, чому передувало створення Ради Росія -- НАТО (PPH) у травні 2002 року. Наприкінці першого дня саміту, Рада Росія -- НАТО провела засідання на рівні міністрів закордонних справ для обговорення питань Афганістану, Балкан, Іраку, боротьби проти тероризму і розповсюдження зброї масового знищення. На окремих прес-конференціях після зустрічі Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер і російський міністр закордонних справ Сергій Лавров підкреслили зміцнення співробітництва між Альянсом і Росією.

Російський міністр закордонних справ оголосив, що Росія пропонує підтримати трьома кораблями операцію "Ектив ендевор", що є військово-морською операцією Альянсу моніторингу і спостереження у Середземномор'ї. Генеральний секретар НАТО привітав цю пропозицію, яку він назвав "добрим і достойним прикладом співробітництва у нашій спільній боротьбі проти тероризму". Північноатлантична рада ухвалила в цілому рішення щодо підтримки Росією операції "Ектив ендевор" відповідно до узгоджених процедур.

У Стамбулі PPH також обговорила потенційне співробітництво у вирішенні питань, пов'язаних з Афганістаном і привітала пропозицію Росії надати практичну підтримку Міжнародним силам сприяння безпеці (МССБ). Міністри також висловили підтримку Тимчасовому уряду Афганістану у здійсненні його Національної стратегії наркоконтролю та реформування сектора оборони та безпеки, а також і міжнародним зусиллям, спрямованим на протидію вирощуванню опіумного маку та виробництву і транзиту наркотиків. З цієї метою міністри доручили постійній сесії PPH організувати засідання, за участю національних експертів, для визначення і розробки можливих конкретних заходів та напрямів практичного співробітництва у цій галузі.

27 міністрів -- учасників засідання Ради Росія -- НАТО домовилися щодо початку другого етапу Дослідження з питань оперативної сумісності в забезпеченні протиракетної оборони театру бойових дій під егідою PPH, мета якого -- визначити, яким чином можуть взаємодіяти протиракетні системи НАТО і Росії. Вони схвалили результати навчань "Калінінград-2004" з планування і реагування на надзвичайні ситуації, що відбулися 22-25 червня 2004 року і на яких НАТО, Росія та країни-партнери випробували свої можливості спільного реагування на катастрофи. Міністри також відзначили прогрес у здійсненні ініціативи PPH щодо забезпечення хімічного,

біологічного та радіологічного захисту, метою якої є вдосконалення спроможності швидкого реагування на надзвичайні ситуації та терористичні дії.

Генеральний секретар НАТО сказав, що то була позитивна, результативна робоча зустріч. Проте він визнав: “Члени Альянсу і Росія погодилися не в усьому”. Він пояснив: “Члени НАТО висловили занепокоєння щодо дотримання Росією зобов’язань, взятих п’ять років тому у цьому ж місті щодо виведення військових контингентів із сусідніх країн, Молдови та Грузії”. Проте і він, і російський міністр закордонних справ погодилися щодо важливості адаптованого до нових умов Договору про звичайні збройні сили в Європі (ЗЗСЄ), який Генеральний секретар НАТО назвав “невід’ємною складовою європейської безпеки”.

Рада Росія -- НАТО

Рада Росія -- НАТО (РРН) є головним механізмом співробітництва Альянсу і Росії. У цьому форумі члени НАТО і Росія є рівноправними учасниками і розвивають співробітництво в галузях, що становлять спільну заінтересованість.

У рамках РРН члени НАТО і Росія розвивають важливий процес консультацій через постійний політичний діалог з поточних питань міжнародної безпеки. На цьому форумі відбуваються конструктивні обміни думками, зокрема, щодо ситуації на Балканах, в Афганістані, у Грузії, на розширеному Близькому Сході, а також обговорюються шляхи протидії загрозі, яку становлять афганські наркотики для євроатлантичного регіону. РРН також розглядає шляхи трансформації результатів політичного діалогу в конкретні політичні ініціативи.

Основні галузі співробітництва

РРН також досягла значного прогресу в практичному співробітництві. Основні галузі співпраці включають боротьбу проти тероризму, врегулювання кризових ситуацій, протиракетну оборону на театрі бойових дій, нерозповсюдження зброї масового знищення, співробітництво між військовими і оборонну реформу. Росія також співпрацює з НАТО в управлінні повітряним рухом, плануванні на випадок надзвичайних ситуацій, науковому співробітництві та охороні довкілля.

У межах боротьби проти тероризму відбувається регулярний обмін інформацією, проводяться детальні консультації, здійснюється спільний аналіз загроз і планування на випадок надзвичайних ситуацій в умовах терористичних нападів, а також проводяться дослідження щодо ролі збройних сил у боротьбі з тероризмом. Члени НАТО і Росія також співпрацюють в галузях, опосередковано пов'язаних з тероризмом, таких як контроль на кордонах, нерозповсюдження зброї масового знищення, управління повітряним рухом та ядерна безпека.

7 вересня 2004 року, після терористичних актів на території Російської Федерації, Рада Росія -- НАТО зібралася на надзвичайну сесію вперше за більш ніж два роки її існування. Рада рішуче засудила жорстокі терористичні акти, кульмінацією яких стала загибель сотень дітей та цивільних громадян у Беслані в Північній Осетії. Посли РРН також висловили рішучий намір підвищувати ефективність спільних зусиль у боротьбі проти загрози тероризму, зокрема, приділити пріоритетну увагу розробці плану дій для координації практичного співробітництва під егідою РРН.

Активна співпраця триває також у галузі врегулювання кризових ситуацій. У вересні 2002 року Рада Росія -- НАТО схвалила загальну концепцію спільних операцій з підтримання миру з урахуванням досвіду співпраці на Балканах. Триває робота з розробки процедур забезпечення співпраці в межах операцій реагування на кризи.

До 2003 року Росія надавала найбільший контингент з-поміж країн, які не є членами НАТО, до очолюваних НАТО миротворчих операцій на Балканах. Росія бере участь у військових навчаннях ПЗМ, а російські офіцери співпрацюють з офіцерами НАТО в Центрі координації партнерства при штабі Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі в Монсі, Бельгія.

У галузі забезпечення протиракетної оборони на театрі воєнних дій (ПРО) в 2003 році було розпочато дослідження для оцінки можливого рівня сумісності між системами ПРО НАТО і Росії. У вересні 2003 року схвалено експериментальну оперативну концепцію ПРО. Обидві сторони також розглядають питання захисту проти використання терористами балістичних ракет та ядерних, біологічних і хімічних речовин.

Члени Альянсу і Росія готують спільну оцінку глобальних тенденцій у розповсюдженні зброї масового знищення та засобів її доставки і планують інші спільні проекти. У Польщі 11-13 грудня 2003 року було

проведено робочий семінар для дослідження можливостей практичного співробітництва у забезпеченні захисту проти хімічної та біологічної зброї.

З огляду на можливі спільні операції Рада Росія -- НАТО також здійснює програму розвитку оперативної сумісності між збройними силами НАТО і Росії. Поміж перспективних галузей співробітництва – підготовка і навчання, співробітництво у галузі матеріально-технічного забезпечення і морські пошуково-рятувальні операції. У лютому 2003 року було підписано Рамкову угоду про співпрацю в межах морських пошуково-рятувальних операцій. НАТО і Росія також завершують роботу над Угодою про статус збройних сил в межах ПЗМ. Російське військове представництво місії Росії при НАТО, а також Місія військових зв'язків НАТО у Москві робитимуть внесок у подальше вдосконалення зв'язку і координації між НАТО і російським військовим керівництвом.

У межах проведення оборонної реформи також здійснюється ряд ініціатив, спрямованих на вдосконалення управління людськими і фінансовими ресурсами, вирішення макроекономічних, фінансових і соціальних питань, забезпечення конверсії оборонної промисловості і планування збройних сил. У Москві в липні 2002 року відкрився центр перепідготовки, метою якого є надання допомоги звільненим у запас офіцерам збройних сил у процесі інтеграції до цивільного життя.

Росія має дипломатичну місію при штаб-квартирі НАТО і Російський відділ військових зв'язків, які забезпечують ефективне управління дедалі активнішим практичним співробітництвом з двома стратегічними командуваннями Альянсу.

У Москві Інформаційний центр НАТО відповідає за роз'яснення діяльності НАТО і поширення інформації про переваги партнерства Росія – НАТО, Місія військових зв'язків надає допомогу в забезпеченні прозорості і координації у військовій галузі.

Еволюція відносин Росія -- НАТО

Відносини Росія -- НАТО офіційно почалися 1991 року на установчій сесії Ради північноатлантичного співробітництва, яку НАТО створила по закінченні холодної війни як форум для консультацій з метою розбудови нових відносин співпраці з країнами Центральної та Східної Європи. Саме в час роботи цієї сесії розпався Радянський Союз. Кількома роками пізніше, 1994 року, Росія приєдналася до програми „Партнерство заради миру”.

1996 року російський миротворчий контингент було розгорнуто у Боснії та Герцеговині, щоб разом зі своїми Партнерами з країн-союзників нести службу в очолюваних НАТО Силах втілення (ІФОР), а пізніше – Стабілізаційних силах (СФОР). Серед формувань, наданих країнами, що не були членами НАТО, російський контингент був найбільшим.

27 травня 1997 року у Парижі було підписано Основоположний акт про взаємні відносини, співробітництво та безпеку між НАТО та Російською Федерацією, що забезпечив інституційні рамки відносин Росія -- НАТО. У цьому документі Росія і НАТО висловили намір розвивати якісно нові відносини на основі взаємної заінтересованості, прозорості, ефективного та сталого партнерства. Вони також заявили про намір будувати сильну, мирну і неподільну Європу. Було утворено Постійну спільну раду (ПСР) як форум для регулярних консультацій з питань безпеки, що становлять спільний інтерес і сприяють зміцненню взаємної довіри через діалог.

У березні 1999 року розбіжності щодо повітряної кампанії НАТО в Косові призвели до тимчасового припинення Росією її участі в ПСР. Однак реалізація певних спільних ініціатив тривала без перерви, зокрема тих, що стосувалися підтримки миру у Боснії та Герцеговині. Більше того, Росія відіграла важливу дипломатичну роль у врегулюванні кризи в Косові і у червні 1999 року: коли в провінції було розгорнуто Сили НАТО в Косові (КФОР) у їх складі був і російський миротворчий контингент.

У межах контактів між НАТО та Росією, що відбувалися на високому рівні впродовж перших місяців після терористичних нападів на Сполучені Штати 11 вересня 2001 року, зокрема – двох зустрічей між Генеральним секретарем НАТО лордом Робертсоном і російським Президентом Володимиром Путіним та зустрічі Росія – НАТО на рівні міністрів закордонних справ у грудні 2001 року – вивчалися можливі шляхи активізації відносин Росія -- НАТО та наповнення їх суттєвим практичним змістом. В результаті інтенсивних переговорів було досягнуто домовленості щодо ухвалення спільної декларації „Відносини Росія -- НАТО: нова якість”, яку було підписано главами держав і урядів країн Альянсу та Росії у Римі 28 травня 2002 року. На основі даної декларації засновано нинішню Раду Росія -- НАТО.

Офіційні документи та додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Заява голови засідання Ради Росія – НАТО на рівні міністрів
закордонних справ, Стамбул, 28 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p040628e.htm>

Заява міністрів оборони на засіданні Ради Росія -- НАТО 1 грудня
2003 року; окреслення галузей співробітництва
<http://www.nato.int/docu/pr/2003/p031201e.htm>

Саміт Росія – НАТО в Римі, 28 травня 2002 року; основні тексти та
документи
<http://www.nato.int/docu/comm/2002/0205-rome/0205-rome.htm>

Міністри закордонних справ у межах Постійної спільної ради Росія --
НАТО вирішують утворити нову раду; 6-7 грудня 2001 року
<http://www.nato.int/docu/pr/2001/p011207e.htm>

Саміт Росія -- НАТО у Парижі, 27 травня 1997 року;
основні тексти (включно з Основоположним актом) та інша
інформація щодо розвитку відносин Росія -- НАТО
<http://www.nato.int/docu/comm/1997/970527/home.htm>

Підписання Меморандуму про взаєморозуміння у галузі планування
з надзвичайних ситуацій та готовності до катастроф; 20 березня
1996 року
<http://www.nato.int/docu/pr/1996/p96-044e.htm>

Модуль з ключовими фактами і текстами про відносини Росія -- НАТО
<http://www.nato.int/issues/nato-russia/nato-russia.htm>

“Боротьба з тероризмом – одне з ключових завдань”. Стаття
генерала Гаральда Куята -- голови Військового комітету, “Красная
Звезда”, 25 грудня 2002 року. Матеріал містить докладну оцінку
співробітництва між військовими у таких сферах: боротьба проти
тероризму, оборонна реформа, пошуково-рятувальні операції на
морі, військові навчання і підготовка, матеріально-технічне
забезпечення
<http://www.nato.int/docu/articles/2002/a021225a.htm>

“Загрози балістичних ракет: стратегічний виклик для НАТО і Росії”

Стаття тодішнього помічника Генерального секретаря із
забезпечення оборони Роберта Белла, опублікована в газеті

“Красная Звезда” 27 лютого 2003 року

<http://www.nato.int/docu/articles/2003/a030227a.htm>

Створення Центру Росія –НАТО з перепідготовки звільнених у запас
військових, 2 липня 2002 року

<http://www.nato.int/docu/update/2002/07-july/e0702b.htm>

ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО

Стамбульський саміт визначив шляхи подальшого розвитку співробітництва Україна – НАТО . На початку другого дня Стамбульського саміту відбулося засідання Комісії Україна -- НАТО (КУН) на рівні глав держав та урядів. На зустрічі з пресою, що відбулася після цього, Генеральний секретар НАТО назвав обговорення з Президентом Леонідом Кучмою “дуже відкритими, відвертими і конструктивними”.

Він зауважив, що партнерство між Альянсом та Україною “стабільне і розвивається”. У вступній промові перед засіданням КУН він сказав: “Союзники і надалі мають твердий намір розвивати активне, результативне та інтенсивне партнерство з Україною”. Політичні, економічні та оборонні принципи та цілі цього партнерства, а також ті, що пов’язані з питаннями безпеки, викладено у Плані дій Україна -- НАТО, ухваленому на Празькому саміті 2002 року, де відбулося засідання КУН на рівні міністрів закордонних справ.

Лідери НАТО дали схвальну оцінку участі України у міжнародних операціях з підтримання миру, зокрема в складі сил під проводом НАТО у Косові (КФОР). У межах українсько-польського батальйону український контингент входить до складу Багатонаціональної бригади КФОР “Північний Схід”. Україна також надає підтримку Міжнародним силам сприяння безпеці в Афганістані. КУН привітала пропозицію України підтримати операцію “Ектив ендевор” у Середземномор’ї.

До проведення саміту, під час Консультацій Україна – НАТО на рівні міністрів оборони, що відбулися у Варшаві 7 червня 2004 року, Альянс та Україна підписали Меморандум про взаєморозуміння у галузі військово-транспортної авіації і привітали недавнє набуття чинності Меморандумом про взаєморозуміння щодо підтримки операцій НАТО. За умовами останнього, Україна надаватиме цивільну і військову допомогу збройним силам Союзників і Партнерів, що проводять навчання або перебувають транзитом на її території.

На засіданні КУН в межах Стамбульського саміту було обговорено можливість створення Цільового фонду ПЗМ для надання Україні допомоги в утилізації надлишкових боєприпасів, легких озброєнь та стрілецької зброї. Генеральний секретар НАТО зазначив: “Якщо цей проект буде започатковано, це дасть можливість зменшити загрозу, яку ці арсенали становлять як для українців, так і для всіх нас”.

Лідери країн Альянсу привітали прагнення України щодо цілковитої інтеграції до євроатлантичних структур. Така інтеграція “потребує водночас відданості найвищим цінностям, на яких ґрунтується Альянс”, - підкреслив Генеральний секретар НАТО. Глави держав НАТО наголосили, що керівництво України повинне зміцнити демократію та верховенство права і забезпечити свободу слова, засобів масової інформації та проведення вільних і справедливих президентських виборів.

Основні галузі співробітництва

НАТО і Україна співпрацюють у широкому діапазоні питань, серед яких: оборонна реформа, боротьба з тероризмом, підтримання миру, планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, забезпечення готовності до катастроф, політична співпраця з питань регіональної безпеки, військове співробітництво, а також наука і техніка. Консультації відбуваються в рамках Комісії Україна -- НАТО, заснованої відповідно до Хартії про Особливе партнерство 1997 року. Ця Хартія є основоположним документом, що визначає відносини між Альянсом та Україною.

Важливий крок у розвитку цих відносин зроблено у листопаді 2002 року, коли КУН ухвалила План дій Україна -- НАТО. Мета Плану – “чітко визначити стратегічні цілі та пріоритети України у здійсненні прагнень щодо цілковитої інтеграції до євроатлантичних структур безпеки і визначити стратегічні рамки поточної та майбутньої співпраці Україна – НАТО на основі Хартії”. План дій визначає спільно узгоджені принципи і цілі, що охоплюють політичні та економічні питання, питання інформації та її захисту, безпеки і оборони, а також правові аспекти.

Щорічні цільові плани, які містять конкретні заходи, що повинні виконуватись Україною, та спільні дії Україна -- НАТО, сприяють досягненню цілей, визначених Планом дій. Двічі на рік відбуваються зустрічі щодо оцінки стану виконання відповідних планів, щорічно готуються звіти про виконану роботу, щоб дати можливість Комісії Україна -- НАТО проаналізувати поступ у досягненні цілей, визначених в Плані дій.

Реформування сектора оборони й безпеки, а також врегулювання наслідків цього процесу є ключовими пріоритетами для України, яка завершила проведення комплексного оборонного огляду. Офіс зв'язку НАТО допомагає Україні в реалізації реформ, спрямованих на зміцнення демократичного і цивільного контролю над збройними

силами, поліпшення сумісності зі збройними силами країн НАТО і перетворення численного українського війська, що базується на системі призову, на професійну, меншу за розміром і мобільнішу армію.

Поміж інших заходів співпраці – програми перепідготовки для військових офіцерів (навчання іноземних мов, курси з управління в галузі планування оборони, людських ресурсів та оборонної конверсії), реструктуризація, скорочення та конверсія оборонної промисловості, навчання та підготовка щодо поліпшення оперативної сумісності української армії зі збройними силами країн НАТО, перепідготовка звільнених у запас військових офіцерів до цивільної роботи, а також військова підготовка офіцерів дійсної служби. Розроблено також проекти роботи Цільових фондів ПЗМ з метою надання Україні допомоги в проведенні безпечної утилізації протипіхотних мін.

Україна активно підтримує зусилля НАТО, спрямовані на зміцнення євроатлантичної безпеки. У межах боротьби проти тероризму Україна відкрила свій повітряний простір для авіації Союзників, задіяної до виконання антитерористичної операції в Афганістані, і надала свою військово-транспортну авіацію для перевезення військ Союзників.

Україна також надала війська для виконання місії з підтримання миру в Косові під проводом НАТО і має другий за чисельністю контингент у очолюваній Польщею багатонаціональній дивізії в Іраку, де чисельність її військ на театрі сягає 1600.

Ліквідація наслідків катастроф і, зокрема, запобігання повеням з використанням механізму спільного планування та масштабних багатонаціональних навчань – ще один важливий аспект співпраці НАТО --Україна. НАТО вже тричі надала допомогу Україні у ліквідації наслідків великих повеней: 1995, 1998 і 2001 років.

Центр інформації та документації НАТО в Києві також працює з представниками української влади та громадянського суспільства для поліпшення розуміння громадськістю цілей і ролі співпраці НАТО --Україна. З цією метою у різних регіонах України щорічно проводяться різні семінари, організовані Центром, або в партнерстві з місцевими чи загальнонаціональними організаціями.

Еволюція відносин Україна -- НАТО

Відносини Україна -- НАТО офіційно розпочалися 1991 року, коли Україна приєдналася до Ради євроатлантичного співробітництва, відразу по досягненні незалежності після розпаду Радянського Союзу. Через кілька років, у 1994 році, Україна стала першою країною Співдружності Незалежних Держав, що приєдналася до програми "Партнерство заради миру".

Невдовзі після цього Україна продемонструвала готовність робити внесок у зміцнення євроатлантичної безпеки своєю практичною участю в операціях 90-х років з підтримання миру під проводом НАТО на Балканах. Першу заяву про намір України активізувати інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур зафіксовано у Хартії про Особливе партнерство 1997 року, в якій також наголошується важливість незалежної, стабільної і демократичної України для європейської стабільності. НАТО, її країни-члени та Україна заявили про готовність до подальшого розширення і зміцнення співпраці та розвитку особливого і ефективного партнерства, що сприяло б забезпеченню стабільності та захисту загальноєвропейських демократичних цінностей.

Хартія затвердила принципи і механізми подальшого розвитку відносин Україна -- НАТО, визначила сфери для консультацій і співпраці та заснувала Комісію Україна -- НАТО для забезпечення поступу у цьому напрямку. Впродовж наступних п'яти років було розроблено широку програму співпраці у багатьох галузях, серед яких, зокрема, – оборонна реформа, економічні аспекти оборони, співробітництво між військовими, озброєння, планування з надзвичайних ситуацій цивільного характеру, наука і техніка.

Відносини між країнами НАТО та Україною зазнали спаду у 2002 році, коли Альянс висловив глибоку стурбованість твердженнями про те, що Україна, за схвалення вищого державного керівництва, передала Іраку обладнання протиповітряної оборони. Проте Альянс продовжував співпрацю з Україною, демонструючи відданість країнам-членів ідеї розбудови міцних відносин з Україною та заохочення країни до подальшого поступу на шляху євроатлантичної інтеграції.

У травні 2002 року, напередодні п'ятої річниці особливого партнерства Президент Леонід Кучма рішуче оголосив про кінцеву мету України стати членом НАТО. У відповідь на цю заяву, на зустрічі, що відбулася того ж місяця у Рейк'явіку, міністри закордонних справ НАТО домовилися зі своїм українським колегою дослідити шляхи піднесення відносин Україна -- НАТО на якісно новий рівень. Це

рішення проклало шлях до ухвалення Плану дій Україна -- НАТО міністрами закордонних справ України та країн Альянсу на зустрічі в Празі у листопаді 2002 року.

Офіційні документи та додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою

<http://www.nato.int>

Заява голови засідання Комісії Україна -- НАТО, Стамбул, 28 червня 2004 року

<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-104e.htm>

Цільовий план Україна -- НАТО на 2004 рік у рамках Плану дій Україна -- НАТО

<http://www.nato.int/docu/basictxt/b040331e.pdf>

Цільовий план Україна -- НАТО на 2003 рік у рамках Плану дій Україна -- НАТО

<http://www.nato.int/docu/basictxt/b030324e.pdf>

Хартія про Особливе партнерство Україна -- НАТО, 9 липня 1997 року

<http://www.nato.int/docu/basictxt/ukrchrt.htm>

Модуль з відносин Україна -- НАТО

<http://www.nato.int/issues/nato-ukraine/index.html>

ВДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОГО ДІАЛОГУ

Стамбульський саміт прийняв рішення, спрямовані на вдосконалення Середземноморського діалогу Альянсу з Алжиром, Єгиптом, Ізраїлем, Йорданією, Мавританією, Марокко і Тунісом. Пояснюючи нові характеристики Середземноморського діалогу, Генеральний секретар НАТО сказав, що його буде зроблено “більш практичним, орієнтованим на змістовне співробітництво”. Це включає поглиблення поточного політичного діалогу, досягнення оперативної сумісності, надання допомоги в здійсненні оборонної реформи і участь в боротьбі з тероризмом.

Цих цілей можна досягнути через зміцнення співпраці у кількох пріоритетних галузях, а саме:

- роз'яснення процесу трансформації НАТО і аспектів співпраці через спільні заходи громадської дипломатії;
- забезпечення демократичного контролю над збройними силами і сприяння прозорості в національному оборонному плануванні і формуванні бюджету;
- боротьба з тероризмом через ефективний обмін розвідданими і військово-морське співробітництво;
- підтримка діяльності Альянсу у протистоянні загрозам, що їх становить зброя масового знищення та засоби її доставки;
- розвиток співпраці у галузі безпеки кордонів, в якій НАТО може забезпечити підвищення ефективності;
- розвиток співпраці в галузі планування на випадок надзвичайних ситуацій;
- і розвиток співпраці між військовими через участь у обраних військових навчаннях та пов'язаних з ними освітніх та підготовчих заходах, що сприятиме підвищенню ефективності можливої участі Середземноморських партнерів в операціях під проводом НАТО.

Країни Середземноморського діалогу також отримали запрошення взяти участь у військово-морській операції “Ектив ендевор” – операції спостереження і контролю, що здійснюється в Середземному морі. НАТО розпочала діалог з середземноморськими країнами в 1994 році. Мета Середземноморського діалогу – встановити хороші відносини та забезпечити взаєморозуміння і довіру з країнами Середземномор'я, сприяти регіональній безпеці і стабільності та виправити хибне уявлення про політику і цілі НАТО. Ця ініціатива розвивається поетапно, що дає можливість збільшувати кількість учасників і розвивати форми співпраці. Учасникам пропонують однакову основу для співпраці і обговорення питань з НАТО,

загалом, діяльність в межах Діалогу здійснюється на засадах самофінансування, хоча Альянс може розглядати окремі запити про надання фінансової допомоги.

Група Середземноморського співробітництва є форумом, на якому відбуваються регулярні політичні обговорення між країнами НАТО та окремими учасниками. Обговорення можуть проводитись на різних рівнях, а також відбуваються багатосторонні зустрічі з усіма учасниками Середземноморського діалогу, які, як правило, проводяться після кожного засідання на міністерському або найвищому рівні, або коли виникають виняткові обставини. Так сталося 23 жовтня 2001 року, коли було скликано зустріч для роз'яснення позиції НАТО щодо реагування на терористичні напади 11 вересня 2001 року на Сполучені Штати.

Щорічна Робоча програма існує з 1997 року. Серед визначених програмою галузей співпраці – інформаційна діяльність, врегулювання кризових ситуацій, оборонна політика і стратегія, питання, пов'язані з легкою та стрілецькою зброєю, глобальна програма боротьби із застосуванням протипіхотних мін, нерозповсюдження ЗМЗ, наука і охорона довкілля. Складовою програми є також військове співробітництво. Наприклад, представники країн Середземноморського діалогу навчаються на курсах у школах НАТО і спостерігають за і/або беруть участь у військових навчаннях НАТО.

З часу проведення Празького саміту, що відбувся у листопаді 2002 року, відбувається розширення практичної співпраці і підвищення ефективності діалогу з питань безпеки, що становлять спільний інтерес, таких як тероризм. Серед заходів, спрямованих на вдосконалення Діалогу – регулярний процес консультацій, орієнтований на національний підхід до співпраці, визначення конкретних заходів, таких як поліпшення здатності країн Діалогу робити внесок до очолюваних НАТО операцій поза межами дії статті 5, оборонна реформа і економіка, консультації з питань безпеки кордонів, врегулювання наслідків катастроф.

Ініціатива НАТО доповнює зусилля інших міжнародних організацій, таких як Барселонський процес Європейського Союзу (Євро-Середземноморське партнерство) та Середземноморська ініціатива Організації з безпеки та співробітництва в Європі.

Офіційні документи і додаткова інформація

Зверніться до електронної версії “Довідника читача”, щоб перейти до інших сторінок, пов’язаних з цією темою
(<http://www.nato.int>)

Вдосконалення Середземноморського діалогу, Стамбул 28 червня 2004 року
<http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/docu-meddial.htm>

Робоча програма Середземноморського діалогу 2003 року
<http://www.nato.int/med-dial/2003/mdwp-2003.pdf>

Підвищення статусу Середземноморського діалогу, включно з переліком можливих галузей співпраці
<http://www.nato.int/med-dial/upgrading.htm>

Витяг з Мадридської декларації глав держав і урядів НАТО, липень 1997 року, з оголошенням щодо утворення Групи Середземноморського співробітництва (параграф 13)
<http://www.nato.int/med-dial/comm.htm#970708>

Заключне комюніке Північноатлантичної ради, 1 грудня 1994 року, з оголошенням щодо утворення Середземноморського діалогу (параграф 19)
<http://www.nato.int/med-dial/comm.htm#941201>

Декларація Брюссельського саміту, січень 1994 року, що заклала основи для створення діалогу в регіоні (параграф 22)
<http://www.nato.int/docu/pr/1994/p94-003.htm>

Модуль з офіційними документами, статтями і доповідями на Конференції про Середземноморський діалог
<http://www.nato.int/med-dial/home.htm>

СТАМБУЛЬСЬКА ІНІЦІАТИВА СПІВПРАЦІ

Лідери НАТО започаткували масштабну нову ініціативу для розширеного Близького Сходу під назвою “Стамбульська ініціатива співпраці” (CIC). Вона буде запропонована спершу членам Ради співробітництва країн Перської затоки: Бахреїну, Кувейту, Оману, Катару, Саудівській Аравії і Об’єднаним Арабським Еміратам.

Генеральний секретар Яап де Хооп Схеффер назвав Стамбул “символічним місцем” для оголошення цієї ініціативи. “У цьому нестабільному світі важливо розвивати міцніші відносини між регіонами і культурами. Приклад Туреччини доводить, що це завдання може бути успішно виконано. Це успіх, який ми повинні розвинути”.

Він запропонував “відкрити діалог з питань безпеки із заінтересованими країнами розширеного Близького Сходу”. “Це пропозиція, саме пропозиція діалогу з питань, що становлять спільний інтерес. Щоби цей міст спілкування був міцним, його потрібно збудувати разом. Але я вірю, що він буде міцним. І я вірю, що це – важливо. Адже якщо ми можемо допомогти подолати непорозуміння і зміцнити довіру, це принесе лише користь нашій спільній безпеці”.

У комюніке Стамбульського саміту заявлено, що CIC “орієнтовано на практичну співпрацю в тих галузях, в яких досвід НАТО може стати вагомим внеском, зокрема – в галузі оборони та безпеки. Ця ініціатива є окремою, але враховує і доповнює ініціативи інших міжнародних організацій”.

Стамбульська ініціатива співпраці пропонує, на двосторонній основі, конкретно орієнтовану на національні потреби дорадчу допомогу з питань оборонної реформи і бюджету, оборонного планування і відносин між цивільними і військовими, співпрацю між військовими для забезпечення оперативної сумісності, боротьби проти тероризму через спільне використання інформації і військово-морське співробітництво, протидії розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки і боротьби проти незаконної торгівлі.

Офіційні документи та додаткова інформація

Стамбульська ініціатива співпраці, 28 червня 2004 року

<http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/docu-cooperation.htm>

Спеціальна сторінка з додатковою інформацією про Стамбульську
ініціативу співпраці

<http://www.nato.int/med-dial/home.htm>

